

A
MAGYAR RÁDIÓ

„Őszinte beszéd“

SOROZATÁBAN ELHANGZOTT ELŐADÁSOK
1942 SZEPTEMBER 20-1943 JANUÁR 24-IG

Felelős kiadó: Szabó Gyula

430415. Athenaeum, Budapest

Felelős: Kárpáti Antal igazgató

Előszó

A múlt esztendő szeptember 20. óta minden vasárnap reggel fél kilenckor más-más hang szólal meg a rádióban »őszinte beszéd« címen. Már nagyon sokan nyitjuk ki vasárnap reggel rádióinkat ennek a műsorszámnak a meghallgatására. És ezek a sokaknak kívánsága, hozza létre most ezt a kis füzetet is, hogy az őszinte beszédek sorozatát tartalmazza.

Mit is akarnak az őszinte beszédek? Mindenekelőtt azt, hogy minél több magyar dolgozó szólaljon meg a társadalom névtelenjei közül és elmondja életének, vagy munkájának, hivatásának kérdéseit. Elmondja azért, hogy megismerjük egymást minél jobban, mert csak így, egymás megismerésével juthatunk el egymás jobb értéséhez.

Az őszinte beszéd célja nem az ellentétek szítása. Az előadások amikor a saját sorsukról, emberi kérdésekről beszélnek, nem álnak a bátor szókimondók szerepében tetszelegni, amely soha nem azonos a nyers, fegyelmezetlen és rendszerint meggondolással, véleménynyilvánítással. Ez pedig nem emberi erény, hanem inkább hiba. Ez a félremagyarázott őszinteség nem építő, hanem éppen ellenkezőleg, nemzetromboló volna.

A háború nagy megpróbáltatásai közelebb hozzák egymáshoz az embereket és a családokat. Ezek az idők alkalmasak arra, hogy érzésben, gondolkodásban mi, magyarok valamennyien közelebb kerüljünk egymáshoz. Ennek előfeltétele az, hogy megismerjük egymást minél jobban és ezt a célt szolgálta eddig is és kívánja szolgálni a jövőben is a rádió »őszinte beszéd« műsorszáma.

A nemzetnek élhető eleme az egészséges közszellem. Ezt a közszellemet kívánja kialakítani az őszinte beszéd, az előadások ön-

vallomásaival és bátor, jóakarató vitáival. Hisszük, hogy az elhangzott előadások után most az itt írásban közreadott beszédek is ugyanezt az építő célt szolgálják majd.

Az őszinte beszéd cím, jelkép kíván lenni. Jelképe annak, hogy az élet minden vonatkozásában őszinteségre van szükség. Ennek az őszinteségnek a jegyében, amelyet elsősorban önmagunkon kell elkezdenünk, minden bizonnyal kialakíthatjuk azt az egészséges nemzeti közszellemet, amelyik erőssé, naggyá és virágzóvá leheti hazánkat és benne boldoggá minden egyes magyart.

A magyar munkás és a nemzeti öntudat

Munkásember létemre nehéz feladat megoldására vállalkoztam. Arra adott módot a rádió vezetősége, hogy itt a mikrofon előtt őszintén mondjam el, melyek azok az érzések, amelyek az ország sorsdöntő háborújában *bennünket, kezünkkel dolgozó magyar embereket* leginkább eltöltöttek. A feladatban az a legnehezebb, hogy őszintének kell lenni. Nehéz dolog ez manapság, de mégis boldogan vállaltam, mert tudom és érzem, mit jelent az, ha végre valóban munkássorsban élő ember szólhat munkás emberekhez. Eddig a rádiót leginkább csak akkor kapcsoltuk be, ha munkánktól elfáradva, sok gondunktól meggyötörten, szórakozást és felejtést kerestünk. A hétköznapi rideg valóságából vagy a zenén, vagy a mesén, vagy a színelőadásokon keresztül egy más világba, egy gondtalan, színes képzelet világba akartunk menekülni. Ez rendjén is volt eddig. De vajjon most lesz-e hallgatója a súlyos valósággal foglalkozó őszinte szavaknak?

Munkástársaim! A munkában és gondok között elfáradt embernek nemcsak a pihenés és a szórakozás nyújt felfrissülést. A legnagyobb erőt az adja az embernek a munkában és a harcban, ha láthatja munkájának értelmét, eredményét és harcának célját. Éppen ezért kétszeresen nehéz, reménytelen és szomorú annak az embernek az élete, aki nem látja munkájának értelmét és nem látja az élete célját. Az élethez erő kell, s az őszinteség erőt jelent. Ezért van szükségünk őszinteségre, amellyel megvizsgáljuk magunkat, a ránszakadt

bajokat, az előttünk levő feladatokat, és meghatározzuk magatartásunkat. Mennél őszintébbek tudunk lenni, mennél elfogulatlanabbak a magunk hibáival és mennél megértőbbek a mások gyengeségeivel szemben, annál erősebbek leszünk harcunk megvívásában. Igen, de ehhez az kell, hogy nagy kérdéseinket a nyilvánosság előtt őszintén megbeszélhessük. Ezért vagyok hálás a rádió vezetőségének, hogy ezt lehetővé teszi.

Az egész ország háborúban áll és mi munkások ebben a háborúban, éppen úgy, mint a békében igen nagy szerepet töltünk be. Hiszen ott állunk a belső front műhelyeiben a munkasztráloknál és ott állunk fegyverrel a kezünkben a külső arcvonalon is. Tudja ezt az ellenség jól. Éppen ezért elkövet mindent, hogy a belső és a külső front munkás katonájában meggingassa a hitet, kiüsse kezéből a szerszámot és a fegyvert, hogy helyébe a szabotázs, a rombolás, démoni eszközeit adja. Fel akarja használni nehéz anyagi helyzetünket, megoldatlan kérdéseinket, kisebb-nagyobb belső ellenségeinket arra, hogy elhintse köztünk az elégedetlenségnek, a gyűlölködésnek mérgeit, a vizzálynak átkát, hogy egymásnak támadva, egymás torkának ugorva kész prédái legyünk pokoli terveiknek.

Igaz, hogy nekünk munkásoknak még sok az elintézetlen sorskérdésünk. Az anyagi kérdéseken kívül sok fájó társadalmi sebünk is van. Azt megtanultuk a múltban, hogy a magyar munkáskérdések megoldásánál semmiféle idegen segítségre nem számíthatunk. Most pedig már azt is tudjuk, hogy egy az egész világot behálózó érdekszövetkezet mindent elkövet, hogy megakadályozza a magyar munkás vágyadnak teljesülését és azt, hogy az ország társadalmi organizmusai egyensúlyba jöjjen. Az első világháború befejezése után az egész világ megrészegedett a nemzetköziség puffogó jelszavaitól. A megvalósíthatatlan álmok és gonosz hazugságok betetőzése a hírhedt népszövetségi intézmény volt. Hiszen soha annyi munkanélküli nem volt Magyarországon, mint ebben az időben. Nem találkozott a magyar munkás szerte a világban, soha annyi gyűlölettel, mint ekkor. Az idegen országokban dolgozó magyar munkások ezrei kerültek az utcára és váltak lenézett, megvetett, üldözött emberré. A népszövetség köszívű urai

ridegen elzárkóztak az elcsatolt területeken szenvedő magyar munkásságnak égbekiáltó jajszavai elől. A nemzetközi munkahivatal pedig sokkal megértőbb volt akár a kínai kuli problémáival szemben is, mint a magyar munkásság nyomorúságos helyzetével. Nem volt a világnak egyetlen munkásszervezete, amely felkarolta volna a magyar munkásság igazi ügyét, amelyik valóra váltotta volna beszajkózott ideológiáját és testvérként fordult volna az önhibáján kívül elesett magyar munkásság felé. Keserű iskola volt, de haszonnal járt, mert így a magunk kárán kellett megtanulnunk, hogy sorsunk jobbra fordításában a *haza határain kívül senkire sem számíthatunk*, mert jó Zrínyi Miklósunk szerint: »Akinek nem bornya, nem nyalja.«

Azt is tudjuk, hogy azok a hangok, amelyek mostanában külföldi rádión, röpiratokban és titokzatos suttogásokban környékezik a magyar munkásságot, rítul hazudnak, amikor magukat bármely nemzet munkásképviseelőinek tüntetik fel. Ezek a hangok nem munkáshangok. Akik hallatják, azok nem a munkásság képviselői, hanem önmaguké és egy ördögi tervé. Kár fáradozniuk, mert ostoba és átlátszó propagandájuk rólunk, a magyar munkásságról éppen úgy lepattan, mint ahogyan lepattantak annak idején a mi panaszaink a népszövetségről, vagy a nemzetközi szakszervezeti fórumokról és a többi internacionális klikkekről. Ezek a szirénhangok azonban arra figyelmeztetnek, hogy a magyar munkáskérdések megoldásánál és a nagy társadalmi megbékélés megvalósításánál egy ádáz, új ellenséget kaptunk a bolsevizmus és a vele szövetséget, magukat demokratáknak nevező hatalmak képében. A magyar munkásságnak eddig, amikor helyzete megjavításáért küzdött, «sak a társadalmi osztályok megnemértésével, egyesek rövidlátásával és a gazdasági élet örök törvényei szerint vele szemben álló érdekeltiségekkel kellett harcolnia. Most ezen erőknél sokkal hatalmasabb és kegyetlenebb ellenségekkel áll szemben. Az előbbiekkal legfeljebb anyagi érdekellentétei voltak, de összekötötte velük a közös történelem, a vérnek, a földnek, a szellemnek és a sorsnak a közössége. Ezekről pedig bebizonyította éppen a legutóbbi idők története, hogy mindig erősebb kapcsolatok voltak, mint az osztályok állítólagos nemzet.

közi sorsközössége. Csak idő és türelem kérdése volt, hogy a» érdekellentétek letompuljanak és a vezető rétegeket, ha más-képpen nem, hát az államhatalom közbejöttével átjárja a méltányosság szelleme és hogy a vitás kérdések maguk között elintéződjenek.

Minden gondolkodó magyar munkás érzi, hogy ebben a háborúban talán senkinek sincs annyi veszteni valója, mint éppen neki. Önkéntelenül érzi mindenki, hogy egy esetleges veszített háború legelsősorban a magyar ipart tenné tönkre, a magyar kézkezi munkást hajtaná rabszolgaságba, tenné kenyértelessé. A leglelketlenebb hazugság tehát az ellenségnek az a csábos ígéretése, amellyel a magyar munkásságnak tudatlan, vagy hiszékeny tagjait magának akarja megnyerni, hogy így ő maga segítsen saját sírjának megásásánál.

Az ellenséges propaganda azonban nem számol azzal, hogy ma már többségben más magyar munkásságot talál itt, mint voltak 1918-ban. Ez a munkásság már nyitott szemmel jár a világban, mert megvannak a maga bőrén szerzett keserű tapasztalatai a trianoni időkből. Mi tehát nem szétdőlt családi otthonokat, nem országúton csatangoló apátlan, anyátlan gyermekeket és nem politikai besúgásból élő aljas árulóktól vezetett munkásszervezeteket akarunk. Mi szabad emberként akarunk élni, békés családi otthonokban, ahol gyermekeinket is magunk akarjuk nevelni és családunknak mi akarunk törvényt szabni,, hogy oszlopai lehessenek a társadalmi előítéletektől és elkülönülésektől mentes hazának. Szervezeteinkben pedig a becsületességet és a hozzáértés mellett az önzetlenséget akarjuk vezetésre juttatni. Ezzel a nagy, értékes erkölcsi és anyagi erőkézzel az ország rendelkezésére állván, méltó helyet é» megbecsülést biztosítunk magunknak, valamint gyermekeinknek a magyar társadalomban.

Ostoba ember az, aki elhiszi, hogy a magyar munkások felé címzett bübajos hangok valóban a magyar munkások érdekeit akarják szolgálni. Békében sem, de háborúban különösen nem tételezhető fel ilyen romantikus, érzelmes nemzetközi önzetlenség, amikor künn a harctereken az emberi ész által el sem képzelhető nagyarányú küzdelem és szörnyű pusztulás

folyik. Ez a hang és ez a propaganda csak azt mutatja, hogy milyen kétségbeesett lelkiállapotban élnek ellenségeink. Mint fuldokló ember a szalmaszálba, úgy kapaszkodnak a hazugságokba. Azt azonban megállapíthatjuk ezekből a módszerekből, hogy az ellenfél veszedelmes, kegyetlen és lelkiismeretlen. Irgalmat és méltányosságot nem várhatunk tőle. Ha pedig ezt így látjuk, akkor csak szilárdabbá lesz bennünk az elhatározás, hogy azon az úton, amelyre minket rákényszerítettek, becsületesen és következetesen haladunk előre a győzelem felé. Mert nem vitás, *hogy győzelem árán tarthatjuk csak meg az ország függetlenségét és ez a függetlenség biztosítja jólétünket és méltó helyünket Európában. Így csak a győzelem hozhatja meg a magyar munkáscsaládoknak, a magyar munkásságnak vágyai beteljesülését, a gazdaságilag erős, életképes, népében egységes szentistváni Magyarországot.*

De a győzelem eléréséig még nagy út van hátra. Csak az a nemzet győzhet, amelyik szorosan össze tudja fogni a nemzet minden erkölcsi és fizikai erejét és egyetlen pillanatig sem lankadó kitartással veti azt latba a nagy küzdelembe. Ezeknek a fizikai erőknek jelentős részét a kétkezi magyar munkás emberek között osztotta szét a teremtő. Ha tehát a győzelemhez minden egyes munkásembernek és munkáscsaládnak a létérdeke, a pusztá létezése fűződik, akkor világos, hogy külön-külön is minden energiánkat oda kell adni ennek az elkeseredett harcnak a megvívásához. Ebből pedig az következik, hogy egy csomó dolgot, — azokat, amelyeket ellenségeink sugalmazznak — nem szabad megtennünk. Másokat pedig, amelyeket a nemzet érdeke megkíván, teljes erőnkben elő kel segítenünk. Nem szabad pl. eltűrnünk, hogy a műhelyben vagy más olyan helyen, ahol munkás emberek összejönnek, a leghitványabb ember vigye a szót. *Nem szabad eltűrnünk*, hogy aki munkatelje sítményben és köteleességteljesítésben mindig az utolsó: az legyen mindig az első a szájírtatásban. Hangadók csak arra érdemes tiszta szándékú munkástársak legyenek. Kezünkben a szerszám most *élesre töltött fegyver*, amellyel életünket védjük. Éppen azért nem tűrhetjük, hogy amikor a becsületes munkás iparkodik a legnagyobb teljesítményt nyújtani, akkor ezt az

erőfeszítést *pletykázók, szájjártatók, sőt igen gyakran megvesztegetett, felbérelt rémhírtérjesztők szabatálják, lefékézzék, meglasztásák. Nem tűrhetjük, hogy olyan kérdéseket vessenek fel, amelyekről minden józan ember tudja, hogy ma, az élethalál küzdelem idején megoldhatatlanok és csak arra alkalmasak, hogy a magyarság egyes rétegei között ellentétet szítsanak. Nem tűrhetjük tovább, hogy a határokon túlról testvéreknek szólítsanak azok, akik a trianoni nyomorúságos időben tudni sem akartak rólunk, most pedig kíméletlen elpusztításunkra szövetkeztek.*

Asszonyaink, gyermekeink, öregeink és a magunk védelmében *minden idegszálunkat és erőnket csatasorba kell állítanunk*, mert különben elpusztul az ország és az országgal együtt elpusztulunk mi, magyar munkások is. A háború rendkívüli állapot, amelynek megvannak a maga külön törvényei. Ezek a törvények mindenkitől rendkívüli teljesítményeket kívánnak, amelyeket egy magasabbrendű fegyelem útján kényszerítenek ki tőlünk. Beláthatjuk, hogy engedelmeskednünk kell és akarva, nem akarva, tűrnünk kell a megpróbáltatásokat. Amikor kisebb-nagyobb sérelem ér bennünket, ne higyjük mindjárt azt, hogy az példátlan és megtorlást követelő igazságtalanság, hanem vegyük figyelembe a rendkívüli háborús állapotot is. A jóhiszemű munkásember belátja azt, hogy a magyar államvezetésnek, amely nem csinálta ezt a háborút, amelyet reá kényszerítettek, mérhetetlenül nagy szervezési feladatokat kell megoldani. Így van ez minden háborúban. Fokozottabban áll ez nálunk, akiknek a trianoni megcsonkítottságból olyan rövid idő alatt kellett megfelelnünk azoknak a nagy feladatoknak, amelyeket a visszatért területek bekapcsolása, azután pedig a háború kitörése idézett fel.

Az őszinteséghez azonban az is hozzátartozik, hogy egymás szemébe megmondjuk az igazat. Azért most azokhoz is szólok, akik eddig lebecsülték, vagy lekezelték a munkást, akik kisebb értékűnek tartották még a jó szakmunkást is kidolgozott kezei, kevésbé divatos ruhái és egyszerű életkörülményei miatt, mint mondjuk egy ügynevezett kishivatalnokot. Azokhoz is szólok, akik a boldog békevilágban önzésükben és mohóság-

gukban nem vették észre azt, hogy a nemzet egyetemes érdeke kívánja, hogy a munkaadó és a munkavállaló, az üzem és az alkalmazott megtalálják egymás kezét. Igaz, hogy a háború előtt egy idegen faj és idegen szellemiség mindkét oldalról minden erejével arra törekedett, hogy ez a kézfogás be ne következzen, ma azonban ez már nem lehetséges. Az egymásra-utaltságot mindenki érzi, ha máskor nem, hát a veszély idején. Új világ küszöbén állunk, most tehát nemzetünk fennmaradása és jobb jövője azt követeli tőlünk, hogy az egymásrautaltságnak ez az érzése, amelyet az életünkre törő ellenségeink reánk kényszerítettek, akkor is éljen bennünk, amikor a veszély már megszűnt. Erre már most készülünk komoly elhatározással, hogy a munkás fontosságának, a munka becsületének az átérzése ne csak múló hangulat legyen, hanem nemzeti jövődönk egyik alappillére, amelyre a győzelem kivívása után, a veszély elmúltával, feledve a félreértéseket, egyetértésben, szilárdan megépítjük a boldogabb Magyarországot, amelynek felépítése, ha valakinek érdeke ezen a földön, úgy elsősorban érdekünk nekünk, magyar munkásoknak.

Nemzetközi-e a magyar munkás?

Fülemben csengenek még most is a múlt vasárnap reggel a rádióban elhangzott őszinte beszéd szavai. Hallom az előadó munkás lelke mélyéből jött figyelmeztetéseket, amelyek a munkássorsban élő magyar ember szeretetével és aggodásával tényleg őszintén tárták fel a" való helyzetet. Engem az ragadott meg elsősorban az előadó munkástársam szavaiból, hogy mi munkások sokszor voltunk magunkra hagyott, meg nem értett, félrevezetett, becsapott, gazdaságilag, de politikailag is kihasznált emberek. Nagyon igaz ez a megállapítás és ebből következik, hogy ez a magárahagyottságunk volt az oka annak, hogy a magyar munkás a nemzetközi jelszavak után szaladva elidegenedett a nemzeti társadalomtól. A mai őszinte beszéd során, a magyar munkásnak erről a nemzetköziségeről szeretnék itt elmondani őszintén egyet-mást.

Munkástársaim! Őszinte beszédet mondok. Ennek a rádiószámnak az elnevezése is kötelez arra, hogy a legteljesebb nyíltsággal mondjam el én, egy a sok százezer magyar munkás közül mindazt, amit érzek, amire gondolok, amikor a magyar munkás úgynevezett nemzetköziségeről akarok beszélni, őszinteségre kötelez az a tény is, hogy magam is fizikai munkát végző ember vagyok, aki a saját munkáséletem árán és több évtizedes tapasztalat alapján ismertem meg a munkásélet minden küzdelmét, örömét és bánatát.

Aki közelebbről vizsgálja a magyar munkás, életét, akinek van elég emberismerete, könnyen megállapíthatja, hogy hosszú időn keresztül hasztalanul igyekeztek a magyar munkásságot idegen mázzal bevonni. Az csak külső látszatra sikerült vala-

mennyire, de a magyar munkásban sohasem szűnt meg élni és munkálkodni a magyar lélek ereje. Ma már tisztán látjuk, hogy ha akadt is néhány nemzetközi fantasztá a magyar munkásság között, a nemzetköziség érzésvilága sohasem tudott a tömegek lelkéig hatolni. Teljes sikert sohasem érhettek volna el, még a szórványos megtévesztések sem sikerültek volna, ha a társadalom más rétegei nem nézték volna közönyt a munkástársadalom legsúlyosabb kérdéseit és nehéz küzdelmeit.

Azok a megnyilatkozások, amelyeket a munkásság *idegen szellemű vezetők és idegen eszmék hatásai alatt tett, végül ellenkezésbe hozták még önmagával is* és tudat alatt mindig érezte, hogy előbb vagy utóbb ha választania kell a nagy nemzetközi testvériség rögeszméje helyett, a magyar lélek parancsának fog engedelmeskedni.

Néha el-elkalandoztunk mi munkások a nemzetköziség széles mezőin, de éreztük, hogy ilyenkor *meglazult a kötelék a nemzet és a munkás között. Az a kötelék, mely különösen a veszély óráiban együtt tartja a nemzetet.* És ha ez így történt, abban mi magyarok, többé-kevésbé mindannyian hibásak vagyunk. Amikor ugyanis a legfiatalabb társadalmi réteg: a kialakulóban lévő magyar munkásság, a maga nehéz helyzetében bátortalanul és segítséget váróan *körültekintett, megértő támogatást kívánt, a magyar nemzeti társadalom nem akarta észrevenni és nem sietett segítségére.* Engedték, hogy idegenlelkű és szellemű vezetők segítségével vívja meg a munkás a maga harcát. A munkásság nemzetközisége viszont fájdalmasan érintette a nemzetet, hiszen egyik értékes társadalmi rétege látszott tőle elidegenedni. A harc egy eredményre vezetett. *A munkás kiábrándult az idegen vezetőkből és rádöbent arra, hogy a maga baját csak magyar receptek szerint gyógyíthatja meg, az egész magyar társadalom megértésével és munkájával.* Mert azt véssük emlékezetünkbe jól, hogy a hazájához *ez a munkásság soha nem vált hűtlenné* és a veszély óráiban mindig lehetett és lehet reá számítani.

Az utóbbi esztendőök folyamán a nemzetközi összetartás terén szerzett fájó kiábrándulásai és az európai államok mun-

kasságában mindenütt felébredt nemzeti gondolat, nálunk is visszavezette a magyar munkást arra az útra, ahonnan elindult, *a nemzeti öntudat útjára*. Ez egészen természetes velejárója annak a gyökérnek, amelyből a munkás ma is él és táplálkozik.

A mai magyar munkásság legnagyobb« része első, második, vagy esetleg harmadik őseben szakadt csak el a magyar falutól. Sokaknak közülük ma is falun él még szántó-vető édesapja a kis falusi házban, amelyből őt kisodorta a száguldó élet. Szülők, testvérek, rokonok élnek a faluban, akik mindannyian megőrizték a paraszti életformának a föld szeretetén és az ősi hagyományokon felépült életszemléletét. Mi elszakadtunk a falutól, a földtől, édesanyánk simogató tekintetétől, a testvérek és rokonok szeretetre felépülő közösségétől. Azt hittük, hogy a falu Íratlan törvényei és az ősi hagyományok bennünket nem köteleznek többé. Elszakadt egy szál bennünk, amely a magyar rőghöz kötött és helyette nem kaptunk semmit. A város fogadott be mindannyiunkat a maga sokszínű és mégis színtelen falai közé. Új életkeretet, új világot kellett felépíteni magunknak és alig volt, aki ebben útmutatással, támogatással, segítségünkre jött volna.

A magyar ipar fejlődésének *első korszakában nagyon sok külföldi munkás nyert nálunk alkalmazást, ők voltak a vezetők a gyárban, az ő példájukat és életfelfogásukat* követtük önkéntelenül az életben is. A munka nehéz volt, a bérünk kevés. A város pedig *hallatlanul megnövelte igényeinket*. Az igaz, hogy egyúttal egész sereg új kultúrlehetőséget is biztosított számunkra. Tanulni kezdtünk. Mindig több és több munkás volt, aki nyitott szemmel járta a világot. A tudás reflektorfényében egyre élesebben láttuk a különbségeket és az ellentéteket. Új célok jelentek meg szemünk előtt, új vágyak aziránt, hogy ezeket a különbségeket csökkentsük. A munkásságnak ezt a jóindulatú törekvését használták ki azután *a nemzetköziség agitátorai, akik az osztálygyűlöletnek, a vallásellenes uszításnak a magvát* hintették el lelkünkben és elégedetlenségünket, nehézségeinket *igyekeztek mesterségesen is fokozni*.

Az utóbbi esztendőök során, amelyek már trianoni megnyomorításunkkal kezdődtek, nyugtalanul kezdtük érezni, hogy *valami hiba csúszott számításainkba*, vélt nagy igazságaink imitt-amott sántítanak; csak nagysokára vettük észre a hiba okait.

A mi tudományunk *kizárólag materialista tudomány volt*. Az *anyag rideg törvényeire építettük igazságainkat*, Istennel és hazával vajmi keveset törődtünk. A javak elosztásának aránytalansága állt csak szemünk előtt, mint egy igazságtalan felkiáltójel. *Az ősi rögtől, a falutól örökölt régi színek és vágyak elhomályosodtak bennünk*. Szüléinktől tanult nagy igazságokat és tanításokat meg kellett tagadnunk. Nem volt semmi, ami pótolhatta volna azt a végtelen űrt, amely ezáltal a lelkekben támadt.

Csak az anyag volt számunkra a valóság a nemzetköziség álomkóros kóborlása idején. Közben szegény édesanyánk hiába várt tőlünk levelet. Hűtlen gyermekek és hűtlen rokonok lettünk. Sokszor hónapok, esztendőök teltek el, amíg megírtunk haza egy-egy rövid írást. Nem értünk rá. Lekötött a munka és az osztálygyűlölet harca. Tele voltunk vágyakkal.. Értelmetlen gomolyagként kavartak bennünk az új világ-megváltó gondolatok és úgy éreztük, hogy ahhoz ami otthon történik, nekünk már nincs semmi közünk. Idegen világ az, számunkra. Közben magunknak sem mertük bevallani, hogy az bizony egy sokkal szebb és boldogabb világ, mint amiben mi élünk. Csak amikor levél érkezett a szomorú hírrel a kis faluból, akkor szorult össze a szívünk. Édesanyánk beteg,, operálni kellene, nincsen pénzük, mindent elvert a jég. Sírt a szomorú levél. Ekkor az elidegenedett, a rideg osztályharcossá vált, kiábrándult, lelkileg megviselt magyar egyszerre magára talált. Beteg az édesanyám. Igen, menni kell haza. Összeszedni a nehezen gyűjtött pénzt. Ekkor a nemzetköziség délibábját néző, a munkabér és a profit harcát vívó munkás egyszerre ismét gyermekké lesz. Eladja zsebóráját és viszi aggódó szerettei minden pénzecskéjét azért, hogy megmenthesse a legdrágább asszonyt, az édesanyát. Újra testvér és rokon lesz otthon, aki résztvevő szeretettel hallgatja az ott-

honiak panaszát és megérzi a sok szomorúság között is egy csodálatosan tiszta és őszinte világ üzenetét. Az álmok kergetésében elfáradt, idegen érdekek által kihasznált magyar munkás íme megint otthon van családja, fajtája, nemzete körében. *Hánnyal és Hiánnyal történt ez így közülünk. És az édesanya megbocsátott hűtlen gyermekének, aki mégsem volt egészen méltatlan gyermeke, csak éppen egy időre kapta el és sodorta az ár homályos és ismeretlen célok felé és csak e közben felejtkezett meg szüleiéről, testvéreiről, atyafiairól.*

Ez történt a munkásság hazaszeretetével is. Elkalandozott idegen tájakra, úgy érezte, hogy itthon nincs reá szükség. Próbálkozott, mert *azt hitte, hogy a maga erejéből fel tudja építeni a maga világát,* az általa megálmodott és előtte annyi sokszor kiszínezett módon. Csak a végén tudta meg, *hogy tévedett.*

Ma már elmondhatjuk és mindenki, aki nyitott szemmel nézi a munkás életét így is látja, hogy a lepattogó idegen szellemiség helyén egyre diadalmasabban és erőteljesebben bontakozik ki a magyar munkásban *a soha át nem formálható, ki nem szakítható magyar élet.* Lehet, hogy még helyenkint egyesek lelkében zürzavaros a kép, hogy a ráházolt idegen színek maradékai még bizalmatlanságot váltanak ki a szemlélőből, *de az biztos, hogy a varázslatnak vége. Most csak az a fontos, hogy türelemmel és szeretettel segítsük is a magyar öntudatra ébredt munkást, aki becsületességével, fejlett közösségi érzésével, világszerte elismert szorgalmával, tudásával és munkaszeretetével, nagy magyar értékek hordozója.*

Ne kérdezzék a munkástól, hogy mióta lett olyan nagy magyar. Higgyék el, hogy a magyar vér, a magyar szellem évekig szunnyadozhatik ugyan, de újra éled, ha veszélyt érez. Higgyék el, hogy őszinte szó az, amit itt a rádió nagy nyilvánossága előtt a magyar munkás mond, hogy a mai viharok elsöprik a kicsinyes érdekeket, mert most a nemzet életbevágó érdekeiről van szó. A nemzet egyetemes érdeke pedig azt kívánja, hogy a munkás, aki a nemzet nagy családjának megtérő, de sohasem hűtlen gyermeke, *megtalálja a maga életének azokat a feltételeit, amelyek mellett a társadalom hasznos és egyenrangú tényezőjeként élheti a maga békés családi életét.*

Ma háborúban élünk. Mindannyiunknak az az egyetlen célunk és óhajtásunk, *hogy ezt a háborút győztesen fejezzük be*. De addig is építenünk kell itt bent azt az utat, amely a háború befejezése után a megérdemelt boldoguláshoz juttatja a magyar munkást. Ha ez az előrelátó társadalmi rendezkedés már ma megindul, akkor nem kell félnünk attól, hogy a magyar munkás valaha is idegen eszme megszállottjává válik.

Hogy ez az építési folyamat a háború minden küzdelmes nehézsége ellenére is megindul, arra biztosítékot ad maga az a tény, hogy most a nemzet nyilvánosságát jelentő' mikrofon előtt egy *munkás beszélhet a szebb, jobb és a munkásokat jobban megértő új magyar élet kialakulásáról*. A rádió figyelme teret adott nekünk *magyar* dolgozóknak, hogy kérdéseink a nyilvánosság ele kerüljenek és azokat a munkások egymás között tárgyalják meg. Kérjük továbbra is a rádiót, hogy adjon módot azoknak, akiknek a munkásságot érdeklő nagy kérdésekben komoly mondani valóik, hazafias segítő szándékaik vannak, hogy gondolataikat a mikrofon előtt elmondhassák.

Mert ez az útja a munkáskérdések tisztázásának. Ki kell emelni ezeket a kérdéseket a gyűléstermek feszült légköréből és oda'kell'vinni a magyar közvélemény elé, hogy minden jóakarató ember részt vehessen a munkásság szociális emelkedéséért, a munka és a munkás méltó elismeréséért folytatott munkában.

A munkás boldogulásának útja

Mostanában gyakran halljuk, hogy napjaink véráldozata nyomán új világ épül, amely szebb, boldogabb, tökéletesebb lesz az eddiginél, amelyben a nemzet minden polgára megtalálja a maga boldogulását. Országépítő munkához látott ez a nemzedék azzal a céllal, hogy az eddiginél nyugodtabb, biztosabb alapra helyezze a saját maga és az utána jövők életét. Azonban az országépítés munkáját is, mint bármilyen építő munkát, meg kell előznie a talaj alapos vizsgálatának és az alapozási munkának.

A nemzeti társadalom egyik alapja és legszeleesebb rétege mi vagyunk, magyar ipari vagy mezőgazdasági kétkézi munkásság. Ha már most én, aki a munkás jó és rossz sorsának egyformán részese vagyok, magam körül tekintek, akkor azt látom, hogy mellettem vagy tőlem távolabb úgy él a munkásság egymás mellett, mint egy nagy vasúti csomóponton az utasok a váróteremben.

A munkahelyeken *egymásmellé* kerülő munkatársak együtt-létüket többnyire a véletlennek köszönhetik, amely belőlük időnként és helyenként alkalmi közösségeket formál. Az összefüggés, az összetartozás érzése a közösség tagjai között igen laza, de rokonvonást annál többet találhatunk. Egy ilyen közös jellemvonása minden munkás embernek, hogy előbbre szeretne jutni, vagy egyszerű szóval boldogulni szeretne. A mai alkalommal a munkás boldogulási törekvéséről, annak módjáról, illetve a boldogulás akadályairól szeretnék itt elmondani egyet-mást.

A munkás boldogulása és emelkedése nem egyszerű és nem könnyű feladat. Ennek a boldogulásnak útjában több akadály áll, amelyet egyenként kell elhárítani.

Egyik akadály a munkásság anyagi kérdéseinek még nem kielégítő rendezettsége, bár ez az akadály nem kizárólagos akadály a munkás boldogulásának. Hiszen láthatunk különösen manapság az ipari konjunktúra idején jól kereső munkásokat, akikről mégsem állíthatjuk, hogy a boldogulás útját járják. Vannak jólkereső munkások, akik a kedvező helyzetet, a nagyobb jövedelmet, nem a maguk, vagy családjuk sorsának megalapozására fordítják, hanem szenvedélyeknek élnek, könnyelmű életmódot folytatnak. Szerencse, hogy számuk elenyészően csekély.

A másik nagy akadály a boldogulás útjában a munkásréteg társadalmi helyzetének bizonytalansága. Ez az akadály azonban egyre inkább vesztit jelentőségéből olyan mértékben, mint amilyen mértékben a társadalom a munkásság életkérdéseivel foglalkozik, megérti és méltányolja azokat. Reméljük, hogy a megkezdett úton továbbhaladva ez az állapot egyre inkább csökken és amint a munkásság hivatástudatának egyre magasabb fokára emelkedik, ugyanúgy emelkedik a nemzet előtti becsülete is. Ehhez azonban az kell, hogy a munkások önmaguk is hűek legyenek saját társadalmi rétegükhöz, sors társaikhoz. Azért, mert valaki nagyobb fizetést, fontosabb megbízatást, magasabb állást kap, nem szabad elszakítani azokat a szálakat, amelyek sors társaikhoz, a munkássághoz kötik. Mennyi békétlenséget és fájdalmat okoznak azok a betegesen kapaszkodó, törtető emberek, akik hűtlenné válva a munkássághoz, magasabb társadalmi osztály felé törekednek és valósággal durván bánnak azzal a munkássággal, amelyből ők is származnak. Senki sem mondja azt, hogy a kiváló képességű munkások ne törekedjenek olyan pozíciókba, amelyet képességeik és munkájuk után méltán megérdemelnek. Nem azt akarom a munkáshűség hangoztatásával mondani, hogy a munkás gyermeke kizárólag munkás lehet. De a munkásságnak magából kell kitermelnie a saját vezetőit és minden munkás előtt ott kell állania annak a lehetőségnek, hogy ő a saját

sorstársainak az élére emelkedhet. Mert nem tud a munkás hinni az olyan született tehetségeknek — még ha sorainkból származik is, — aki tud ugyan beszélni a munkásság nyelvén, de egy más irányú vagy kevesebb munkát kívánó érvényesülés reményében köpönyeget változtat és hátat fordít a munkásságnak. A tömeg pedig, amely előtt ilyen példa áll, nem válhat sem jobbá, sem hasznosabbá az ilyen példa nyomán.

A harmadik akadálya a munkásság boldogulásának egységes nemzeti szervezetségünknek hiányában rejlik. Ez az akadály annyira összefügg a munkás öntudat és a munkás műveltség kifejlődésével, hogy végleges megoldást csak akkor remélhetünk, ha az említett két kérdésben is gyökeres javulás és emelkedés tapasztalható.

Így jutottam el a munkás boldogulásának negyedik akadályához, amelyet a felsorolásban azért hagytam utoljára, mert mint a leglényegesebből és legalapvetőbb akadályról, erről szeretnék valamivel hosszabban elmondani egyet-mást. Ez az akadály pedig az, hogy a munkásságunk nagyrésze nem rendelkezik a boldogulás kivívásához elengedhetetlenül szükséges és étellel lépést tartó szakműveltséggel és általános műveltséggel.

Az akadályokat el kell hárítanunk ahhoz, hogy boldogulhassunk. Ez az elhárító munka kizárólag rajtunk, munkásokon múlik és első feltétele a hiányzó tudás és műveltség megszerzése. Ha ezt az akadályt le tudjuk győzni, a többin könnyebben jutunk keresztül és máris nagy utat tettünk előre a boldogulás útján.

A magyarság nagy úttörője Széchenyi István erről egy helyen a következőket mondja: »Nekem úgy látszik, hogy mindenekelőtt az értelmiséget tágitani s a nemzetiséget terjeszteni kell! S nagyot, dicsőt, s halhatatlant csak azután vihetni végbe! Mert ha valami felemelheti még a hazát önboldogulásra, Ura örök dicsőségére s hozzáillő magasságra, az semmi egyéb nem lehet, mint nemzetiség és közértelmesség.«

A nemzetiség jó hazafiasságot jelent Széchenyi értelmezésében! De vajjon lehet-e jó hazafi az, aki a hazában csak

jogokat ismer, de nem vesz tudomást a kötelességekről? Aki szolgálni sohasem akar, csak kihasználni a közösséget! Aki előtt senki és semmi sem szent, csak az ő személyisége! Bizonyára nem, mert egy megváltozott világban, már nem az a jó magyar, aki mondja, hanem az, aki állja. Aki parancs, felhívás nélkül is megteszi kötelességét Istennel, hazával, embertársaival, tehát munkatársaival szemben is. Aki tiszta jellemű, egészséges, biztos fellépésű, öntudatos, de mindenkinek felett magyar és jó szakember. Becsületes munkás és jó magyar az, aki munkatársainak jó példát mutat, megadja mindenkinek a kellő tiszteletet és belátja, hogy csak így számíthat a mások megbecsülésére. Állja is amit mond, de gondolkozik, mielőtt szól, mert tudja, hogy azért van két füle és egy szája, hogy kétszer annyit hallhasson, mint amennyit beszél! A fiatal nemzedéket, a munka újoncait mindenkor a szakma megbecsülésére tanítja, a szülőket is helyettesítő gondos, bajtársi szeretettel. Hazájától addig nem követel jogot, amíg nem ismeri és nem teljesíti azzal szemben a kötelességeket. Minden erejével arra törekszik, hogy értékes, tanult, jó polgár legyen! Ennek érdekében felhasznál minden kínálkozó lehetőséget, amelyet értékes folyóiratok, tudományos könyvtárak, népművelési és szaktanfolyamok, munkásakadémiák és szemináriumok rendszerint díjtalanul, vagy mérsékelt áron, ma már szépszámmal nyújtanak.

Hála Istennek vannak már szép számmal olyan tanult munkás emberek, akik ismereteikben bízva és lelkiismeretükre hallgatva bátran szót emelnek mindenütt, ahol kell és elmondják nekik is a közérdekű kérdésekben álláspontjukat. Igyekeznek a munkáskérdésekben, a szociális kérdésekben és a magyarság nagy sorskérdéseiben pártszempontokon felülálló, tárgyilagos ismereteket szerezni, ezek alapján önálló véleményt formálni és a véleményüket bátran megvallani. Ha ezeknek a magasabb kultúrájú, nagyobb műveltségű munkásoknak a száma, növekszik és a tudás birtokában a munkásság megtanul magyar szemmel nézni az ország határain kívüli világba — és nem idegen szemmel látni a magyar világot, — akkor a munkásság a boldogulás útján már egy jelentős lépéssel jutott előre.

A boldogulás útján tehát csak több és alapos tudással lehet előbbre jutni, ezt pedig tanulással lehet megszerezni. És amint igaz ez az egyes munkásembernél, ugyanígy áll a tétel az egész munkásságra is. Addig hiába vagyunk a társadalom legnagyobb alaprétege, amíg ismereteink hiányosak, vagy kuszáltak és ameddig még életfontosságú kérdéseinknél sincs meg az egy akarat és a kellő tárgyi-ismeret.

Dramai gyorsasággal peregnek az események és ezeknek sodrában csak az állhat meg, aki jól felkészült. Aki nem igyekszik az vessen magára ha lemarad, mert az idő nem vár és tudjuk, hogy nincs földi hatalom, amely visszahozhatna egy elfecsérelt órát, de még egy röpke pillanatot is.

A munkásságnak ma a felelőtlenül ígéretők helyett a munkás hivatástudatot magukénak valló és magatartásukkal következetesen ezt bizonyító, munkássorsból nőtt munkásvezetőkre van szüksége. Sokszor kiábrándult, de sokszor még ma is délibáb kergető, az osztályhűség hiányát sinylo magyar munkásság felelős és hűséges vezetőkre vár, akiket más nem adhat nekünk, csak a magunk szorgalma, törekvése, és a munkássorhoz való hűségünk.

Új munka ez és új feladatok a munkásság boldogulásának megteremtése érdekében. Ehhez a munkához azonban most nem új szervezetekre van a legsürgősebben szükség, amelyben megint elrejtőzhetnek a jó összeköttetéssel bíró érdekemberek, hanem férfiakra, akik látva az eddigi helyzet fonákságát, bátran, emelt fővel és férfias eréllyel odakiáltják a tespedőknek: »Most már aztán elég volt!« Legyen vége a folytonos szállakeresésnek, sültgalamb lesésnek. Eleget szavaltunk, többé nem beszédek, hanem férfiak kellene, akik érzik, hogy idegenektől nem várhatjuk az úgynevezett munkásboldogító megváltást, bármit is ígérnek. Nem adtak nekünk ingyen soha semmit, nem adnák azt ingyen a jövőben sem. Olyan férfiakra van szükség, akik azt hirdetik munkástársaiknak, hogy a magyar munkásság egyenrangúsága, amely nélkül az anyagi sikerek mindig csak félsikert jelentenek, kizárólag a hivatástudatában élő magas műveltségű, jogait bátran követelő, de kötelességeit öntudattal teljesítő munkás számára biztosított. Ez a szel-

lemiség ad majd a munkásságnak olyan vezetésre képes munkás férfiakat, akik hűséges vezetői lesznek a magyar munkás szervezetnek.

Legyen tehát vége a folytonos meddő vitatkozásnak, bűnbak keresésnek, ismerjük be, hogy mi magunk vétkezünk, ha fel nem rázzuk a csak szitkozódó, de okulni nem akaró munkástestvéreinket. Készülnünk kell! Tanulnunk kell! Sohasem volt annyira igaz, mint ma, hogy mindenki annyit ér, amennyit tud. Nem lehet előre tudni, hogy a háborús erőfeszítés után következő béke, milyen feladatok elé állít mindannyiunkat, de nekünk úgy kell készülnünk, hogy valóban az erőt, a biztonságot jelentő új Magyarország meg nem ingatható alapja lehessünk.

Nem kell ehhez csodaszer, csak magyar hivatástudat és felelősségérzet. A jó szakemberek és jó magyar emberek által vezetett munkásság minden időben az ország alapja lehet. Ezen az alapon találja meg valóban a boldogulását az a munkásság, amely azután joggal meg is követelheti, hogy róla mindenki csak tisztelettel beszéljen.

Egy munkáscsalád küzdelme a felemelkedés útján

Hallgattam a rádióban elhangzott »őszinte beszéd« című előadásokat. Az október 4-i előadás oly hatással volt rám, hogy elhatároztam én is írok egy ilyen előadást és beküldöm. Ha tényleg őszintén törődnek a munkásság sorsával, elfogadják. Különösen az a rész indított erre, melyben a kritizálok nem tartották elég őszintének az előadást és ezáltal az »őszinte beszéd« címet sem megfelelőnek. Gáncsoskodók mindenütt akadnak. Vannak emberek, akik a kritizálásban élnek ki magukat. Nem mondom szükség van a tárgyilagos bírálatra, mert ezek az előadások még kezdő stádiumban vannak. De nem az a fontos, hogy milyen cím alatt beszélnek, hanem az, hogy mi munkások és saját sorsunkról beszélünk a rádióban. Az őszinteségre vonatkozólag pedig csak annyit, hogy bármilyen őszintén beszél is valaki, mindig akadnak olyanok, akik abban kételkednek. Ezek csináljanak egy gondolatolvasó gépet és bizonyítsák be kételyük igazát.

Milyen hely illeti meg a magyar munkást a társadalomban? Ezt kérdezte egyik munkástársam egy előadáson az előadó Tóth Bélától, a genfi munkaügyi hivatal delegált magyar képviselőjétől. — A válasz rövid és frappáns volt. A magyar munkás helye a társadalomban ott van, ahol kiharcolja magának és ezáltal, ahol megérdemli. — Ennyi volt a válasz. Kétségtelen, hogy ma nem azt a helyet foglalja el, amely őt megilleti, hanem sajnos lejjebb van. De erről csak saját maga tehet, mert nem harcolt ki magának jobbat. Pedig volna ereje hozzá, csak széj-

jel van forgácsolva és nincs aki összegyűjtse, vagy sok van aki gyűjti, de az a baj, hogy nem egy helyre. És sajnos, nincs olyan magyar munkásszervezet, mely a magyar lelkiségből született, mely magyar jellegzetességgel bírna és amely őszintén a munkás-sors javításán dolgozna a szebb magyar jövővért. De ha vannak is olyan szervezetek, melyek hivatottak a magyar munkásság érdekeit képviselni, ezeket gyakran nem munkások vezetik és irányítják. Pedig van miközöttünk is olyan, aki rendelkezik azzal a tapasztalattal és képességgel, mely vezetésre képesít. Mert lehetnek más urak bármilyen jóindulatúak, a munkásproblémákhoz nem érhetnek. Hiszen: »Aki a szociális nyomorral sohasem került közvetlen összeköttetésbe, annak a számára sok tekintetben örök rejtély marad ez a kérdés.«

Jelenleg a munkásság zöme semmilyen szervezetben sincs, mert egyiket sem tartja megfelelőnek. Sokan pedig saját sorsukkal sem törődnek, mindennel közömbösek, elfáradtak, sőt tunyák. Ezeket felrázni, önbizalmat és önértetet beléjük oltani és a munkáskamarákba tömöríteni egyetemes magyar érdek.

A munkás-felemelkedéshez csak úgy juthatunk el, ha minden munkás először is saját foglalkozásában képezi magát tovább ameddig lehetősége van. Ne legyen szükség külföldi specialistákra. Szabadidejében pedig olvasson és tanuljon, hogy kialakuljon benne egy meggyőződéses önálló világnézet. Hogy a társadalmi eltolódások igazi okait felfedezze és a rétegek válaszfalait lebonthassa. A munkásnak is magáévá kell tenni e mondatát, hogy a »tudás hatalom«. Ehhez hit és erős akarat kell.

És most engedjék meg magyar munkátestvéreim, hogy röviden ismertessem családom küzdelmét a felfelé emelkedésért és szeretném, ha ezt részemről nem dicsekvésnek, hanem saját részükről követendő példának tekintenék.

Édesapám 61 éves elmúlt, lakatossegéd, ma is dolgozik és családfenntartó. 13 éves kora óta saját kenyerén él. A munkásfelemelkedés még ma is szívügye. Még most is jár a munkásakadémia előadásaira. Édesanyám 9 éves volt, mikor édesapja, meghalt, ekkor feljött Pestre és saját magának kellett önmagáról gondoskodni, amíg férjhez nem ment. 6 gyermeknek adott

életet és fel is nevelte. Hála Istennek még mind élünk. 3—4 apró gyermek mellett még munkát vállalt, hogy a család hiányt ne szenvedjen. És mondhatom, hogy szüleim mind a hatunknak becsületes megélhetést biztosító foglalkozást teremtettek. Bátyámat gimnáziumba írták be.

Majd apám kivette az iskolából és bevitte a gyárba tanoncnak. Mint lakatossegéd nősült meg. Ezután magánúton letette a 4 középiskolát és ma állami tisztviselő. Egyébként aranykoszorús énekművész.

Nővérem tisztviselőnő volt. Ma férjnél van.

Magam 4 polgárit jártam. Műszerészsegéd vagyok, nős és 2 gyermek apja. Iskolás gyermekkoromban, míg más gyermek az igazak álmát aludta, én öcsémmel együtt hajnalban újságot hordtunk az előfizetőknek, lijúságom legszebb korában, az ipari pangás idején a munkanélküliek keserű kenyereén éltem. Majd dolgoztam téglagyári bányában. Voltam parkettmunkás. Mint inségmunkás utakat javítottam heti 6 P 25 fillérért. Voltam cserkész, levente és katona. Ma az irodalommal kacérokodom. Egy előadáson egyik versemet nagy sikerrel szavalták. Éppen ezért szükségesnek tartom megjegyezni, hogy amit a családomról idáig elmondtam és amit ezután még mondani fogok, nem fantázia, hanem tiszta valóság.

Az idősebbik öcsém önálló iparos. Éveken át éjt nappallá téve dolgozott, míg a műhelyberendezést darabonként megvette. Ma 3—4 segéddel és 2 tanonccal dolgozik. A fiatalabbik öcsém gyors észjárású, jó nyelvérzékkel. Jelenleg nyomdász és 4—5 nyelven tud szedni. Elismert szakteknitély.

A húgom okleveles tanítónő. Mikor szüleim beírták a tanítóképzőbe, csak apám dolgozott. Én és 2 öcsém, 3 iparossegéd tétlenségre voltunk kárhóztatva a szülői háznál. De mivel húgom úgy az elemít mint a polgárit tiszta jelesen végezte és egyedüli vágya volt hogy tanítónő lehessen, szüleim valami csodában bízva beírták. Mi fivérek aggódba a család anyagi erejét meghaladó lépésért, kérdeztük apámat, hogy fogja ezt bírni? Apám így felelt. Az én lelkiismeretem sohasem nyugodna, ha a lányom e kívánságát nem teljesíteném. Adósságba keveredtünk. Közben én és öcsém megnősültünk, de szerény

viszonyainkhoz mérten tovább hozzájárultunk húgom iskoláztatásához. Az utolsó évében úgy látszott, mégsem jut el az oklevélig. Szüleim anyagi összeomlása elkerülehetetlennek látszott. De az isteni Gondviselés csodával határos módon megmentett bennünket. Kihúzták apám sorsjegyét 2.000 P-vel. Így lehetővé vált, hogy húgom folytassa tanulmányait és megszerezze az oklevelet. De mint tanítónő mégsem tudott elhelyezkedni, mert szüleim vidékre egyedül nem engedték. Pesten pedig csak az taníthat, aki még egy éves szemináriumot végez, így más állás után kellett néznie. Jelenleg egy nagy gyárban tisztviselő, szociális, önálló munkakörrel. A Zita-körök — cseléd szervezet — országos vezetője. Itt félig meddig tanítói hivatásának is élhet. 23 éves korára egy hetilap felelős szerkesztője.

Azt hiszem, ha minden magyar szülő gyermekeivel szemben ennyire eleget tesz földi küldetésének és minden gyermek a szülői buzdításra hallgatva ilyen hittel és élniakarással küzd a felemelkedésért, akkor a minőség forradalma meghozza a szebb és boldogabb magyar jövőndőt!

Beszél a tanyai tanító

Az alföldi tanyavilág egyik szerény tanítói hajlékában minden vasárnap reggel nagy érdeklődéssel hallgatom az »őszinte beszéd« szavait. Az előadók megnyilatkozásai bennem is mondanivalókat ébresztenek. Engedjék meg ezért, hogy a dolgozó magyar munkás mellé most odaálljon a magyar tanító is mondanivalóival.

Tanító vagyok, magyar néptanító. Amikor ezt a szót ki mondok: tanító, jóleső melegség árasztja el lelkemet. Tanyán töltöm be már ötödik éve a néptanító magasztos hivatását és úgy érzem, hogyha újra születnék, ha százszor újra kezdeném az életet, megint csak tanító lennék. Megboldogult Nagypám, Édesanyám apja ugyanezt vallotta magáról élete alkonyán is. 52 évi tanítói munka volt a háta megett, amikor én a tanítóképző első osztályába léptem. Akkor még ezt a hivatás-imádatot nem értettem meg. Csak kérdezgettem magamtól tanácstalanul: Hát nem lehet megenni valamely foglalkozást? Fél évszázad nem tette fáradta nagypám lelkét. Ha újra kezdhethé az életét csakugyan nem vágyakozna valami más munkaterület után.

Halála előtt pár órával magához hívott, mint egy örök emlékeztetőül megszorította a kezem, könnyes szemmel, reszkető hangon ezt suttogta: — Tanító legyél kis fiam. Ha a szíved azt dobogja, hogy azzá kell lenned, tanító legyél! Majd meglátod és életed minden percében érezni fogod, hogy munkádat, fáradozásodat milyen őszintén köszönik meg tanítványaid a fénylő szemű kisleányok és fiúk. Hálájuk elkísér egész életeden át. A lelkük tiszta és fehér mint a novemberi krizantém virág.

A kisgyermeknek nincs bűnük, mind jó és nemes, csak tőled függ majd, hogy megerősítsd lelkükben az igaz érzéseket. Ők a Teremtő kezéből kikerülve hófehéren várják, hogy te rakd le eljövendő életük erős alapjait, mely egy egész magyar élet épületét hordozza majd.

Ezek a szavak azóta is mindig a fülemben csengenek és most már tudom, hogy mennyire igazak voltak. Ezzel a néhány mondattal indultam én útnak! Ezekkel a gondolatokkal megerősítve léptem a magyar tanító életútjára.

Visszaemlékezem küzdelmes diákéveimre. Négyen voltunk testvérek, édesapám szerény tanári fizetése pedig annyit sem tudott nyújtani, hogy anyagi gondok nélkül tudtam volna tanulmányaimat elvégezni. Magántanítványokat, majd esti és éjszakai elfoglaltságot kellett keresnem. Ez a bizonytalan és idegölő élet hosszú évekig tartott.

Az okleveletem akkor kaptam meg, mikor alig lehetett tanítói álláshoz jutni Magyarországon. De sok kérvényt nyújtottam be én is állásért hiába. Válasz nélkül maradt minden kéréssem pedig tudtam és éreztem, hogy olyan oklevél van a kezemben, amivel egy nyugalmas életet kell tudnom kezdeni, — sok-sok szeretettel, vágyódással és reménykedéssel!

A főváros lüktető életében hanyódtam-vetődtem szinte céltalanul hosszú éveken keresztül. Sokszor a mélységekkel fenyegetődző csüggedés töltötte el lelkemet. Kimondhatatlanul szégyeltem, hogy keresőképessé lettem és íme munkára éretten és készen még mindig a szülők támogatására kell szorulnom. Most is magam előtt látom édesapám bánatos arcát. Nem szólt soha egyetlen rossz szót sem. Én sem lázadoztam hangoskodva. De a hangtalanra lett szomorúság elkeseredetté tett mindnyájunkat. Az egész családot.

Sok utánjárásra csak időszakonként jutottam alkalmi munkához (népszámlálás, összeírás) és a bizonytalan elfoglaltságok forgatagában villámcsapásként jött a hír, hogy egy tanyai iskolához beosztást kaptam. Első pillanatban nagy meglepődésemben csak arra gondoltam, hogy nekem, aki eddig mindig városban laktam, tanyán sohasem éltem, tanyai iskolában kell majd szolgálatot teljesítenem. Hogy menjek én oda? Mit fogok

ott csinálni egyedül? Kikkel fogok majd beszélgetni? Néhány pillanaton belül megfogalmaztam a feleletemet: nem fogadom el! Nem mehetek oda! Nem vállalhatom!

Egész nap nem beszéltünk róla. Édesapám este jött haza. Hosszan, sokszor végigolvasta a megbízólevelet, majd így szólt csendesen:

— Hát, nehéz fiam, bizony nehéz! — De kis szünet után mosolygós arccal hozzátette: — Nézd csak fiam ... mind a két nagyapád tanyán kezdte a tanítói munkát és mindig örömmel beszéltek róla! Nem lehet az olyan rossz és kibírhatatlan! Fogadd el fiam! Én azt mondom, hogy el kell fogadnod!

És ez elég volt nekem. Bajok és meglepetések idején gyorsan határoz az ember. Másnap bejelentettem, hogy indulok. A család fellelegzett. Anyám arca örömet sugárzott, pedig tudtam, hogy gondolatai fia életéről nem hagyják pihenni éjszakákon át. Együtt virrasztotta át velem az éjszakát anélkül, hogy egyetlen szót is váltottunk volna. Most már valami megmagyarázhatatlan lelki kényszer, belső ösztön hajtott. Indulni! Minél hamarabb ott lenni!

A fülsiketítő zaj mindjobban elhalkult, a nagy égbe nyúló házak elmaradtak a hátam megett, és másfél napi utazás után kértem a beláthatatlan nagyságú búzamezők, kukoricaföldek és ezerszínű vadvirágok közé. Nagyokat szippantgattam a fűszagú, levegőből s arra gondoltam, hogy itt kellene hát itthon lennem.

Megálltam az iskola előtt. Nagy pirostetejű ház az iskola, falai hófehérek. Körüljártam a kertjét is. Aztán közelebről vettem szemügyre az iskola épületét, amikor Őszhajú, öreg bácsi szólalt meg a hátam megett:

— Mit néződik az úr? Keres valakit?

— Nem, senkit sem keresek, uram, — mondtam városiasan — csak néztem ezt az iskolát!

— Még nem lakik itt senki! ... felelte röviden. Azt mondják, majd új tanító jön!

— Jól mondják, kedves bátyám! Én vagyok az új tanító!

— Hozta Isten! És kezet fogtunk. Mosolyogva nézett rám az öreg.

— Bizony már sok gyerek várja a tanító urat!

Ez az első találkozás örökre emlékezetes marad. Néhány szó, egyetlen tekintet, megmutatta a tanyavilág első szép arcát. Itt az emberek könnyen ismerkednek és ismerik egymást. A gondolatuk, vágyuk, törekvéseik egyforma és mindig ugyanaz!

Aztán az iskola távolabbi környékét jártam be. Egész nap tarló ropogott a talpam alatt.

A tanyák, ahonnan a gyermekek iskolába járnak, 1 ½ —2 kilométerre, az uradalmak pedig, amelyeknek nincs külön iskolájuk 3—4 kilométerre vannak az állami iskolától. Az én iskolámtól.

Mikor az iskolámhoz kerültem, legényember voltam. Az iskola felszerelése egyelőre kielégítő volt, de lakásom a mozgalmas, zajos városi élet után olyannak tűnt, mint valami börtön. Úgy ahogy körülményeim engedték, berendeztem és lakhatóvá tettem. Sajátkezüleg, gyönyörű szép világoskékre bemeszeltem a szobák falait. Bútorzatom az első hónapokban egy szalmazsák és egy szék volt. Magam rajzolta képekkel díszíttem a tanítói lakást. Magam takarítottam, sőt a főzés munkáját is én láttam el. Hát a főzés körül néha-néha hibák mutatkoztak, de ezen ténykedésemmre mindig örömmel és szívesen gondolok vissza. Édesanyám szakácskönyvéből kiírt néhány könnyebben elkészíthető ételt, ami igen jó alap volt később szépen kifejlődött szakácstudományomhoz. Igaz, volt úgy, hogy 10 napig is tojás rántottát ettem, de azért pillanatra sem keseredtem el. Az ágyazást, gombvarrást pedig még diákkoromban megtanultam!

Emléknek ez szép és kedves is. Aki azonban még tanyán nem élt, nem tudhatja és nem is sejti, mennyire sivár mégis egy tanyai embernek az élete, — *egyedül*. Az egyedülleten is segítenem kellett!

Megnősültem! Azóta élem a családos ember kiegyensúlyozott és boldog életét. És már majdnem öt év telt el azóta. Két kislányom van. Minden gondolatom családomé és tanítványaimé!

Iskolám a legközelebbi faluhoz, ahova közigazgatásilag is tartozik, több mint 7 kilométerre van. Ez a távolság messzi-

ről nem is tűnik nagyon hosszúnak. De nagyon hosszú a valóságban, ha különösen őszi és tavasszal cuppogó sárban, vagy téli időben zimankós hófúvásokban kell megtenni. A kis csizmák és cipellők meg éppen nehezen járnak rajta. Köves útjaink nincsenek, tehát csapásokon és dűlőutakon jönnek iskolába a gyermekek. Bizony nehéz kenyér ez. Városi ember el sem tudja képzelni, milyen keserves a gyaloglás a tanyai sárban vagy a hóviharban. Hányszor elnézem a téli hideg napokon a belátáhatatlan hosszú, havas utakat, s rajta a nagytarisznyás kis apróságokat, akik a messzi tanyákból iskolába tartanak. A napot még nem látni a látóhatáron, de már nekik indulni kell, hogy a tanítás kezdetére, nyolc órára az iskolába érjenek. Mindig azon gondolkodom, hogyan kellene ezen segíteni? Hogyan lehetne elviselhetőbbé tenni számukra az életet? Mert sok lemondással élnek. De minden nehézség ellenére sem követelődünk, sem ők, sem én! Nem hártjuk a felelősséget az államra, mert meg vagyunk győződve, ha módjában lenne, segítségünkre sietne. És valahogy úgy érezzük: nem is várhatunk mindent az államtól. Úgy látom, az idő halad, és bár már a huszadik század közepére értünk, sokan még ma sem tudják, vagy nem akarják belátni, hogy az állam gondoskodása mellett a társadalomnak is vannak kötelességei. Nem mindig csak azt kell tennünk, amire a törvény és a paragrafusok kényszerítenek! Annál sokkal többet, áldozatot kell hozni a szó legszentebb értelmében. S meggyőződésemmel, hogy az áldozatos munka nyomán az utak is megépülnek s egészséges artézikutak szókénnek fel az Alföld sok ezer pontján.

Az én munkám eszköze a lélek! A legfinomabb anyag! Ha van munka, mely számot tarthat a megbecsülésre, úgy a tanítói munka ilyen. Ez nem pusztán frázis, hiszen a magyar tanító hivatva van a mindig, minden esztendőben megújuló nemzedéket talpig magyarrá formálni. Olyan polgárokat adni a hazának, akikre bármelyik percben lehet számítani a legkeményebb áldozathozatalban is.

Mióta a tanyán vagyok, megtanultam, mert láttam, hogy a tanító és a föld munkásának lelke egy kohóban jött létre. Egy helyen születtek, tehát sok tekintetben egyformák. A tanító, a

szellemi munkás mondja, hogy egyformák vagyunk? Igen! Bátran kimondom, mert az én népem ismeri a tanító munkáját és mindig megkülönböztetett tisztelettel és hálával gondol arra, akitől a betűvetést megtanulta. És a tanító csakugyan megértheti a testi munkást! Főként azért, mert — tanyai tanítóról beszélek — maga is sok testi munkát kénytelen végezni. Régi igazság az, hogy a tanító a nemzet napszámosa! Híd, mely két hatalmas tábornot hivatott összekötni. Ilyenformán a tanyán két munkás fog össze. A föld munkása és a tanító, a nemzet lelkének munkása, ő ekével szántja a földjét, a tanító tollal és ceruzával ugarol. És ez a tudat, ez a gondolat oly magasba emeli a tanítót, hogy fél évszázad múlva is örömmel és lelkesedéssel tudná újra, előlről kezdeni pályáját: a magasztos tanítói hivatást,

A tanyai földmunkás ember élete szótlán, alkotó munka. Alaptermészete a nyugodt megfontoltság. Búzamagot termel, melyből a mindennapi kenyérünket kapjuk. Görnyedve, mélyen meghajolva szórja szét a magokat, majd aratáskor keresztbe rakja a kévéket, hogy ezzel is jelképesen hálát adjon az Isennek, hogy jó munkát tudott végezni.

Egy tanyai tanító életében is sok nehézség és lemondás van, panaszkodhatna, és sokszor a megnemértés elkeseríthetné, de érzi, hogy munkája együttvéve minden, ami nemzetet és országot épít. S ez az érzés neki elég! Nem akar egy tanító sem Babel-tornyot építeni! Nem vágyik hangos dicsőségre és hálára . . . elég jutalom számára, ha a magaformálta lelken látja majd, hogy magyar lett!! Általa lett magyar! Ő tanította neki a földrajzot és megszerettette hazáját, tőlem tanulta a történelmet és lelke kincsévé lett a hősök tisztelete. Melyik az a munkás ebben a hazában, aki eldicsekedhetne bátran és örömmel, hogy amit az én kezem gyártott és alkotott, minden kis porcikájában magán viseli, hogy magyar! Ezt a munkát, ezt a nemes munkát, mind többen és többen veszik már észre és nagyon sok lélek fog igaz magyar lélekké nyílni és fejlődni a tanító, a nemzet napszámosa előtt.

A tanító munkája mérhetetlen felelősség! Sok-sok mindenről le kell mondania egy tanyai tanítónak, de a munka, melyet

végez, a bizalom, mellyel kitüntetik, naggyá teszi és felemeli lelkét.

Tudom, sohasem fogok meggazdagodni és nem is akarok! Évszázadok óta, őseim nyomdokán haladva folytatom a munkám. Bethlen Gábor óta, megszakítás nélkül halad családom ezen az úton. Nem dicsekvés akar ez lenni, de jelenleg is 37 tagja, a legszűkebb családi rokonságnak végzi a nevelés és lélekformálás munkáját szívvel és teljes lélekkel, hogy a nagy ősökhez méltó utódok lakják ezt a drága magyar földet.

Egy tanító sem vár dicséretet és elismerést, mert tudja mind, hogy nincs kitüntetés és nem lehet magasztosabb dicséret, mint az, hogy egy elsősztályos félénk, mindig sírásra görbülő szájú kis ember, pár hónapi munkám után le tudja írni, amit gondol és írásban tud kifejezést adni érzéseinek. És ezt tőlem tanulta. Azt a kincset, mely a betűk, majd a tudás és ismeret birodalmába behatolni engedi, tőlem tanulta. Soha nem fogja, nem is tudja és nem is akarja elfelejteni.

A hivatalok, más foglalkozású emberek ezt talán nem is tudják megérteni. Pedig a mindennapi események is mennyire igazolnak minket. Legyen szabad egy pillanatra testvérnemzetünkre a hős és hazájáért bármelyik percben meghalni kész Japánokra gondolnom. A japán ifjúság hőstette szintén a tanító önzetlen munkájának eredménye volt.

A japán fiúkat, az iskolaköteles gyermekeket az év minden szakában, tekintet nélkül arra, hogy meleg van, vagy jégdarabok úszkálnak a tenger vizében, nagy hajókon a tengerre viszik tanítóik fürödni. Minden nap messzebb-messzebb vitték őket a parttól, úgyhogy sok tudott néhány hónapi gyakorlat után a jeges, hideg vízben több kilométert úszni a hajótól vissza a partig. Tehát a tanítók neveltek testben megedzett, lélekben erős és elszánt jövőendő katonákat.

Amikor a japánok gigantikus küzdelmei megkezdődtek, az angolok hármassal vették körül Honkongot. Hajó a partokat ilyenformán megközelíteni nem tudta volna semmi-képpen.

Az edzetten nevelt bátor japán fiúk tízezrei, egy felhőséggű csendes éjszakán újra hajóra szálltak és Honkong felé tartottak.

Az aknától nem messze a vízbe vetették magukat. Úszónadrágon kívül minden felszerelésük a balkarjukra csatolt éles tör és a jobbkarjukra erősített csavarhúzó volt. A kést használták a tengeri állatok esetleges támadásai ellen, a csavarhúzóval pedig a háromgyűrűs aknákat szerelték le és a tenger fenekére engedték őket. A jól végzett munka után a hajók visszaértek a japáni kikötőkbe.

Másnap a hadihajók felfegyverzett százai indultak el Honkong felé. Az ellenség észrevette a hajók közeledését ugyan, de még a szemüket is eltakarták az előre remélt borzalmak elől.

És a hajók közeledtek. Áthaladtak az első aknazáron, majd a másodikon. Nem történt semmi borzalmas robbanás. No majd a harmadiknál, biztatták egymást Honkong védői. És a harmadik aknazár sem robbant. Rohantak most már a parti elhárító ágyúkhöz, de már késő volt. A japánok kikötöttek és nagyon csekély véráldozattal rövid harc után Honkong elesett! Honkong a japánoké lett!

Mily gyönyörű példakép az egész világ népei számára, egy erős nemzet és edzett ifjúságának egyszerű cselekedete. Milyen erős lelkű és hazáját teljes szívével imádni tudó fiúk voltak ezek.

A tanító munkája volt ez. Tanítványaim és sok millió magyar gyermek, legyen ez példakép mindannyiunknak.

Ez a tanító legfőbb kötelessége. Ezt kell nekünk megtanítani. Nincs arannyal behintve az út, de boldogabb jövőbe vezet. Ezekon a betonutakon fognak menetelni az újjá épült ország acélkatonái.

Rajtunk és munkánkon múlik, hogy a minden vihart állni képes magyar országvárat felépítjük-e vagy nem!

Az ipari szakmunkásutánpótlásról

Amikor 14 éves koromban kikerültem az életbe, apámtól két soha el nem felejtett útravalót kaptam, amelyek még ma is élénken emlékezetemben vannak. Az egyik figyelmeztetés úgy szólt, hogy tanuljak szorgalmasan és minél többet, mert a tudás mindenhol minden pályán és foglalkozási ágban nagy kincs. A másik tanács pedig arra vonatkozott, hogy minden munkában az alkotást, az eredményt keressem, mert az élet leg-szebb gyönyörűsége, ha alkothatunk. Ezeket a tanácsokat meg-fogadtam és ezek szerint éltem eddig is, mint géplakatos segéd.

Ezt a tanácsot körülbelül 30 évvel ezelőtt adta nekem az apám.

Ha a mai életben nézünk körül, úgy sajnálattal kell meg-állapítanunk, hogy az életfelfogás változása és félrecsúszása az ipari munkásságnál is mindjobban érezteti hatását. Bizony nem tagadhatjuk le, hogy az ipari munkásság utánpótlása súlyos helyzetben van és ha ezen a helyzeten mielőbb gyökere-sen nem változtatunk, akkor a kialakuló új Európában a magyar ipar lemaradásával kell számolnunk. Ezért kell nagy figyelmet szentelni ennek a kérdésnek és rámutatni azokra a nehé-zségekre és hiányokra, amelyek a fejlődést akadályozzák. Ebben a fontos kérdésben három tényezőnek a szerepét kell meg-világítanunk és pedig: a szülő, a gyermek és az üzem szerepét.

Ha a szülő helyzetét nézzük, akkor előjáróban meg kell állapítanunk, hogy bizonyos mértékig minden szülő elfogult a saját gyermekével szemben és magatartását, elhatározását

ez az elfogultság befolyásolja. Súlyosbítja még a szakmunkás utánpótlás mai helyzetét az a helytelen társadalmi felfogás is, amely a foglalkozás szerint való társadalmi tagozódást túlzásba viszi. Emiatt azután számtalanszor tapasztaljuk, hogy egy kis tisztviselő szülő határozott lecsúszást lát abban, ha gyermeke olyan ipari pályát választana, amely később feltétlenül nagyobb értéket és szerepet biztosít ugyan fia számára mind anyagi, mind erkölcsi szempontból. De hát már nem maradt tisztviselő.

Az iparos szülők részéről pedig igen nagy hiba az a felfogás amely egy kis jövedelmű díjnoki állás elérésében társadalmi emelkedést lát és bizony ez okból számtalanszor a jólmenő üzem megszűnik a foglalkozást folytató örökös és utód hiányában. Amilyen helytelen volna megmerevíteni az élet fejlődését azzal, hogy pl. a csizmadia fia csak csizmadia lehessen, vagy a zsellér gyermeke örökké csak apja sorsát legyen kényszerítve élni és ezáltal az egészséges népi kiválasztódás teljesen megakadjon éppen úgy nem szabad eiöltetni és kényszeríteni azt, hogy a jólmenő iparágak önálló iparosainak gyermekei meneküljenek apáik foglalkozásától.

A szülőknek e kérdésben elfoglalt álláspontjánál jelentős szerep jut az édesanyának, aki a külsőségek, a ruha látszathatása alatt is erős befolyást gyakorol a gyermek jövő pályájára. Hiszen nem kétséges, hogy egy vasmunkás olajos, piszkos öltözete nem lehet olyan vonzó, mint egy irodában tiszta munkát végző tisztviselő külseje. De ma már a külön munkaruha és az üzemekben rendelkezésre álló tisztálkodási lehetőség ezt a látszat-különbséget is kiegyenlíti.

Ezek voltak egészen röviden azok a kifogások, amelyek a szülők részéről megnehezítik az iparosképzés erőteljes kifejlődését és a zavartalan utánpótlást.

Nézzük most ezt a kérdést a gyermek oldaláról. A legtöbb esetben a gyermek még olyan korban lép az iparos pályára, amikor önállóan és öntudatosan nem ismeri fel saját helyzetét és öntudatosan nem irányíthatja jövődjét. Legtöbbször egyoldalú és téves megvilágításban látja tanonc életét, ami nagyon sokszor elkeseríti fiatal éveit.

A gyermekek között a társadalmi tagoltság a legkisebb és fiatal korban a vezérgazgató gyermeke és a napszámos gyermeke sokszor együtt játszik a porban. Később keserűen látja az inas-sorba került gyermek, hogy neki mennyivel rosszabb és hátrányosabb a helyzete, mintha ő is a középiskolában tanulhatna. Először is sokkal nagyobb az elfogultsága, másodsor a fizikai munka nehézségeit fiatal vállalai jobban megérik, mintha csak sportban, gyakorolhatná izmait.

Ez a korán felébredő társadalmi szétválasztottságérzet a gyermekben bizonyos elkeseredést és felelőtlenséget hint el. Közismert az inasok csínytevése, ami legtöbbször ebből a felelőtlenségből fakad.

Nagyon érdekes dolgokat látunk, ha egy inasgyermek egy napi életét vizsgáljuk. Kezdődik a korai felkeléssel, amikor álmosan, sokszor dideregve elindul hazulról a műhelybe, vagy az üzembe. Ha távol van a munkahely, akkor a szülők esetleg ellátják villamospénzzel, amit azonban a legtöbb esetben dohányra költ a gyermek, vagy pedig olcsó, izgalmas ponyvaregényre. Tudjuk, hogy mindkettő inkább árt, mint használ a gyermek lelki és fizikai erejének. Miután rendszerint gyalog érkezik meg a munkahelyre ott már fáradtan és unottan kezdi munkáját, ami aztán az oktató, vagy gazda részéről a szidást és fenytést váltja ki. A fenytés eredménye pedig a kelletlenül végzett munka, amelyben nincs öröm és a többi társaival együtt inkább azon töri a fejét, miként lehet magát kivonni a nagyobb, a felelősségteljesebb és szebb munka alól.

Az étkezési szünet alatt, ahogy csendben megfigyeltem, a fiúk között nagyon érdekes kérdések kerülnek megvitatásra. Majdnem mindegyik kényszerhelyzetnek érzi azt, hogy ő fizikai munkát végez. Elmondják egymásnak az indító okokat amiért a munkapad mellé kerültek. A munka értelméről, szépségéről, vagy annak a nemzet szempontjából való fontosságáról alig, vagy egyáltalában nem esik szó. Inkább a szórakozás, vagy a sport körül forog a beszéd. Igen nagy szerep jut az olvasmányok, kalandos történetek megtárgyalásának és bizony mi, akik közvetlenül látjuk az erkölcsromboló könyvek kár-

tékony hatását, mi tudjuk igazán értékelni azt, ha jó és hasznos olvasmányok kerülhetnek a fiúk kezébe.

A kalandos, valószínűtlen történetek hatása alatt alakul ki a fogékony fiatal lelkekben nagyon sok esetben a hazudozásra való készség. Valóságos életszükségletté válik számukra, hogy mindent elferdítve mondjanak, túlozva és megtévesztően állítsanak be. Ennek egyik megnyilatkozása az is, amikor odahaza a szülőknél, vagy ismerőseinek állandóan csak dicséretéről, vagy ütésről-verésről beszélnek. Természetesen az egyik beállítás éppen úgy nem igaz, mint a másik. Éppen ez az igazmondás hiánya teszi azt, hogy a fiú vagy hősnek, vagy martírnak akarja feltüntetni magát.

Ha tárgyilagosan nézzük a gyermekek lelkivilágát, akkor azt mindenképp meg kell állapítanunk, hogy a tanoncok elég nagy részéből az u. n. hivatásszeretet rendszerint hiányzik. Pedig valamikor apáink és nagyapáink korában a munka, a foglalkozás, a lelket is betöltötte. Valóságos gyönyörűséget okozott a munka és mindenki teljes odaadással, szeretettel készült az életben való helytállásra. Mindenki érezte, hogy az iparos munkája szervesen hozzátartozik a nemzet életéhez, annak kiegészítő és fontos részét képezi. Ez a tudat tette elődeinket önértetes és hasznos tagjává a társadalomnak. Ez a felismerés és ez a hit sajnos ma csaknem teljesen hiányzik az iparoséletre készülő új nemzedék lelkéből.

Az iparos utánpótlás nehézségeiről őszintén beszélgetve rá kell mutatni a műhely és az üzem hibáira is, amelyek nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy iparos nevelésünk a mai állapotában van. A kis üzemekben, műhelyekben régóta hiányzik már a régi patriarkális szellem. Hiányos az a gondos szeretet is, amellyel régen a mesterek a tanoncokat bevezették a féltett műhely-titkokba és azon igyekeztek, hogy minél tökéletesebb szakmunkásokat képezzenek ki. Ma az erősen gépesített üzemeknél ez a tanonc-képzés nem igen fordul elő. A nagyüzemek és a gyárak nagyrésze pedig még annyi gondot sem fordít az egyéni kívánalmakra, mint a kis műhelyek. A túlhajtott tömegtermelésnél tudjuk, hogy minden az olcsóságon fordul meg, tehát gyorsan, sokat és olcsón termelni — ez a jelszó,

ami nemcsak az árura, hanem még az emberre is vonatkozik. Normális viszonyok között talán nem is éreznénk olyan nagyon a jó szakmunkás hiányát, mint manapság, mert a munkás kínálat nagy lenne és akkor bőségesen lehet válogatni. A mai rendkívüli viszonyok között azonban látjuk, hogy mennyire szükség volna sokkal több jó szakmunkásra, mert ma háború van és egy embernek több helyett kell helyt állani és a munkáját elvégezni.

Az utóbbi időkben a kulturális és szociális gondolkodás terén jelentős lépéseket tettek előre az egyes vállalatok. A nevelés tekintetében azonban még igen sok kívánni való maradt hátra. Igaz, hogy ma már a gépesített üzemi termelés a legtöbb munkás számára részletfeladatok elvégzését írja elő és ritkán biztosít olyan munkakört, amelyben az egyéniség kifejlesztésére alkalom nyílik, mégis nagyüzemeknél is az utánpótlás kérdésénél arra kell figyelemmel lenni, hogy mindenki megtalálhassa a helyét, ahol a legszívesebben és a legtöbbet dolgozhat. Az egész világon elismerik, hogy a magyar igen jó szakmunkás, könnyen tanul és nagy munkabírása van. Észak-Amerikától — Franciaországig mindenhol nagy keresletnek örvendenek a magyar szakmunkások. A jövő útja azonban az, hogy ezt a jó magyar munkásgárdát sorsa ne a külföld felé vezesse; hanem idebent az országban kell hogy megtalálják helyüket és elismertetésüket. Ezért a szakmunkás kérdésnek és a szakmunkás nevelésnek olyannak kell lenni, amely tökéletesen beleilleszkedik az új szellemiségű Magyarország szociális életébe.

Nézetem szerint röviden a következőkben jelölhetem meg azokat a feladatokat, amelyek a szakmunkás utánpótlás erőteljesebb biztosításánál figyelembe vehetők.

Mindenekelőtt a gyermekek tanuljanak az elődök, az apák példájából hivatásszeretettel, önértetes, tiszta, magyar életszemlélettel. Lebegjen állandóan szemük előtt, hogy iparos és munkáselődeink fenntartották, nagyra fejlesztették és híressé tették a magyar ipart. Töltse el az új nemzedéket is a minél többet tudás vágya, hogy abban a nagy versenyben, amely az egyes nemzetek között fennáll és a jövőben még csak fokozódni

fog, az iparon át is biztosan megállhassa a helyét a magyarság. Az elméleti tudás mellett a gyakorlati ismeretek elsajátítására igen nagy súlyt kell helyezni. Ezért nézetem szerint meg kellene fontolni, hogy a régi, jól bevált vándorlegény intézmények valamilyen modernizált formában újra életre kelhettek.

Úgy gondolom, hogy a szakmunkás minőségi erősítése mellett gondoskodni kell a kellő mennyiségű utánpótlásról is. Ennek érdekében a néhány nagyobb üzemnél jól bevált képes - ségi vizsgálatot általánosítani lehetne, ami által biztosíthatnánk azt, hogy minden, helyre a legmegfelelőbb emberek kerüljenek.

A hatósági munkaközvetítéssel, a szociálisabb munkásbiztosítás kiterjesztésével vonzóvá kell tenni a munkás sorsot, hogy minden egyes munkás a legnehezebb időkben is a nemzet egyenrangú tagjának érezze és tekintse magát!

Kedves hallgatóim!

Ez a szerény véleménye ezekről a nagyjelentőségű kérdésekről egy egyszerű munkásembernek, aki a maga is három évtizeden át élte már eddig is a munkás életet. Keresztül verekedtem magam a tanoncélet keserű évein és így a saját tapasztalataimból merítve beszélhettem. Örülök és hálás vagyok a rádióknak, hogy ezeket a kérdéseket itt a nagy nyilvánosság előtt az őszinte beszéd keretében elmondhattam, mert csak akkor remélhetünk sikert a nehézségekkel küzdő munkás utánpótlás terén, ha ezek a gondolatok hatják át és vezetik a szülőket, a fiúkat és a munkaadókat is egyaránt. Akkor reménnyel telve várhatjuk az új Magyarország kialakulását és benne a magyar munkás szerepének nagyobb jelentőségét és biztosítottságát.

Hogyan szeretné a magyar munkás pihenőjét és szabad idejét eltölteni?

Munkásember vagyok, aki életemnek minden napját a munkapad mellett töltöm el. A hét hat napja számomra a munkaasztal társaságát jelenti és így van ezzel minden munkástársam. Érthető tehát, ha a munkás a vasár- és ünnepnapokon ráköszöntő szabadidőt örömmel fogadja és szeretné ezt olyan módon eltölteni, hogy az számára testi — és lelki felüdülést jelentsen.

Bár a munka nem robot a számomra és mint műszerésznek nem is lehet egyhangúnak nevezni a munkámat, mégis többi munkástársaimmal együtt örömet és változatosságot jelent mindennapi életünk munkája után a szabadidő. Környezet-változást, lelki felüdülést, testi mozgást kívánunk mi is, mert ezáltal újhódik meg erőnk az elkövetkezendő hét munka napjaira. Hiszen nekünk munkásembereknek még a munka helyünk sem jelent nagyon sok esetben barátságos, napsugaras környezetet, mert a munka természete olyan, hogy sokszor füstös, olajos, zajos munkahelyen kell folytatnunk mindennapi munkánkat. A nem munkás hallgatónk ebből bizonyára megérzik, munkástársaim pedig igazat adnak nekem, amikor arról beszélek most, az »őszinte beszéd« keretében, hogy milyen fontos a munkás pihenő és szabadidő szerepe a munkás életében és mennyire fontos kérdés, az egész nemzeti társadalom szempontjából, hogy a munkás ezt a pihenő és szabad idejét miként kívánja eltölteni és miként is tölti el azt.

A munkásember számára a szabadidő új vágyakat és új kívánalmakat jelent, hiszen ő is szeret gyönyörködni a természet szépségeiben, szeret és akar is művelődni és szórakozni. Szereti a sportot és részt is kíván abban venni, nemcsak mint néző — egy ember a sok tízezer között — hanem mint a sportok résztvevője, aki egész héten egyoldalúan foglalkoztatott izmait egy kicsit kinyújtóztathatja és megfürdetheti a tiszta napfényes üdítő levegőben.

Kétségtelenül jószándékú volt az a kezdeményezés, amely a munkás szabadidő helyes és hasznos felhasználására már eddig is jelentős lépéseket tett. A munkás társadalmi helyzetének különleges adottságai azonban megkívánják azt, hogy a munkászabadidőt a munkás igényeinek és életkörülményeinek megfelelően saját maga használhassa fel a legjobban, mert nem veheti át a munkásság a polgári társadalom szokásait és felfogását, szórakozását és egyéb életmegnyilvánulásait anélkül, hogy a polgári társadalmi élet előfeltételeit nélkülözze. Már pedig a mai munkástársadalom és a polgári társadalom között még mindig fennálló különbségek folytán e téren a polgári társadalom és a munkástársadalom életfelfogása és ennek következtében kívánalmai is különböznek egymástól.

A munkás szabadidejét úgy szeretné eltölteni, hogy a szellemnek, a léleknek és a testnek egyaránt megadja mindazt, amire a mindennapos fáradtságos és sokszor egyhangú munkája után vágyakozik.

A szellemi tartalommal való kitöltést úgy szeretnénk megoldani, hogy az átfogó és elsősorban nemzeti szempontból olyan értékű legyen, amelynél a munkás nem csak mint kívülálló néző, vagy hallgató, hanem mint benne élő alkotó tényezők is szerepelhessenek. Az ismeretek bővítésére gondolunk, művészi előadások rendezésére, képzőművészeti kiállításokra, a népi eredetű nemzeti műveltségünk megismerésére. Szeretnénk könnyen hozzáférhető könyvtárakat, múzeumokat látogatni, tudományos közületek munkáját megismerni és úgy általános, mint szakmai továbbképzésünk révén újabb ismeretekkel gazdagabbá tenni életünket.

De nem csak kívülállókát akarunk hallani, vagy alkotásaikban gyönyörködni. Úgy vélem, hogy sokak kívánalmának adok

hangot, amikor azt mondom, hogy teret kell adni a munkástehetségeknek is. Közöttünk is vannak tollforgató, ecsetkezelő emberek, vagy olyanok, akik fáradságos munkájuk után hazatérve zeneszerszámot vesznek a kezükbe és azzal üzik el fáradságukat. Felszínre kell hozni ezeket a munkás embereket és lehetővé kell tennünk, hogy művészetükben mi többiek is gyönyörködhesünk. Ez nem csak a munkás felemelkedés szempontjából fontos, hanem ezáltal a nemzet is egy kimeríthetetlen erőtartalékhoz jutna. Az így megszületett munkáskultúra nemzeti kultúránkat új színnel gazdagítaná, amely szerencsés társításban nemcsak mint érték, hanem mint alkotó és lendítő erő is hatást gyakorolhat a nemzeti kultúra továbbfejlődésére.

Ne gondolja senki azt, hogy a munkás szabadidejének ilyenformán történő felhasználása aggodalommal tölthet el, mert a megnyitott lehetőségek révén egy sereg dilettánst fog a munkásság a társadalom nyakába zúdítani. Alapvető tévedés ugyanis azt hinni, hogy a munkás kizárólag azért lett munkás, mert más képesség nem adatott neki, amellyel felsőbbrendű helyet biztosíthatott volna magának a társadalomban. Sajnos, a munkássággal szemben ez a felfogás még ma is eléggé elevenen él a társadalom jelentős részének tudatában, éppen ezért ezen felfogás megdöntésére szabad legyen néhány megállapítást tennem a következőkben:

A munkás életpálya válaszútja, mint azt a megelőző vasárnap tartott »őszinte beszéd«-ben munkástársam is kifejtette, 14 éves korban következik be. Ekkor még nem egy kész, szellemileg, lelkileg minden készségében kibontakozott embert talál ez a választás, a 14 éves fiúban. Azoknál tehát, akiket 14—15 éves korukban kenyérkereső munkára szorított az élet, hiába bontakoznak ki később a különböző művészi hajlamok, képességek, készségek, hiába ébred fel a vágy, a szociális emelkedésre és a váratlanul feltörő adottságok kicsiszolására. Az emelkedés minden következő lépcsőfokán újabb, egyre magasabb iskolai végzettséget, bizonyítványt kérnek. A kenyérkereső munka mellett pedig emberfeletti szorgalom, elhatározás és nem utolsó sorban komoly anyagi áldozat kell ezeknek a bizonyítványoknak

a megszerzéséhez. Csak egészen kivételes képességű tehetségek tudták tehát megtalálni a szociális emelkedés útját a hiányzó iskolai végzettség megszerzése nélkül. Ez az oka annak, hogy annyi sok munkástehetségünk kallódik el az ismeretlenségben.

A dilettantizmus ellen pedig megvédené bennünket elsősorban a munkásművészek önkritikája, másodsorban pedig a munkáshallgatók bírálata. A lehetőségek hiányában is messzemenően kifejlődött nálunk munkásoknál a kritikai érzék. Így a munkás szabadidő mozgalom keretén belül a felsőbbrendű szórakoztató program mellett a szunnyadó, vagy kapkodó céltalanságában vergődő munkáslélek önmagára találását is elősegítjük. A továbbképzésnek olyan formáját teremthetjük meg, amely a feltörő munkástehetségek mellett az egész magyar munkástársadalom részére nagyon komoly és nagyon értékes gyakorlati eredményeket biztosíthat.

Így szeretnénk eltölteni szabad időnknek azt a részét, amelyet a szellem és a lélek ápolására kívánunk fordítani. Ezek az előadások, vagy szórakozási alkalmak pedig akkor lesznek eredményesek, ha nem csak hosszú idő eltelte után ismétlődnek meg, hanem esetenként minden hét végén kaphatunk valami felüdülést. Néha-néha pedig az esti órákban szeretnénk hozzájutni egy-egy mozi, vagy színház előadáshoz is, amikor munkánk után könnyűszerrel érhetjük el megerőltetőbb anyagi áldozatok nélkül ezeket a felüdülési lehetőségeket.

Szellemi szükségleteinek kielégítése mellett természetesen igen nagy érdeklődéssel viseltetik a munkásság a test kultúra és a különböző sportok iránt is. Mi is szeretjük a természetet és bármilyen évszakban szívesen járjuk az erdők és mezők útjait. Jól érezzük magunkat a sportpályák zöld gyepén, de ezen a téren is vannak megoldásra váró feladataink, hogy a sport és kirándulás ne csak egyeseké, hanem a munkásság nagy közösségéé legyen. Ezen a téren ugyanis igen érdekes és a mai rekordokat hajhászó korra jellemző tünet mutatkozik. Az a fiatal munkás, aki erőteljesen úzi egyik vagy másik sportágat, versenyképessége folytán szíves fogadtatásra talál bármely sportegyesületnél. Tetszése szerint sportolhat és versenyezhet. Amint azonban versenyképessége csökken, öregedni kezd, min-

dig kevesebb alkalma nyílik a sport gyakorlására és végül, amikor lekerül a versenyképesek listájáról, a legtöbb esetben örökre búcsút mondhat a sportpályának. El-el jár még a versenyekre, de már csak mint néző drukkol a tribünön, majd azt is abba hagyja és csak néha gondol azokra a napokra, amikor mint aktív versenyző egyébiránt sem érdeklődött, csak a sport iránt. Most szomorú emlékeket ébreszt benne egy-egy sérülése, vagy a túlhajtott versenyzés következtében beállott szervi kór, amely az idők múlásával egyre jobban érezteti hatását napi munkája közben is.

Ezzel szemben a másik fiatal munkás, aki bár éppen olyan érdeklődéssel viseltetik a sportok iránt, mint előbb említett munkástársa, nagyon kevés, vagy legtöbbször semmi lehetőség nem talál arra, hogy sportolási vágyát kielégíthesse.

Oka ennek a kielégítetlenségnek az, hogy nálunk a sportegyesületek még mindig nem a tömegsport szolgálatában állnának, hanem csak versenycélokért küzdenek. Részükről minden erkölcsi és anyagi áldozat csak ennek a verseny célnak és a rekordoknak elérése érdekében történik.

A munkás egyéni sportlehetőségei pedig majdnem teljesen kizártak, anyagiak hiányában. Pedig a munkásság érzi ennek hiányát és szükségességét. Szeretnénk, ha szervezett formában mint játékos, vidám tömegsport versenyzési láz nélkül jelentkezne a mi életünkben a sportolási lehetőség.

Ezenkívül pedig vágyik a munkás a hétvégi kirándulásokra, vagy pedig fizetési szabadságának ideje alatt egy kis ország látásra. Nagyon szeretnénk megismerni hazánknak különböző vidékeit és annak nevezetességeit. A fizetési szabadság idejét örömmel töltenénk el olyan nyaraló helyeken, ahol turistaszállodaszerű elszállásolással könnyen lehetővé válik számunkra, hogy nem helyhez kötöttek nyaralunk, hanem nagyon széles körben lássuk és ismerjük meg a közelünkbe elterülő magyar vidéket.

Így kívánnánk eltölteni hasznosan azt a szabadidőt, amelyet a magyar munkás pihenésére ma már intézményesen is biztosít a fizetési szabadság jogával az 1937. évi XXI. t.-c. Az alapfeltételt tehát biztosította az államhatalom. A lehetőségnek tartalommal való kitöltése vár még megoldásra és

ebben a kérdésben jelentős szerephez kell hogy jussanak a munkások is. A magyar munkás érzi és tudja azt, hogy ezen a téren új és nagy lehetőségek nyílnak meg a számára, azokon a szabadidő törekvéseken túl, amelyek a napi munka után kielégítésre várnak. Az egy-két heti fizetéses szabadság új kulturális üdülési és szórakozási lehetőségek bekapcsolását teszi lehetővé a munkás életében. Ezen idő alatt a munkás szeretne számára eddig elérhetetlen területekre eljutni és üdülésében olyan helyeket is meglátni, amelyeket eddig anyagiak hiánya folytán nem érhetett el. Nem csak a maga, hanem családjára részére is szeretné biztosítani ezeket a lehetőségeket. Filléres utazásokra is gondolunk, bel- és külföldi tanulmányutakra. Mindezeket úgy szeretnénk megoldani, hogy az ezekkel járó költségek jövedelmünknek megfelelőek legyenek.

Mondhatná valaki ezek után azt, hogy a mai háborús idők megpróbáltatásai közepette nem is időszerű ezekről a kérdésekről beszélni. Ezeknek azt mondhatjuk, hogy már most kell elmondanunk kívánalmainkat és megkezdeni az előmunkálatokat ahhoz, hogy háború után teljes szervezettséggel elégíthessük ki a munkásság egyre inkább erősödő kívánalmait.

Eddig is voltak már ugyan ilyen irányú törekvések, azonban az eddigi szabadidő-mozgalmak nem terjedtek ki intézményesen a munkásság egészére és az ország minden részére. Csak helyi és egyéni adottságokkal működnek és így eredményeikben sem eléggé változatosak és fejlődőképesek.

Sokszor jószándékú munkájuk nem is érte el azt a hatást a munkásság körében, amelyet célul tűztek ki maguknak. A munkásság érdeklődése lanyhult bizonyos mértékig ezek iránt a szabadidő-mozgalmi előadások és bemutatások iránt. Ezen nem is csodálkozhatunk és könnyen megértheti mindenki ezt az elhidegülést, ha rámutatunk arra, hogy a munkás elsősorban önmagára akar találni lélekben és szellemben egyaránt és kérdéseiben és vágyaiban is őszintén Önmagát kívánja adni. Ami tehát az ő lelkeségétől idegen, azt megnézi ugyan, de nem tudja magáévá tenni teljesen és érdeklődését éppen ezért nem is sikerült teljes mértékben lekötöni.

A munkás szellemiség megszólaltatása a munkásnak a szabadideje eltöltésénél cselekvő részesként való bekapcsolása, új lendületet hozna a munkás életébe. Nagy hangok szólnak majd meg a munkás lelkében. Azt szeretnénk, ha az e téren már elindult és kétségtelenül tiszteletreméltó magánkezdeményezések szervezett egészé nőnének és a szívesen hozott áldozatok árán is elérnék a hatalmas és távoli célt, a munkás szabadidejének célszerű és hasznos felhasználását.

A szabadidő-mozgalom nem csak a munkás önmagára találását, felemelkedését, hanem az egész nemzeti közösség lelki egységének kialakítását is szolgálja. A társadalom különböző rétegei között való szabad és természetes érintkezést könnyű! szerrel elősegíti. A siker érdekében a szerteágazó és egymástól független törekvéseket közös nevezőre kell hozni az államhatalom teljes melléállásával. A szabadidő-mozgalom nem magánügy. Nem lehet egyesek, vagy kisebb közösségek ügye kizárólag, hanem azt a magyar nemzeti közösség egyetemes ügyévé kell tennünk. Szellem és lélekformáló erővel kell bírnia, s a nemzet értékeinek felszínre hozását, annak megbecsülését és érvényesülését kell elősegítenie. Annál is inkább ez legyen a cél a munkás szabadidő kérdésének rendezésénél, mert csak azt a nemzetet lehet nagy célok és feladatok elé állítani, amelynek tagjai ismerik és erőt merítettek népük erkölcsi és szellemi életéből.

Egy munkásnő életéből

Kedves Hallgatóim!

Engedjék meg, hogy az »Őszinte beszéd« keretében ez alkalommal a magyar munkásnő is megszólaljon és a magyar munkás asszonyokhoz és leányokhoz intézzen néhány őszinte szót.

A munkásnőnek és a dolgozó nőnek egyaránt kettős élete van, a munkahelye és a családi otthona. Éppen ezért a gondjai is kettőzöttek, hiszen a munkahelyén és az otthonában egyaránt szükség van a munkájára és az Ő szerető gondoskodására. Bizony sokszor nehézségekkel küzd a családjában, a dolgozó nő; sokszor kell szegénységgel és boldogtalansággal is harcolnia. Szeretném azonban ha megértené minden magyar munkásnő azt, hogy a legnagyobb szegénységből és boldogtalanságtól is van kiút, van boldogulás, csak szorgalom, kitartás, becsület és élet szükségesei hozzá. És a nők részéről nem utolsósorban tisztaság és rendszeret.

Nem egy asszonyt ismerek, aki egy-két hetes piszkos háziruhában ül le az asztalhoz enni, a haja kócos, rendetlen a körme, sőt néha a keze is piszkos. Így eszik, így várja az urát haza és aztán csodálkozik, ha a férje napról-napra kevesebb időt tölt otthon és elhidegedik élettársától. Az ilyen asszony panaszkodik, siránkozik és nem látja, hogy a bajok eredetének ő az okozója, a maga nemtörődömségével. A férj elkeseredésében elmegy a korcsmába, a baráti társaságokat keresi. Igyekszik felejteni a családi otthont, ahol a háznál ő az úr, a családfenntartó, a pénzkereső, de jószót, mosolyt, meleg otthont nem kap cserébe fáradozásáért.

Amikor egyik ilyen elhanyagolt külsejű és házatájával sem törődő ismerősömnök szemrehányást tettem, hogy miért nem gondol egy kicsit magával is, azt felelte: »Jól van már nekem így is, én már asszony vagyok, férjhez mentem.«

Pedig annyi ideje akad a legelfoglaltabb nőnek is, hogy egy kötenyt, vagy egy ruhát kimossoz és kivasaljon magának. Nem gondolják ezek az asszonyok, hogy az ilyen apróságokon sokszor életük nyugalma és boldogsága múlik. Bár vannak asszonyok, akik ilyen könnyelműen gondolkodnak, de szerencsére igen kevesen.

Mert mi lehet a vége egy ilyen házasságnak? Meg nem értésből eredő állandó nézeteltérés, a család szétesése és talán még tetlegességgé is fajul a veszekedés.

Őszintén kérdelem asszonytársaimtól, hogy egy tiszta, meleg otthonban élő mosolygó asszonyt meg tud-e ütni az ura? Soha! Még abban az esetben sem, ha azt a dolgozó munkás embert a munkahelyén megbántották, vagy felbosszantották és rosszkedvűen megy is haza. Amint hazaér, szinte fellélegzik megkönnyebbülten, mert az ő otthona egy külön kis tiszta világ, ahova őt hazavárják szeretettel és ahol ő az úr a házban és elmondhatja magáról, hogy az én házam az én váram. Így is van ez, mert az igazi magyar asszony nem azt mondja, hogy férjem, hanem azt mondja, hogy »uram«, az én uram. A magyar ember pedig élettársát úgy nevezi, hogy »felségem.«

A napokban levelet kaptam, messze oroszföldön harcoló magyar katonától. Előzőleg arra kértem, írja meg nekem, milyen az orosz otthon és milyenek a nők? A válasz ez volt:

»Itt ebben a csúnya, görbe országban nincsenek nők, csak rongyokba burkolt piszkos, moeskos emberroncok és kisiklott életek. Otthon pedig nincs. A gyermekeket túlnyomórészt egész kicsi korukban az állam vette el az anyától nevelésbe. Egy anya sem gyönyörködhet növekvő gyermeke mosolyában, nem figyelheti bontakozó életét és nem taníthatja meg a legszebb szóra: »Édesanyám!«

Ha pedig a férj valamiért megharagudott az asszonyára, első haragjában fogta magát, elment az anyakönyvvezetőhöz

egy újabb nővel. Beírták a nevüket az anyakönyvbe és már is férj és felség lettek. Az előző asszonynak pedig csak legfeljebb egy levelet írt a férje, amelyben bejelentette elválását és felhívította a közös lakás elhagyására.«

Még elgondolni is rossz, hogy milyen élet várt egy öregedő és munkában elfáradt asszonyra ilyen körülmények között. Othontalanul, férfi támasz nélkül, gyermekek és unokák nélkül siváran és ridegen kiszolgáltatottjai lettek nyomorult sorsuknak.

Jó hogy ezt az életet csak a tábori levelezőlap mutatja be nekünk és a magyar anyák hős magyar katona fiai, azért küzdenek most a Don partján, hogy Magyarországon ilyen családi körülmények soha ne legyenek úrrá. Mi pedig magyar asszonyok ígérjük meg, hogy hazatérő hős katona fiaink a magyar nőben mindig megtalálják a magasztosabb, tisztább életet és azt az ideált, amelyet Ők maguknak elképzelték és amelyért most messze idegenben küzdenek.

Most pedig pár szóval legyen szabad elmondanom, hogy én magam is a munkásnők küzdelmes életét járom és mégis úgy érzem, hogy érdemes az élet ezernyi nehézségével szembe szállni, mert az elért eredmények nekünk munkásnőknek épp olyan jóleső diadalok, mint a férfiaknak.

Az életem küzdelmes volt. Három árván maradt nő keserves élete, amely azonban talán biztató példával szolgál sok-sok küzdő munkásnő társamnak.

Vidéki városban laktunk. Édesapám jól kereső építési vállalkozó volt. Gondtalanul nőtettem fel. Nem ismertem soha, mi az fájni és éhezni, egészen húsz éves koromig. Ekkor hirtelen meghalt az Édesapám. Rövid időn belül a legnagyobb nyomor köszöntött be hozzánk. Édesanyám a háztartáson kívül soha mást nem dolgozott és így nem tudta, mit jelent az, pénzt keresni. Nekem sem volt semmiféle foglalkozásom. A háztartáson kívül nem tanítottak semmire. Súlyos helyzetünkben kétségbeesetten kapkodtunk mindenféléhez, de semmi **sem** sikerült. Lassan mindent el kellett adni, hogy enni tudjunk. Végül elfogyott minden.

Dolgozni kellene mennem, gondoltam. Igen ám, de mit is dolgozzak, hiszen semmihez sem értek. A négy középiskolám

nem volt elég ahhoz, hogy irodába felvegyenek. Hiszen ebben az időben a diplomások százai voltak munkanélkül. Oklevéllel a zsebükben jártak havat lapátolni és végeztek napszámos munkát. Tanulónak sem mehettem, mert nekem mindjárt pénzt kellett keresnem és nem volt időm a tanonckodásra. Végül is állást kaptam egy likőr gyárban. Napszámos munkát végeztem, heti 8 pengő fizetésért. Itt két esztendeig dolgoztam. Utána elmentem egy szalagot és csipkét árusító boltba kiszolgálni. Hetenként kétszer kipakkoltunk a piacra is. A sátorponyva alatt bizony majd meg fágytam a téli hidegben, mert nekem nem volt prémmel bélelt csizmám és kabátom, mint a főnökömnek. Hamarosan azonban ezt az állást is otthagytam, mert a főnök olyan kijelentéseket tett velem szemben, amelyeket erkölcsi felfogásommal nem tudtam elviselni.

Most kézimunkázással próbálkoztam. Nagyon keveset fizettek. A keresetem minden szorgalmam ellenére sem volt elég, még kenyérré sem.

Elhatároztam, hogy Pestre jövök dolgozni. Ez 1937-ben volt. Nem tudom elmondjam-e mennyire megrémített ez a gyönyörű város a maga hatalmas forgalmával és villanyfényes ragyogó reklámjaival. Mindentől szédültem és féltem. Borzasztó volt számomra a sok ember az utcán. Hiszen nálunk odahaza, amikor búcsú van, akkor sem látni annyi embert. Megnyugodni, csak akkor tudtam, ha rövid pihenőre átmentem Budára, leültem egy padra és bújtam az újságok apróhirdetéseit állás után.

Ha valaki közeledett a pad felé már rémülten keltem fel, mert mindenkitől féltem, de különösen a férfiatól. S bizony nagyon sok esetben nem is alaptalanul.

Naponként kacérkodtam a Duna sárgás-piszkos hullámai-val. Nem! — ma még nem, sírt fel bennem az életöszön, ma még megpróbálom meghódítani ezt a rideg szívtelen várost hátha juttat nekem is egy darab kenyeret.

Hát igen, juttatott, de csak kenyeret, azt is nagyon szűkösen. Mert nagyon akartam, találtam magamnak állást, egy cukrászdában. Felvettek kiszolgálónőnek. A kosztón kívül bizony nagyon keveset fizettek. Hónapokon keresztül a szabad

napomon nem ettem mást, csak egy fél liter tejet és egy negyedkiló kenyeret. Ősszel a cipőm talpán bement a víz, úgy, hogy a tetején kicsurgott. Félig megfagyva értem haza az előszobából üvegfallal elválasztott lakásnak nevezett otthonomba, halálosan elfáradva, mert több mint két kilométert kellett gyalogolnom, a munkahelyemtől otthonomig. Nem tellett hat fillér, hogy egy kisszakasszal megrövidítsem utamat.

Napi 12—14 órát dolgoztam, egész nap talpon és mégsem futotta a legszükségesebb dolgokra sem. Keményen, összeszorított szájjal dolgoztam. A hitem és az erős akaratom adott erőt, hogy nem csüggedtem el, de bíztam abban, hogy el kell jönnie az én időmnek is, amikor emberi módon fogok élni a többi ember között.

Beteg lettem és az emberibb életmód mégsem érkezett el számomra. A rossz lábbeli és a fűtetlen lakás következtében megfáztam és súlyos ízületi gyulladással kórházba kerültem. Nem bírtam megmozdulni, lábra állni és egy lépést sem tudtam tenni.

Ebben az esztendőben a szent karácsony ünnepét is a kórházban töltöttem el. Lázásra váltan, összeszorult szívvel belefűrtam magam a párnába, hogy ne sírjak fel hangosan elhagyatottságomban. Hiszen mindenkihez jött valaki látogató csak hozzám nem jött senki. Boldog ünnepeket egy kedves ápolónővér kívánt nekem, két narancsot, almát és pár szem szaloncukrot hozott karácsonyi ajándékkul. Lassan megnyugodtam és még erősebb lett a jó Istenbe vetett hitem. Az Isten megsegített és hamarosan felgyógyultam. Utána rövid időn belül egy nagy vállalat pénztárosnője lettem. Ma a körülményekhez képest tisztességes fizetésem és emberhez méltó életem van.

Özvegyen maradt Édesanyám sem sírt és nem panaszkodott, nem fordult a rokonokhoz segítségért. 37 éves fejjel beállt egy nőiruha szalonba tanulónak. Felszabadult; segéd lett, majd később mester. Ma már neki vannak tanulólányai és rövid 8 év alatt becsületes megélhetést biztosított magának. A kishúgom pedig már most nagykorában magánúton elvégezte a 4 polgárit, azután beiratkozott egy gyors- és gépiró

tanfolyamra, közben elvégzett két németnyelvű tanfolyamot is és hála a jó Istennek, szorgalmának eredményeképpen olyan jó fizetésű állást kapott, hogy keres annyit, mint egy férfi.

Sok küzdés, lemondás és el nem lankadó erős akarat kellett, a mi életünk sikeres megteremtéséhez, de megérte, mert sikerült.

Sok-sok munkástársnőmnek szeretném odaállítani a mi életünket buzdításul és annak igazolására, hogy minden rosszból van kiút, csak nem szabad elfáradni a küzdelemben soha, bármennyire is kilátástalan legyen az életünk.

A nőnek, különösen a dolgozó nőnek ezek a feladatai megkettőződtek és a küzdelem nemcsak a munkahelyén, hanem a családi életért is folyik a mi életünkben. De a magyar nők kitartása minden időkből meghozta a maga áldozatát ott, ahol arra szükség volt. Nem akarok a történelemben visszanyúlni példakért, hiszen azok köztudomásúak, mindannyiunk előtt.

Mi, mai dolgozó nők tudjuk és érezzük is ezeket a feladatokat és érezzük a mai idők rendkívüli súlyosságát is. A kötelességünket, is tudjuk, amely éppen olyan áldozatos és lemondást követelő, mint a férfiaké. Hiszen ott látjuk a nőt, a mezőn az eke szarvánál, láttuk, amint aratott, csépel, gondodokodott a mindennapi kenyerünkről. Tudjuk, hogy gyárakban a gép mellett ezren és ezren dolgoznak a férfiak helyett. Hivatalban, irodában, mindenütt megállja a helyét a magyar dolgozó nő.

De ugyanakkor megállja a nő a helyét feladatainak másik nagy munkaterületén is és nem felejt el igazi hivatását: a családot sem. Örömmel látjuk, amint napról-napra több, és több mosolygó kisgyermek sütkezézik a napfényes utcákon és sétatereken. Ez a gyermekáldás, az asszonyi hivatás kiteljesedése, az anya életének öröme és a haza jövődjének ereje.

Mi dolgozó nők tudjuk, hogy munkás életkörülményeink mellett igazi hivatásunk, amelyben egészen feloldódhatunk, a családayai hivatás. És az az őszinte véleményünk, hogy a hazáját és otthonát szerető dolgozó nő nem is lát maga előtt nagyobb és szentebb hivatást, mint a családaya áldozatos életét.

Nagy öröm és nagy ajándék magyar édesanyának lenni. Büszkének lenni arra, hogy olyan fiúkat neveltek, amilyenek a mi katonáink. Örömmel tölt el bennünket az a tudat, hogy a győzelem az édesanyák érdeme is, hiszen ők tanították a fiukat kicsi korukban becsületre, hazaszeretetre és ők tették össze először kicsi kezüket imádságra.

Érdemes a munkapad mellett, vagy az íróasztalnál is a családjáért harcoló nőnek vállalni ezt a kettős női hivatást. A magyar anyák, asszonyok és leányok minden erejükkel dolgoznak az otthonért, a hazáért, amelyekért férjeink, fiaink és apáink az egész világ figyelmét magukra vonva ott harcolnak az új keresztes háborúban. Így férfi és nő együtt oltalmazzák és építik a szebb és boldogabb Magyarországot, amelyben a nőnek éppenúgy, mint a férfinak nagyszerű feladat jutott osztályrészül.

Beszél egy tanítónő

Az elmúlt vasárnap igaz örömmel hallgattuk mindannyian magyar asszonyok és leányok, hogy a magyar nő is megszólalt a mikrofon nyilvánossága előtt. Legyen szabad most nekem is mint dolgozó nőnek, mint tanítónőnek és mint családjának elmondani még egyet-mást az »Őszinte beszéd« keretében, amivel úgy érzem, kiegészíthetem és alátámaszthatom az elmúlt vasárnap szóló asszonytársam által mondottakat.

Nekünk magyar nőknek is van sok elmondanivalónk, hiszen a mi hivatásunkat közel 100 esztendővel ezelőtt a legnagyobb magyar, Széchenyi István ismerte el nagy nyilvánosan akkor, amikor értékes gazdaságtörténelmi munkáját, amelyben az egész ország gondját, baját írja le és fejtegeti, nem a férfiaknak, hanem »Honunk szebblelkű asszonyainak« ajánlotta. Én mint szellemi munkával foglalkozó nő érzem, hogy Széchenyi István miért ajánlotta a Hitel című könyvét éppen az asszonyoknak, akiktől pedig a mű tartalma messze áll. ő tisztán látta a nő magasztos hivatását és látta azt, hogy a társadalom szerves életet adó része az asszony, hogy a haza nehéz kérdéseinek megoldásában a magyar nő mint egy fontos tényező szerepel. A legnagyobb magyar, nekünk magyar nőknek írja: »Ti vizsítok karjaitokban életbe a kisded nevendéket, s jó polgárrá nevelítok, a Ti nemes tekintetetekből szí a férfi lelkiert, s elszánt bátorságot.«

Mi az édesanyáinktól, ők a nagyanyáinktól örökölték a lelküket, tanulták az erényeket, és mi készségesen elfogadtuk a tanulatkat, hogy nevelhessünk, s ezzel áldozni tudjunk a haza oltárán.

A női lélek a Teremtőtől gyöngédséget, nemes lemondani tudást és mindent megérző finomságot kapott. Olyan, mint a rezgő nyárfalevél. Az élet legkisebb szellőjét is megérzi. Mindenütt ott van, ahol szükség van rá. Bajban, gondban segít és lelkével nagyobb lendületre buzdítja a csüggedőket. Ezt a hősi lelkünket is az Istentől kaptuk, mert szembenéztünk bátran az élet viharával. Ezzel az Istentől kapott tulajdonsággal lépünk a férfiakkal egy sorba és végezzük kötelességünket, amely a nemzet számára nélkülözhetetlen.

Finomabb, érzékenyebb lelkünk azonban nem jelenti a gyöngeséget is. A gyöngédség nem gyöngeség és férfias bátorsággá változik, sőt mint azt a történelem megmutatta, sokszor viharos erőt is jelent, ha komoly, fontos munkák ellátását és feladatok elvégzését kell elvállalni.

A haza érdekében a nőknek jutott a legnagyobb és legfontosabb hivatás. A legszűkebb, de egyben a legerősebb társadalmi közösségnek a család gondjainak vállalása nehezedik rá. Megosztja urának munkáját, töprengéseit, hogy az nyugodtan végezhesse kötelességét. A nő magára vállalja a gyermeknevelés nagyobbik felét, mert érzi, hogy a kicsi emberpalánta az ő gyöngéd simogatása által nevelődik majd jó polgárrá. Tudja, hogy az ő nevelésétől függ, hogy az a lélek, amelyet az Isten ártatlan és tiszta állapotában rábízott, az ő nevelése által jelzett irányba röpi tovább jövőendő életpályáján.

A bennünk szunnyadó ifjú lánykorunkban ébredező, majd akarattá fejlődő vágyunk készítet arra, hogy a rózsás, kacagó lánykort felcseréljük a feleség és az anyaság gondterhelt munkájával, amelyért Isten és ember előtt felelősséggel tartozunk. Ez a legnagyobb és legszentebb női hivatás.

Serdülő lánykoromban barátnőimmal együtt csak pajtáskodtunk udvarlóinkkal. Hangoskodva nevetve mentegetőztem, — dehogy megyek én férjhez! — Dolgozom, tanítónó leszek, minden pénzemet elköltöm. Miért kössem le magam, amikor nincs rá szükség. Nem leszek felelős senkinek, élem az én egyéni életemet. Bál, tánc, remek estélyiruhám lesz, sport, színház, mindig új és új ismeretség, szórakozás. — Mert ha elvégzem hivatali munkámat ezeket csak megérdemlem? — Nem

jobb ez, mint otthon ülni, varrni, stoppolni, főzni, még rágondolni is rossz. Takarítani, s ráadásul gyereksírást hallgatni? Ez nagy lemondás lenne — kacagtunk össze barátnőinkkel. — Még 18 éves koromban is ezeket mondtam drága, jó Nagymamának, amikor első bálom után érzelmeimet kutatta. Mennyire nem voltam tisztában az életem legfőbb céljával és önmagammal sem.

Beszélni így beszéltünk egymás között leányok és nem éreztük, hogy a Teremtő munkamegosztásában a legfölségesebbet, a legboldogítóbbat nekünk asszonyoknak adta. Bár öntudatlanul, lelkünk mélyén már megnyilvánult ez kisleány korunkban is, csak nem vettük észre. Szeretettel gondolok vissza elemi iskolás koromra, egy karácsonyi ünnepségre. Zárdába jártam, ahei karácsonykor a Tisztelendő nővérek pásztorjátékot rendeztek. A főpróbán az osztályos kedvesnővér azt mondta, hogy mindannyian írjuk fel egy-egy cédulára, mit kérünk a Jézuskától, mert a kis angyal minden szereplőnek ajándékot tesz a karácsonyfára. Harminc kisleány szerepelt. Kíváncsian lestük egymás kívánságát. Titokban írtuk mindannyian a kis cédulákat. A szentestén megtudtuk, hogy huszonketten a harminc közül, valami titkos lelki parancsnak engedelmeskedve azt írtuk fel: Babát kerek, édes Jézuskám! Pedig biztosan tudom hogy mindannyiunknak volt otthon babája. Köröm Panni egy kis, fekete leány cipőt kért. Mikor megkérdeztük miért kért cipőt és miért nem babát a gondolkodó nő kiütözött Panniból s azt felelte: »Hát csak adjanak cipőt, mert mi szegények vagyunk, babát majd csinálok magamnak rongyból.«

Cipőt kért, de a babája még sem hiányzott játékaik közül.

Ekkor még csak nem is sejtettem, ma azonban biztosan tudom, miért legkedvesebb játéka a leánygyermeknek a baba.

Azóta én is felnővekedtem, megkomolyodtam, állásba kerültem. Egyre többször és akaratlanul is megláttam Édesanyám munkáját. Kinyílt a lelkem és láttam Édesanyám boldog arcát, ha rám mosolygott. Kezdem felfigyelni arra, hogy hajnal-tól estig tartó munkáját mosolygó arccal, derűs lélekkel végzi közöttünk. Benne láttam meg a hivatását teljesítő anyát.

Akkor jött felém egy férfi és egymásra találtunk. Megépítettük kicsi fészünköt, szépítettük és melegítettük a szeretet sugarával. Kétszeres volt a munkám, százszoros a felelősségem, több gond szakadt a nyakamra, és mégis boldog voltam. Továbbra is elláttam hivatalomat lelkiismeretesen, de volt egy másik hivatalom is, otthon lenni, az uramat hazavárni és boldog családi otthont teremteni.

Egyszer aztán egy csodálatos nyári napon beköszöntött hozzánk egy kis magyar élet. Érkezésével újabb napsugár költözött be kicsi fészünkbe. Több lett a gondunk és mégis könnyebben viseltük. Nem járhattunk szórakozni, de nem is kíváncztunk sehova. Csak az lett minden vágyunk, hogy otthon legyünk és a reánk bízott kis hajtást neveljük, ápolgassuk.

Ez így is van rendjén. Ezt a rendet azonban megzavarta kissé egy új áramlat, amelyik a múlt század utolsó éveiben kerekedett felül. Akadtak olyanok, akik kéréseiket a női örök hivatást és többet kívántak. Jogokat, amely egyenjogúsítja a nőket a férfikkal és ezt az egyen jogúságot sokan a szabadsággal tévesztették össze. Akik ebbe az áramlatba bekapcsolódtak, nem gondoltak arra, hogy a nő számára teremtett újabb és újabb munkaterületek a gyermeknevelés munkájától és a családtól vonják el a nőt. Ennek a jogkövetelésnek az eredménye az lett, hogy a nők önmagukkal és életükkel szemben elégedetlenek lettek, és hiába kerestek, kutattak, házon kívül boldogságukat nem találták meg. Hiányzott életükből a gyermeksírás és gyermek kacagás. Ebből az áramlatból megszületett a nemzet legnagyobb problémája, az egyke vagy éppen egy se.

Az egyke elleni harc a nemzet legsúlyosabb kérdésévé lett. A nő a nemzettel szemben adós maradt és a nemzeti társadalomnak ilyenmódon történő károsodása a legutóbbi időkig veszedelmes méreteket öltött. Mert bármennyit dolgozik is egy nő családon kívül, életének értelmét csak egész kivételes esetekben találja meg.

A huszadik század szörnyű háborúja új feladatokat hozott és újabb követeléseket állít elénk nők elé. De ez a jogkövetelés hősi életünkből született, mert érezzük, hogy ma férfijaink

mellé kell álljunk erős lélekkel és a férfi helyett is dolgoznunk kell. Erőnket, időnket, munkaképességünket kétfelé kell osztanunk. A háborús évek megkövetelik tőlünk, hogy besorozzuk magunkat egy másik frontra, ahol nekünk asszonyoknak kell elsősorban helyt államink.

Ha lapozunk a világtörténelemben, látjuk, hogy a spártai no azért nevelte gyermekét, hogy hősi lelkülettel felajánlja hazájának. Jeand'arc a franciák hősi leánya fiatal életét áldozta fel, hogy megmentse hazáját. A mi drága emlékű hős asszonyaink élete egy-egy soha ki nem alvó világító fáklya a számunkra. Ma nekünk is követnünk kell az Ő általuk kijelölt utat. Ne nyíljon ajkunk panaszzóra, ha kétszeres, háromszoros a munkánk, hiszen férjeink, akik kint harcolnak értünk és gyermekeinkért, sokkal többet áldoznak érettünk. Mi itthon a belső fronton megfeszített erővel küzdünk, dolgozunk, hogy Ők odakint nyugodtak lehessenek. Tudom, érzem, hogy amikor ezeket mondom, minden magyar no nevében beszélek és a mi helytállásunk megnyugtatásul szolgálhat küzdő férfiainknak.

Ma itthon mi nők biztosítjuk a munka minden ágában a termelés folytonosságát. Nem engedjük a láncból kiesni a szemeket és tartjuk erősen egymás kezét addig, amíg férfiaink itthon újra felváltanak bennünket.

Ezt most a haza kívánja tőlünk, és megtesszük mosolyogva, szívesen. Hányszor láttam már nevető arcú postásnőket, nehéz táskával a vállukon, vagy mosolygó asszonyokat állani a munkapad mellett. Az én iskolám régi növendékei, akik ma sokan gyárban keresik a kenyerüket, boldogan számolnak be munkájukról és a nehéz gépek mellett éppenúgy, mint a finom kézimunkánál a társadalom nélkülözhetetlen tagjaivá válnak.

Néha akad egy-egy közülünk is azonban, aki elkeseredik és aki azt hiszi, hogy nem bírja tovább. Vádolja a sorsot, amiért ilyen mostoha hozzá. Megnyugtatásul mondom ezeknek az asszonytársaimnak, hogy én is sokszor zúgolódtam és azt hittem többet nem bírok. Tanítást, gyermeke nevelést, háztartást, jól elvégezni, úgy gondoltam, nem lehet. És mégis látom a munkám eredményét és be kell ismernem azt is, hogy még mindig nem is

olyan nehéz és még mindig bírom. Hiszen mindenhez csak lélek kell és bennünket nőket a jó Isten különös kegyelméből odaadóbb, bölcs lélekkel ruházott fel, hiszen a legkisebb siker is új erőt önt ismét belénk.

Jó magam fáradtságomat titkolva, mosolygós arccal állok meg reggelenként a növendékeim előtt. Iskolámból pedig sietek haza, hogy fiacskámat láthassam, házimunkámat elvégezhessem, mert az én otthonomban csak rend, tisztaság és béke tanyázhat. És ha hazajön az apa, egészséges, kacagó gyermek, jó ebéd és békés nyugalom várja.

Sokan azt hangoztatják, hogy azért van egyke-rendszer, mert a nőnek ki kellett lépnie az életbe, hogy helyet foglaljon az íróasztalok, a gépek mellett, a laboratóriumokban, vagy a gyárak nem mindig egészséges levegőjében. Én magam is nehéz, szívvel hagyom otthon a gyermekemet, ha munkahelyemre sietek, mégis azt mondom, hogy a kényelmeskedők hangoskodása az egyke-elvevel nem állja meg a helyét. Ma pedig a társadalom már kötelezettséget vállal és segítségére siet az anyának, a dolgozó nőnek.

A bölcsődék, óvodák, napközi otthonok igazi anygalkertek. Tisztaság, napfény és gondoskodás, minden megvan, ami a dolgozó anya gondoskodását hivatott pótolni, amíg az a munkájának kénytelen élni.

Így segít a társadalom az anyának, elfoglaltsága idején. De ahhoz, hogy a társadalom segítőkészsége teljes és eredményes legyen, az szükséges, hogy mi, nők is többre vállalkozunk és ne engedjük, hogy a gyöngeségünk erőt vegyen rajtunk. Hogy én egy ilyen sokat kibíró magyar asszonnyá váltam, egy hoslelkű nagyasszonynak, a nagyanyámnak köszönhetem, ő is mint tanítónő dolgozott 35 éven át, mégis 12 gyermeknek adott életet. És bár 81 nyarat ért meg, mosolya meg nem változott, az mindig enyhülést hozott, most meg emléke erőt ad nekem a nehéznek látszó küzdelemben.

A munkánkért soha ne várjunk elismerést, mert számunkra úgylis csak az lehet az elismerés, ha visszamosolyog reánk mindenki, akikre szeretetünket és gondoskodásunkat hintjük. Amikor a pici gyermekkarok átfonják a nyakunkat, tudom ez

mindannyiunk számára a legnagyobb boldogság és ez ad újabb erőt ahhoz, hogy a kétszeres munkát panasz nélkül jól és mosolyogva végezzük el.

Köszönöm asszonytársaimnak, akik egyetértenek velem, a magyar leányoknak pedig bátorításképpen mondtam él ezeket. Mi magyar tanítónők édesanyjai szeretettel ölelünk magunkhoz minden kicsi magyart és minden dolgozó nővel vállvetve egy szívvel, egy lélekkal megyünk előre célunk felé. És ha rajtunk, a dolgozó magyar nőkön keresztül ez megvalósulhat, akkor örökké élni fog a magyar.

Több megértés — boldogabb élet

Kedves Magyar Testvéreim!

A közelmúlt napokban a Nagykörút egyik villamos megállójánál várakoztam a 6-os villamosra. Sokan voltak a várakozók és a kocsi már erősen tele volt, amikor a megállóhelyhez ért. Még jóformán meg sem állott, amikor a várakozók egymást nem kímélve, minden udvariasságot feledve lökdösődtek és tülekedtek a kocsi felé. A várakozók, illetve most már tülekedők tömegéből mindössze 3 férfi és 1 nő utas volt az, aki nyugodtan félreállt a lökdösődzők áradatától mosolyogva nézték a tülekedőket és akkor szálltak fel, amikor már a tülekedők mindegyike biztosította magát a kocsin. Még ekkor is jutott annyi hely a számunkra, hogy ha kényelmetlenebbül is, de elutazhattunk utunk céljához.

Ez a jelenet adta nekem azt a gondolatot, hogy az »őszinte beszéd« keretében beszéljünk erről a mindennapi kérdésről. Beszéljünk őszintén arról, hogy a hétköznapi élet perceiben mindig úgy cselekszünk-e, ahogy a súlyos idő megköveteli tőlünk. Vizsgáljuk meg a belső frontnak egyes szakaszait, vájjon hogyan állja meg a helyét férfi és nő, reggeltől estig az élet egyszerű, de mégis fontos megnyilvánulásaiban. Mert az itthoni helytállás főként azon múlik, hogy mennyi türelemmel és megértéssel viseltetünk egymás iránt. Mennyire megkönnyíthetnénk egymás életét, vagy legalább is mennyivel enyhíthetnénk egymás gondjain, ha udvariasabbak és figyelmesebbek lennénk egymáshoz. Mennyivel derűsebben kezdené reggel minden dolgozó ember a munkáját, mennyivel eredményesebb lenne a hivatalnok munkája, mennyivel zavartalanabb

lenne a színházi szórakozás, a moziban eltöltött idő, a kereskedőnél történő vásárlás és minden életmegnyilvánulásunk, hogy ha az embereket jobban áthatná az udvariasság, az egymással szemben való figyelem és megértés érzése.

A zsúfolt villamosban az emberek egymás hegyén-hátán kapaszkodnak és minden utas csak az önmaga kényelmét és előnyét nézi. Mennyivel jobb érzés utazni egy olyan villamoson vagy autóbuszon, még ha zsúfolt is, ahol a kalauz nem az utasokkal és az utasok nem a kalauzzal perlekednek, hanem ahol az utasok figyelemmel vannak egymás iránt; a kalauz pedig udvariasságával, vagy jókedvével derűre fakasztja a kapaszkodó és kényelmetlen helyzetükben egymásnak ütődő utasokat is. Az ilyen derűhintő kalauznak gondolatban mindig megszorítom a kezét és úgy érzem, hogy ezek a jó magyar emberek az egész társadalom felé tesznek szolgálatot, akkor, amikor a mai gondokkal terhelt időkben ilyen derűs kedvvel teljesítik kötelességüket.

De nemcsak a kalauznak kell derűsnek és méltányosnak lenni az utasok felé, hanem az utasoknak is vannak udvariassági kötelességei az egész nap kocsizó és a zsúfolt villamoson bizony sokszor kényelmetlen helyzetben dolgozó kalauz felé is. Mennyivel emberibb és mennyivel magyarabb a hang, hogyha abban a megértés szólal meg egymás iránt. Önmagunk számára is sokkal kényelmesebb és kellemesebb így az utazás és minden egyéb életmegnyilvánulás, mintha azt érezzük, hogy ideges és rideg emberek állanak szemben egymással.

Vagy nézzük egy másik területét mindennapi életünknek: Mennyivel szívesebben megyünk egy olyan kereskedő üzletébe, aki ma is, a háború előtti idők nyájasságával fogad, mint oda, ahol a nyájasság helyett rideg fogadtatásra találunk, vagy egyenesen elutasítást kapunk. Hála Istennek kevesen vannak az ilyen megtévedtek, de ezekhez is szólunk most az »őszinte beszéd« keretében és elszeretnénk mondani azt, hogy nemcsak ma van szüksége a kereskedőnek a vevőkörére, amikor hozzá van kötve a háborús körülmények folytán. Sokszor a kereskedő maga is úgy véli ma, hogy a vevő egyenesen hálával és köszönettel tartozik azért, hogy Őt kiszolgálja. Szeretnénk azonban

ezeknek a keveseknek is figyelmükbe ajánlani azt a tényt, hogy később, amikor a háború nehézségei után újra visszatér a normális gazdasági élet, ők még mindig kereskedők és mi még mindig vevők leszünk. Azok közül a kereskedők közül pedig, akik a mai viszonyok közben elfelejtették volna igazi magyar kereskedői hivatásukat, sokan fognak ráébredni arra, hogy jó befektetés lett volna a számukra a mai időkben a vevőhöz intézett egy-egy jó szó, készség, vagy mosoly. Még a »nincs« és a »nem lehet« is egészen másképpen hangzik akkor, ha a kijelentések mögött jóakaratot, jóindulatot, emberi megértést és segíteni akarást látunk. Mennyire a hivatása magasztalán áll az a kereskedő, aki a háborús élet mai nehézségeit és nincstelenségét udvariasságával és készségével kárpótolja.

De beszéljünk magunkról, a vevőkről is. Vájjon nem vagyunk-e sok esetben követelőzők, idegesek és türelmetlenek, azzal a kereskedővel szemben, akinek a beszerzés nehézségei, a jegyrendszer adminisztrációja és számos egyéb körülmény bizony éppen elég nehézséget okoz. A derűs vevővel szemben még az esetleg ideges kereskedő sem léphet fel kifogásolható hangon. A vevő türelmetlensége úgy sem jelent sem több árut, sem gyorsabb és figyelmesebb kiszolgálást, csak kölcsönösen kellemetlen emlékeket ébresztenek egymásban az ideges hangok és sem a kereskedő, sem a vevő nem járt jobban, pusztán egy rossz emlékekkel lett mindkettő gazdagabb.

Vagy lépünk be egy közhivatalba. Milyen meleg annak a hivatalnak a hangulata, mennyivel nyugodtabban érzi a fél, hogy az Ő ügyét ott jól intézik el, ahol egy »kéremszépennel«, vagy egy »mi tetszik«-kel fogadják. Elvértve sajnos találkozunk olyan hangokkal is, amelyek sem a magyar köztisztviselő eddigi jóhírnevének, sem a közhivatalban szokásos bánásmódnak, sem a fél által elvárható kiszolgálásnak nem felelnek meg. Szeretnénk ha még ezek a szörványos esetek is teljesen kiküszöbölődnének, hiszen érezzük mindannyian, hogy az adminisztráció sokkal közelebb kerül az élethez, a közhivatal a félhez, ha nem mint hivatal és nem mint fél, hanem mint

ügyesbajos magyar ember és ügyeket intéző magyar ember állanak egymással szemben. Az egyén és a közösség hangulata és arculata egyaránt megváltozik, ha nem egymással szemben, hanem egymás mellett állunk. A háború okozta nehézségeinket pedig nem fokoznánk idegességünkkel és egymás iránti udvariatsággal. A tisztviselő meghallgatja a felet, igyekszik ügyesbajos dolgát a legjobban elintézni, a fél viszont igyekszik megérteni, hogy a tisztviselőt is törvények és rendeletek kötik és mindannyiunknak alkalmazkodni kell azokhoz a szabályokhoz, amelyek az egész közösségi életünket irányítják.

Be végigjárva mindennapi életünk útján, nézzünk be egy színház, vagy mozi előcsarnokába is. Azt látjuk, hogy az emberek bizony sok esetben jobban tolonganak a pénztárak előtt és hevesebben támadják egymást az előbbrejutásért, mintha valamely elsőrendű élelmiszer szétosztásáról lenne szó.

Az kétségtelen, hogy háború idején az emberek szíves örömmel mennek szórakozni, hiszen legalább a szórakozás ideje alatt távol üzik maguktól a háborús élet gondjait és nehézségeit. Ez így van rendjén, mert az ember a szórakozásában felüdül és erőt merít másnapi munkájának fokozottabb mértékben való teljesítésére. De miért kell a szórakozás örömét megkeseríteni önmagunk és embertársaink számára egyaránt, a pénztárak előtt és a ruhatáraknál vívott közelharc izgalmaival? Mennyivel zavartalanabb, mennyivel kedélyesebb lenne a szórakozásunk és főleg mennyire meggyorsulna a jegyváltás és a ruhatár elintézésének kérdése, ha több megértéssel és több udvariassággal viseltetnénk egymás iránt.

Az udvariasság, az öregekkel és nőekkel szemben köteles tisztelet és figyelem, nemcsak a társaságban jelent számunkra kötelezettséget, hanem társadalmi életünk és közösségi életünk minden egyéb megnyilvánulásában is.

Az ilyen módon megnyilvánult figyelem és udvariasság eredményei éreztetik hatásukat a családban is. A munkájukból hazatérő családtagok a derült otthonban nyugodtabban pihenhetik ki napi fáradságos munkájukat.

Éppen a napokban olvashattuk a német birodalom miniszterelnökének, Göring marsalnak egyik cikkét, amelyben kifejti, hogy a háború diadalmas befejezése idő és türelem kérdése. Nekünk az egymásiránti türelemmel és megértéssel kell ma elsősorban helytállanunk. Ebből az erőrtalékunkból, amit a türelem és egymásiránti megértésünk jelent, mindannyian könnyen és minden megerőltetés nélkül adhatunk.

Ennek a nagyarányú adakozásnak éppen ma különös hangsúlya van. Napok óta olvassuk az újságok híradásai nyomán, hogy egy társadalmi akció indul el a mai napon: »Magyar Kötelességteljesítési Mozgalom« címen, amelynek az a célja, hogy a háborús idők megpróbáltatásai közben mindannyiunk figyelmét a fokozott kötelességteljesítésre hívja fel. A mozgalom jelszava: áldozat, munka, fegyelem.

Amikor az erről szóló híradásokat olvassuk, sokunkban felvetődött a kérdés, hogy vajjon mit adhatok még én, dolgozó ember, amikor már sok mindent odaadtam, és mindenről lemondtam. Íme önként adódik a felelet. Könnyen adhatok türelmet, megértést és embertársaim iránti megbecsülést; mert ezek olyan javak, amelyekkel mindannyian rendelkezünk és hozzá járulhatunk a magyar kötelességteljesítés mozgalmának sikeréhez.

Ugye kedves magyar testvéreim mennyire nem szükséges gazdagnak, magas állásúnak, vagy nagy összeköttetésekkel rendelkezőnek lenni ahhoz, hogy az ember apróságokból is adni tudjon. Adunk a mosolygásunkkal és udvariasságunkkal erőt, hitet és biztatást. A zsúfolt autóbuszon és villamoson, jobb kedvvel végzi a kalauz a munkáját, ha udvariasak és derültek vagyunk, a vevőt készségesebben szolgálja ki a kereskedő, gyorsan és több megértéssel oldódnak meg hivatalos, ügyesbajos dolgaink és zavartalanabb a szórakozásunk, ha önmagunkon túl tekintettel vagyunk másokra is.

Mindez sem pénzbe, sem különösebb fáradtságba nem kerül és mindezt mindenki rang és társadalmi osztály különbség nélkül hivatásra való tekintet nélkül könnyen és egyszerűen megteheti.

Úgy érzem, ez az igazi kötelességteljesítés mozgalma, hiszen ezen keresztül erősödik mindannyiunk kitartása és egymásiránti felelősség érzete.

A mai napon pedig, amikor a nemzet szeretettel gondol Kormányzó urára névünnepe alkalmából, különös hangsúlyt nyer ez az egymásiránti felelősségérzet, mert nagyobb ajándékot mi kicsiny magyarok egyenként és együttesen nem adhatunk a mai napon, mintha a kötelességteljesítés mintaképéről példát véve, fokozott egymásiránti felelősségünkkel állunk mindannyian ott, ahova a magyar sors bennünket állított.

Az iparos és sorsa

Ha nem tanulsz, inasnak adlak! — Ki ne ismerné ezt a fenyegetésnek szánt szólásmondást?! Hosszú évtizedeken át ez volt a mumus az olyan családokban, ahol mód és szokás volt a gyerekek taníttatása. De nemcsak a módosabb városi családokban volt ez így, hanem a szegény falusi embernél sem jelentette a szülő reményeinek megvalósulását, ha a fiát inasnak kellett adni.

Magam is így indultam el egy eldugott, bakonyi kis faluból húsz egy néhány évvel ezelőtt az iparos pályára.és sohasem felejttem el azokat a szánakozó arcokat, amelyekkel a búcsúzkodás közben találkoztam. Úgy néztek rám, mint akinek mindörökre befellegzett. Útközben az egyik nagynénémmel is találkoztunk, aki szemrehányóan támadt Édesapámra: Hát mégis elviszed ezt a szegény gyereket inasnak? Édesapám erre azt felelte: Mit csináljak vele, a tizenöt hold sovány földet nem oszthatom szét köztük, mert akkor mindegyik nyomorogni fog, különben is láthatod, ez a gyerek milyen vézna, nem vihetem ki az erdőbe fát vágni. Csak jobb lesz neki, ha mesterséget tanul. Rokonaim egy kicsit röstellték is a dolgot, mert bár nagyapám, dédapám és ükapám is kézművesek voltak; apai ágon szabók, anyai ágon kovácsok, később generációkon át földeket vásároltak s így az utódok nagy részéből már gazdák lettek. Ezért most úgy tekintettek rám, mint a rangját veszített emberre, aki többé már nem birtokos ember, hanem városi vándorló, semmiházi-nincstelen, csak égy iparos.

Íme így ítélte meg iparos sorsomat a szülőfalum, ahol a leggazdagabb embernek is legfeljebb harminc holdja van. Bevallom, már akkor is csodálkoztam és még ma sem értem, hogy miért idegenkedik a falu ennyire az iparos pályától.

Nézzünk most szembe ezzel az iparos sorssal és beszéljünk őszintén arról, hogy mi lesz egy inasból és főleg mi lehet egy inasból, ha megszereti tanult mesterségét és az hivatásává válik.

Először is megtanul egy mesterséget, amely a világ bármely táján bármilyen életkörülmények között és a politika bármilyen hullámverésében mindenkor biztosítja számára a kenyérét. Ez az egyetlen tény maga is felbecsülhetetlen érték. Ha nem rendelkezik különös képességekkel és a szakmáját csak közepszerűen tudja elsajátítani, akkor is többet keres, mint egy szakmanélküli alkalmi munkás vagy altiszt. De ha van benne törekvés és egy kis tehetség, úgy alaposabb szaktudásra tesz szert és akkor lényegesen magasabb életszínvonalat tud magának biztosítani.

Mindezek felett ott áll előtte a lehetőség, hogy önálló lesz, önálló iparos, független ember. Ha mint önálló iparos elindult a fejlődés útján, akkor mint ember is átalakul, mert a mindennapi élet és a foglalkozás, mint az óramű fogaskerék rendszere beleviszi őt az élet minden vonatkozásának megismerésébe.

Mindenek előtt megismerkedik azzal a sokféle anyaggal, amelyet feldolgoz. Megismeri az anyagokban rejlő természeti törvényeket és tudja származásukat. Egy asztalosnak tudnia kell, hogy melyik fából mit lehet csinálni, milyen állapotban lehet feldolgozni, melyiket mennyi ideig kell szárítani és ha már feldolgozta, melyik fa hogy viselkedik a nedvességgel és a szárazsággal szemben. A lakatosnak, bádogosnak tehát a fémfeldolgozó iparosnak hányféle fémanyagot kell megismernie, hogy tökéletesen értse mesterségét. A feldolgozó iparos megismeri ezen anyagok természetét, földrajzi eredetüket, megismerkedik a vámpolitikával és a vámtarifákkal, továbbá különböző országok valutájával.

Az önálló iparos állandó összeköttetésbe kerül különböző hatóságokkal, érdekképviselői szervekkel: tehát megismeri az állami és gazdasági élet belső szervezetét.

Az önálló iparos tehát éppen foglalkozásánál fogva közgazdasági és politikai ismeretekre tesz szert, látóköre tágul, ítélőképessége kiéleződik.

De az önálló iparúzés emberismeretre is vezet. Az önálló iparos a különböző társadalmi osztályú megrendelők százával és ezreivel foglalkozik és ezekkel közvetlen kapcsolatba jut. A kereskedő üzletében a vevő rendszerint ötletszerűen lép be, a vevőt a segéd szolgálja ki; a vevő vagy megveszi az árut, vagy nem. Ha megvette, fizet és megy s talán sohasem lép be a boltba. Az iparos helyzete egészen más. Az iparos a vevővel egyénien és közvetlenül foglalkozik. Egy-egy ruha, egy-egy cipő, avagy egy szekrény elkészítése hosszabb és részletes megbeszélést kíván. E megbeszéléseken keresztül megismeri az iparos a különböző társadalmi rétegek viszonyait, életmódját, műveltségét. E viszonylatok között összehasonlítást tesz és így a társadalmi rétegek helyzetéről, szociális viszonyairól egyéni képet alkot magának. Az iparos munkája közben megfordul különböző rendű és rangú emberek lakásában és azt látja, hogy mindaz, ami a lakásban szép és ízlés — bútorok, könyvek, képek, ruhák stb. — az főleg a kézműipar terméke. Rájön az iparos arra, hogy a holt anyag a kézműves ipar munkája révén válhatik lélekemelő kultúrjavakká. E tény felismerésében igazolva látja munkájának fontosságát és ezáltal megszilárdul benne emberi s iparos öntudata. Tudja, hogy az ő munkája sohasem nélkülözhető, mert ha egy kultúrnemzet életéből a kézműves ipar szívvel, lélekkel alkotott munkáit kikapcsolná, az eredmény nem lehetne más, mint amit honvédeink kint az orosz földön látnak: elvadult lelkek torz külseje és sivár otthonok.

Amikor az iparos saját szakmájában a konjunktúra és dekonjunktúra okait kutatja, rájön arra, hogy az ő üzlete csak akkor megy jól, ha a kézművesipar legfőbb termelő piaca, a középosztály jólétnak örvend. Mert ha a középosztály rossz anyagi viszonyok közé kerül, akkor nem készül új ruha, új cipő és új bútor, hanem ruhákat fordítunk, cipőket foltozunk és talpalunk és bútorokat legfeljebb javítunk és fényezünk. Ugyanez áll a vidéki, a falusi iparosokra is, az ő jólétük teljesen a falusi lakosság, tehát elsősorban a mezőgazdaság vásárlóképességétől függ. Az iparos kénytelen megállapítani, hogy mindig a többi társadalmi réteg sorsában osztozik és ez a felismerés megszilárdítja benne a nemzeti közösséghez tartozás érzését és tudatát.

Ennek a közösségnek az egyes embereken keresztül éppen a kisiparos szerzi és nyújtja a legtöbb egyéni apró örömet. Amikor szép új szekrény kerül a lakásba, az egész család körülállja, csillogó szemmel nézi és simogatja: új dísz teszi szebbé otthonukat. Van-e olyan ember, aki egy jólsikerült ruhában örömeiben ne nézelődne a tükör előtt? Az arcán és a tartásán lehet látni akárkin, ha jólsikerült cipő van a lábán. Ezt teszi az egyéni ízlés és a mestermű, mely ha igazán az, annak a híre nem áll meg az országban, hanem túljut a határokon is és nemcsak az iparosnak, hanem az országnak is jó hírnevet szerez. A magyar iparos munkája valóban ilyen. Ezt sok száz példával tudnám igazolni.

Példának csak két esetet akarok elmondani, saját tapasztalatomból. Amikor jónéhány évvel ezelőtt először jártam Berlinben, a 4 és fél milliós óriási forgalmú város lenyűgöző hatást tett rám. Abban az időben nálunk még nem használták a villanyfényreklámokat, tehát azokban gyönyörködtem esti sétáimon. Mikor a fényes üzleti negyedbe értem, ott egy nagyon kivilágított, szinte félutca hosszúságára elnyúló cipőkirakatot láttam. A kirakatokat megtölték különféle fajtájú cipőkkel 10 márkától 30 márkás áráig. A kirakat középső részén volt a legerősebb kivilágítás, ez a rész különlegesen volt díszítve. Kék bársonyredék sugárba húzva, középen ólomkristály állvány és rajta az egész kirakatrészben egyetlen pár cipő volt 60 márka és aláírva indokolásul »Budapester Form«, budapesti forma. Abban a pillanatban elmúlt felettem a nagyváros nyomasztó hatása és sokért nem adtam volna, ha én is magyar cipész lennék. Másnap elmentem az üzletbe megnézni, hogyan került oda az a cipő. Ekkor bemutatatták nekem a munkavezetőt, aki a cipőket tervezi kiderült, hogy néhány éve itt dolgozó magyar cipész, rajta kívül néhány magyar munkást is találtam ott, ők készítették ezeket a finom cipőket.

A másik eset később itt Budapesten történt, amikor egy kézművesipari kiállításon külföldi iparos látogatókat kalauzoltam. A csoportban volt egy nyugati világvárosból való hírneves asztalos, kinek üzemében 150 munkás dolgozott. A kiállított bútorok között járva megálltunk egy kecskeméti asztalos

két szekrénye előtt. Mikor a külföldi asztalos már feltűnő sokáig nézte a két szekrényt, magam is figyelmes lettem rá. Láttam, hogy valóban gyönyörűek. Odaszegődtem a híres asztalos mellé és megkérdeztem tőle, mi a véleménye a szekrényekről. Ő azt válaszolta, hogy már mint asztalos, megette ugyan a kenyere javát, de ilyen szép munkát még sohasem látott.

Bár nálunk sajnós, még ma is nagyon sokan szerencsétlenségnek tekintik az inas sorsot, az elmondottakból íme láthatjuk, mi lehet *egy* inasgyerekből. És ha az inas nem szenved betűiszonyban, akkor a mesterséggel együttjáró minden szép iránti rajongás arra ösztönzi, hogy könyveket és jó szakkönyveket is olvasson. Ez felkelti benne az érdeklődést a szellemi kultúra minden megnyilvánulása iránt, tehát önképzéssel és a mesterség gyakorlása közben szerzett tapasztalatokkal biztos ítéletű művelt emberré válik.

Természetesen vannak az iparos életnek árnyoldalai is. Vannak a felemelkedésének különleges nehézségei. Az első hiba talán a szakma megválasztásánál jelentkezik. Vannak emberek, akik egyik vagy másik mesterséghez nagyszerűen értenének, de éppen azt a mesterséget nem értik, amelyet folytatnak. Amit az ember nem ért, azt nem szereti, nem csinálja szívesen és ebből a bajok egész sorozata származik. A másik hiba ott jelentkezik, hogy sokan vannak, akik ugyan jól megtanulják a szakmájukat, szeretik is, szívesen is dolgoznak benne és mesterműveket is tudnak alkotni, de itt megállnak. Nem mutatnak érdeklődést szakmájuk közgazdasági és kereskedelmi vonatkozásai iránt. Ha megkapják a megrendelést, azt nagy lelkesedéssel és teljes hozzáértéssel a vevő meglegedésére elkészítik, de amikor leszállítják és megkapják az árát,- akkor döbbenek rá, hogy a feldolgozott anyag a munkabér és a ráeső közterhek kifizetése után, házbérre és a saját megélhetésükre sokszor nem marad semmi. Tehát az árvetés körül hiba történt. Vannak azután olyanok is, akik a másik végletbe esnek, akik felszámítanak ugyan mindent, de nem fordítottak gondot arra, hogy anyagbeszerzésüket lehetőleg első kézből biztosítsák és így amíg hozzájutnak, négyen, öten keresnek már rajta. Továbbá munkarendszerük, beosztásuk nincs tekintettel az idő gazdaságos felhasználására s ezáltal

minden költség felszámításával olyan magas árakat hoznak ki, hogy minden vevő kiszalad a boltból és nem jutnak megrendeléshez. Az őszinteséghez tartozik annak megállapítása is, hogy ebben nemcsak maga az iparos a hibás, hanem az az állapot is, amelyben az iparost magára hagyták a múltban.

A harmadik hiba abból származik, hogy sok iparosnak nincs érzéke az idő és pontosság iránt. Könnyelműen ígér határidőket és azokat nem tartja be. Ezzel nemcsak önmagának árt, hanem az egész kézművesrendnek nagy károkat okoz, mert nem számol azzal a ténnyel, hogy a rossz hír nagyon gyorsan terjed, a jó hír pedig csak ólomlábakon jár. Nem számol azzal, hogy az emberek nagyon könnyen általánosítanak és ezáltal az egyes iparos mulasztásából az egész iparosság mulasztása lesz. Az iparosság kisebb hányada miatt, sokszor az egész iparos társadalmat hanyagsággal, könnyelműséggel, tudatlansággal és megbízhatatlansággal vádolják. Ettől a bélyegtől mihamarabb meg kell szabadulnunk, ha nem megy másként, még szigorú eszközök árán is.

Az iparosélet további nagy nehézsége: az ipari hitel kérdése. Hitel nélkül nincs fejlett és mozgalmas gazdasági élet. A hitel a kisiparnak mindig hiányzott és ha hozzá is jutott áruhitel formájában, túlsokba került. Mindig megemésztette a tiszta jövedelmét. Nincs ebben az országban iparos, aki a drágán szerzett hitel miatt, ne élte volna át az iparosélet legkeserűbb napjait, az álmatlan éjszakákat okozó áruváltó lejáratokat és az ezzel járó kiszolgáltatottságot. E téren óriási jelentőséggel bír a kisiparosság intézményes hitelezésének megindítása. Igaz, hogy a mai keretek és az eddig létesített alapok még távolról sem elégítik ki a szükségleteket, de kiegyenlítő hatásuk máris jótékonyan mutatkozik.

Nem közömbös az sem az iparostársadalom életében, hogy kik állnak az iparosság élén és a vezetők milyen eszközökkel akarnak az iparosközéletben érvényesülni, milyen programot adnak és milyen irányú gondolatokkal és eszmékkel telítik az iparostömegeket.

Az iparosközéletnek egyik furcsasága az volt, hogy politikai érvényesülni vágyástól fűtött nem iparos egyének igyekeztek az

iparosokat megszervezni és maguknak ilyen úton politikai tőkét kovácsolni. A dolgok természetéből következik, hogy az iparoság valódi sorskérdéseit ezek nem ismerhették, azokról sejtelmük sem lehetett.

Örömmel állapíthatjuk meg, hogy az utóbbi időben ilyen jelenségek egyre ritkábban fordulnak elő.

Az egészséges irányítás következtében egyre inkább előtérbe kerülnek az építő feladatok, amelyeknek csak a felelősséggel áthatott és komoly hozzáértéssel rendelkező iparos vezetők tudnak megfelelni. Ki is kell alakítanunk ilyen módon az iparosfőcársadalom egységes szellemi arculatát, felismernünk azokat a tennivalókat, amelyeket csak mi tudunk elvégezni. Elsősorban szervezzük meg az iparos utánpótlást és vezessünk be olyan nevelési rendszert, amelynek nyomán szakmájukat értő, hivatásukat szerető, megbízható és az emberi méltóság öntudatával felruházott új iparos nemzedék nőhet majd fel. Meg kell teremtenünk és ki kell fejlesztenünk azokat a gazdasági szervezetet, szövetkezeteket, amelyek az iparost intézményesen támogatják és védik. Elő kell készítenünk a kisipari termelés racionalizálását és komolyan tanulmányoznunk kell azt a kérdést, meddig mehetünk, illetőleg kell mennünk a gépek használatában, anélkül, hogy az az egyéni ízlés és a mestermű rovására menne.

Röviden ezeket kívántam elmondani az »őszinte beszéd« keretében a mai magyar iparosságról és annak sorsáról. Hiszem, hogy azok az iparostársaim, akik előadásomat hallgatták, egyet-értenek velem és velük együtt vallhatom, hogy az iparostársadalom ezután még fokozottabban teljesíti nemzetépítő hivatását.

A felfelé vágyakozó munkás

Minden vasárnap reggel kíváncsian várom a rádióm megszólalását, hogy vajjon ki szólal meg ismét és mit mond az »Őszinte beszéd« rádiójába? Sok érdekes munkás megnyilatkozást hallottam és magam is munkásember lévén, azt tapasztalom, hogy gyakran nyilatkozik meg ezekben a hangokban valami elfojtott keserűség. Ha a legszerényebb viszonyok között élő munkás után, az aránylag jól fizetett különleges szakképzettségű munkást kérdezzük is meg élete felől, egyformán megtaláljuk mindegyiknél a felfelé törekvés vágyát. Magam is sokszor érzem ezt és éppen ebben látom az okát annak is, hogy sokan közülünk néha belefáradnak a meddőnek látszó küzdelembe és a legelső alkalommal, amint erre lehetőség nyílik, levetik és otthagyják az unott és lenézett munkásruhát, búcsút intenek mesterségüknek, abban a reményben, hogy majd így kevesebb munkával talán több megbecsülést szerezhetnek maguk és családjuk számára.

Amíg csak szórványos eseteket láttunk, természetesnek tartottuk ezt a vágyódást, de ma, amikor a kínálkozó lehetőségeket igen sokan kihasználják és elmenekülnek a munkásságtól, attól kell félnünk, hogy egy egészségtelen kiválasztódás alapján a munkásság éppen a legértékesebb tagjait veszíti el.

Sokat gondolkoztam e felett, a jelenség felett és az Őszinte beszédek megnyilatkozásai is arra készítettek, hogy erről, a kérdésről most Őszintén elmondjak egyetmást.

Ahol úgy tudnak vezetni, parancsot adni és úgy tudnak engedelmeskedni, hogy mind a vezető, mind a vezetett összefog a közösen végzett és végzendő munka érdekében, szere-

tettel és megértéssel támogatja egymást, ott jó a szellem, kifogástalan a bánásmód, elégedettek az emberek.

Ahol állandó bírságokkal gyakran feleslegesen büntetik a beosztottakat, ott valami hiba van, a vezető és vezetett között és a közösség érdekében ezen segíteni kell. A munkás és az üzemvezető között támadt, sokszor csak nehezen áthidalható, ellentéteket éppen a helyes és embertestvéri bánásmóddal tudnánk áthidalni és ezáltal a munkásság öntudatát is magabízóvá tenni. A közösségi szellemben gondolkodó emberek értékelése szerint ugyanis az emberi rangsort nem a születés, vagy a pozíciók határozzák meg, hanem a becsületesség, kötelességtudás és az a szakértelem, amellyel az egyén a maga helyén ellátja feladatát. Hiábavaló azonban ennek a megállapítása, ha nem találjuk meg a gyakorlati módszerét annak, hogy a dolgozókat közelebb vigyük a vezetőikhez. Hogy ezt megtehesük, sorra fel kell számolnunk azokat az előítéleteket, amelyek eddig ezt megakadályozták.

Helytelen az a felfogás, amely szerint minden apa nagyobb úrnak akarja nevelni a fiát, ahelyett hogy különb embernek nevelné, mint maga volt. Elképzelhetetlennek tartja a tisztviselő is, hogy a fiából munkásember legyen, akármilyen nehezen is megy gyermekének a tanulás. Taníttatja gyermekét, hogy ne kelljen inasnak adni. A munkásember is, ha módja van rá, taníttatja fiát, akár tehetséges, akár nem, csak azért, mert szülői kötelességének tartja, hogy attól a munkássortól megmentse, amely az Ő számára jutott. Mind a két felfogást a közszellemnek az a sajátos tévedése táplálja, amely szerint »alsóbbrendű« a fizikai munka. Ebben az egészségtelen felfogásban kell rendet teremteni legelőször. Nagyon is teljesértékű a fizikai munka, amelyet nem szegyen, de büszkeség elvégezni.

A művészet, a tudomány és az irodalom egy-egy kiválósága teljes joggal dédelgetett tagja a nemzetnek. Tudjuk, hogy minden mozdulatuk értéket termel, hogy gondolatuk megvillanása egy-egy isteni szikra, amely mindannyiunkat megörvendeztet. Igyekszünk támogatni Őket, hogy a magyar szellem e nemes valutákban jegyzett értékeit megtarthassuk. Nem helyes azonban az az egyoldalú felfogás, amely szerint csak

zsenik vannak egy kevesen, azontúl csak szürke emberek, akiknek élete, akárhogyan is alakul, nem befolyásolja az ország gazdasági és kulturális mérlegét.

Egy művészi festmény gyönyörködtet, egy szép zenemű felejthetetlen lelki élményeket ad. Bámulatba ejt, ha egy nagyszerű összhangban tervezett épületet látunk. Talán nem is nangzik fursán, ha most azt mondom, hogy egy finom vonalú cipő elkészítése is művészi teljesítmény. Bár gyakran nem is vesszük észre. A művészi szempontokat semmi esetre sem.

Jól tudom, hogy más érték egy művészi alkotás, más egy cipő, amely néhány hónap után a lomok közé kerül, de mégis igaz, hogy egy szép és jó cipőnek az elkészítője, a tervezője is kifinomult ízléssel rendelkezik, növeli a szépérzékünket, örömet okoz az életünkben. A cipő azért mindig csak áru marad, amelynek értékét a beledolgozott anyag értéke és a munkabér határozza meg. Nem célozom ezen a felfogáson gyökeresen változtatni, de feltétlenül figyelembe kell venni, hogy ezek a munkások szaktudással, rátermettséggel rendelkeznek, igen gyakran lelkes szorgalmukkal egyéniségüket lehellik a munkába.

Az iparban is kell a gondolkozó elme, a biztos járású kéz, ízlés, született tehetség, amely egy bizonyos szakma kiváló művelésére alkalmassá teszi az embert. Ha már egészen idejét múlta az a felfogás, hogy a lusta és ügyetlen fiúkat kell ipari pályára küldeni.

A munkás azért érzi magát szerencsétlen embernek, mert az előrejutásnak semmiféle formáját sem látja biztosítottnak a maga számára. Sorsa nem egy átmeneti helyzet, amelyen változtatni lehet, hanem egy aránylag nehéz alle pot, amelyből alig látja a kiutat. Ha emelkedni akar, ha több kultúrát, magasabb bért, emberségesebb bánásmódot akar, csupa nehézséggel találkozik és elvágyik a munkássorsból. De ha számára is biztosítani tudjuk azokat a társadalmi és kulturális lehetőségeket, amelyekkel saját hivatásában, a saját társadalmi rétegében biztosíthatja előrejutását, soha sem fog elvágyódni onnan. Akkor nem fogja szégyellni egy család sem, hogy egyik vagy másik fiú ipari pályára indul.

Ma az a helyzet, hogy a munkásságnak a törekvőbb, tehát a legértékesebb része csak átmeneti állomásnak tekinti

a munkássorsot, ahonnét már most az irigyelt íróasztalok felé tekintget. Érthető, hogy nem tudott kialakulni benne egy tudatos hűség ahhoz a társadalmi réteghez, amelyet alsóbbrendűnek hisz. Elvágódik, mert csak így reméli sorsának javítását. Súlyosbítja ezt a folyamatot az a körülmény, hogy középiskoláink legnagyobbbrészbén tényleg a középosztály számára készültek. Iskolarendszerünkben nem alakult ki még egy olyan iskolatípus, amely a szükséges nemzeti és társadalmi műveltség mellett a gyakorlatias jellegű ipari pályákra készíténé elő a tanulókat. Aki közülünk tanulni, különösen ha érettségizni akar, kénytelen feladni eddigi életét. El kell szakadnia a munkásságtól is, sőt előfordul, hogy új beosztásában a munkáscélok ellen kell dolgoznia. Ez az örökös szelektálás fosztja meg a munkásságot azoktól, akik magasabb műveltségük és rátermettségük folytán tanítói lehetnének munkástársainknak, akiken keresztül a vezető társadalmi rétegünk is megismerhetné a művelt munkást.

Abban a pillanatban, amikor a munkásság a szociális fejlődés útján olyan keresethez jutott, amelyből viszonylag könnyebben tud megélni, számolni kell azzal a fokozódó kívánsággal, hogy a munkások megfelelő iskolákban továbbképezhessék magukat a nyolc középiskola színvonaláig. Azok között a munkások között ugyanis, akik biztosítottabb anyagi körülmények között élnek és szolgálatuk ellátása ezt lehetővé teszi, már régen felvetődött az a kívánság, hogy esti tanulással szerezzék meg az érettségit.

Igaz ma is, hogy a legtöbben azzal a szándékkal indulnak neki a tanulásnak, hogy a nehéz, rosszul fizetett és lenézett ipari munkájuk helyett, érettségijükkel a szellemi pályákon biztosítsanak maguknak elhelyezkedést.

Természetesnek és az örök emberi célokkal megegyezőnek kell nevezni azt a felfelé törekvést is, amely a szellemi foglalkozások felé viszi a munkásságot. *Azonban ennél is nagyobb örömmel kell üdvözölni és segíteni fiatal munkásságunknak azt a törekvését, amellyel az öntudattal vállalt hivatását, mesterségbeli tudását, saját műveltségét akarja a szellemi pályák szintjéig emelni.*

Ma már a legtöbb tanonc négy középiskola elvégzése után

kerül a műhelybe, tehát ekkor, amikor a tudás elemeit már magába szívta. Ez azonban csak arra volt elegendő, hogy állandóan ébren tartsa benne a vágyat a tudás, a művelődés felé.

Ezek a tények, amelyek ellen érvekkel védekezni nem igen lehet, kérdés csak az, hogyan lehetne a munkásság számára kialakítani a megfelelő helyzetet?

Szeretnénk, ha létesülne egy olyan iskolatípus, amely lehetőséget adna arra, hogy szorgalmas és törekvő munkásaink esti iskolákban továbbképezhessék magukat. Ezáltal középiskolai, esetleg érettségi bizonyítványt nyerhetnének. Úgy kell elkészíteni ennek az új iskolafajtának a tantervét, hogy az a szükséges általános ismeretek mellett elsősorban a szakmai és praktikus ismereteket fejlessze. A tantervvel szemben felmerülő kívánságokat most nem részletezhetem, de ki kell emelni azokat az előnyöket, amelyeket ezek az új esti iskolák nyújthatnak. Lehetőséget adunk a tanulásra, levezetjük a tudományszomjas ember sóvárgását és bizonyos elégedetlenségét, emeljük az általános műveltség színvonalát, csökkentjük a társadalmi különbségeket, kinevelünk egy magasszínvonalú vezető-munkásréteget, amelyre nagy szüksége van a magyar iparnak is, a magyar társadalomnak is egyaránt. Megszüntetjük, legalább is csökkentjük azt a régimódi rossz felfogást, amely szerint csak harmadrendű munka az, amelyet az iparos végez, éppen ezért csak a nagyon szegény, vagy nagyon kistehetségű fiatalok kerülhettek eddig ide. A mérnökhány csökkentésében is nagy segítséget jelentene egy-egy olyan szakirányú felsőiskola, amelynek elvégzése után az eddigi mérnöki munkák jelentékeny részét vállalhatná a végzett munkás.

Ha ebben a megvilágításban vizsgálgatjuk a kérdéseket, egyszerre másképpen látjuk a munkások úgynevezett hűtlenségét is a saját társadalmi rétegével szemben. Hamarosan megállapíthatjuk, hogy a tehetségesebbek közül, csak azok tartottak ki becsülettel a munkástársadalom soraiban, akik megérezték, hogy életük szent és kötelező feladata minden erejükkel a magárahagyott munkástársadalom felemelkedését elősegíteni. Ez nagy és áldozatos munka volt a múltban is és az a jelenben is. Aki vállalja, annak egész embernek kell lenni,

és a legtöbbször egyéni érvényesülését kellett odadobni azért, hogy célkitűzései szerint élhessen és cselekedjen. Ebből a megállapításból következik az is, hogy ilyenformán igen kevés igazi, áldozatos és önzetlen vezetője akadt eddig a munkásságnak.

Manapság gyakran hallunk olyan kijelentéseket, hogy a kialakítandó új társadalmi rendben a munkásságnak is lényeges szerepet kell betölteni. Mindenki érzi, hogy társadalmunk, jelenlegi berendezkedése nagy átalakuláson megy keresztül. Keresik az új formát s a kutatások közben jutnak el az ipari munkássághoz és a parasztsághoz. Van aki a paraszti életformát szeretné megtenni a nemzet életformájának, mások a munkásság, harcos, rugalmas, szókimondó és dolgos életét akarják tartóoszlopnak felhasználni a társadalom új épületében.

De ma még arra a feladatra, amelyet a munkásságnak egyesek nagy jóhiszeműséggel szántak, nem készültünk eléggé fel. A magyar munkásság mai műveltségében, életfelfogásában, világnézetében széteső. Még gazdasági célkitűzéseit sem tudja egységesen megfogalmazni. Jelentékeny részében csak ködösen kibontakozó körvonalai születtek csak meg az új társadalmi rendnek. Tudatalatti ösztönével vágyódik a jó és a szép után, azonban jó része még szavakba sem tudja önteni ezt a vágyódását. Nem tehet róla, hogy így van. Akik kivételesen szerencsés helyzetükben tovább művelhették magukat, szintén nem jelentenek teljes nyereséget a munkásság számára, mert ők középosztálybeli környezetben szereztek meg többtudásukat. Ezek a munkások szokásaikban, ruházatukban, gondolkozásmódjukban leggyakrabban elválnak a munkásságtól és sokszor nehézséggel küzdenek, mert igényeik túlhaladják a keresetüket.

A munkásságot hasznos és értelmes tényezőként úgy kell a magyar élet tengelyébe állítani, hogy ott a munkás életforma jellemzőit megőrizze. Egészen új utakon úgy kell elindítani a munkásnevelést, tanítást, továbbképzést, hogy az, a nemzeti műveltség mellett elsősorban a munkás életében szükséges és hasznos tudnivalókat biztosítsa. A műveltség ugyanis nemcsak az elméleti tudásunk egy bizonyos fokát jelenti, hanem lelki finomságát, beállítottságát, felelősségérzetét is. Ha nem tudtuk még általános értelemben sem műveltté tenni munkásságunkat,

arra sem juthatott elegendő alkalmunk, hogy nemzeti műveltségét, tudatos hazafiságát kineveljük.

Nagy könnyelműség lenne azt hinni, hogy egy-két hazafias szónoklat, költemény vagy olvasmány nyomán, mély gyökeret verhet a lelkek mélyén az áldozatos és rendíthetetlen magyarságtudat. Az a hazafiság, amelyik csak ilyen futó élményekre támaszkodik, nem lehet meggyőző. Arra van szükség, hogy munkásaink a magyar kultúra legtisztább forrásaiból meríthessenek. A magyar nép, a magyar föld, a magyar szellem, a magyar zene, irodalom és művészet mind-mind bőségesen táplálják munkásaink lelkét.

Ha komolyan vesszük az élet parancsát, amely szerint csak az egymást megértő" és segítő öntudatos társadalom biztosítja életünket Európában, akkor magas kultúrájú munkáságot kell nevelni. Régi elveinket tegyük gyorsan félre és szórjuk két kézzel, bőségesen a tudomány és a kultúra sajátos magyar kincseit munkásaink felé. Ne álljunk meg a kísérletezéseknel, ne elégedjünk meg fél megoldásokkal. Emelni kell a tanoncok alpműveltségét, a tanonciskolák nívóját, továbbképző tanfolyamokkal. Középiskolákat pótló esti szakiskolákkal biztosítani kell minden törekvő munkás részére a továbbképzést, az előbbrejutást.

Ne sajnáljuk a fáradságot, ne sajnáljuk az áldozatot, még akkor sem, ha eleinte nehézségekkel kell megküzdeni. Tudjuk jól, hogy az új Európában a magyar ipar csak minőségi termeléssel tudja felvenni a versenyt. Ehhez pedig művelt, intelligens hivatást érző, nemzeti és munkás öntudattal rendelkező szakemberek kellene. Olyanok, akik átélik minden idegszálukkal azt a végtelen harcot, amelyet a nemzetnek folytatni kell a népek versenyében. Az új magyar munkástársadalom kialakítása is csak úgy sikerülhet, ha lesz elegendő képzett munkásvezető. Az idő sürget, folytatni és növelni kell a megkezdett munkát, mert nemcsak az a feladatunk, hogy egy társadalmi réteget megnyerjünk a nemzet számára, de az is, hogy a magyar dolgozóiban tudatossá tegyük a magyarságot és felemeljük arra az életszínvonalra, amelyben sokkal szebb és tartalmasabb az élet.

Évvégi számadás

Kedves Hallgatóim!

Ilyenkor, közvetlenül karácsony után, még mindannyiunk lelkében ott zsongnak a karácsonyi zsolozsmák hangjai és a szeretet ünnepe valahogy ünneppé varázsolja a karácsony és újév között lévő napokat, mindannyiunk számára. Ebben az ünnepi hangulatban mindenki érzi az esztendő fordulások jelentőségét és önkéntelenül is számot vet önmagával, cselekedeteivel és felállítja a maga számára az elmúlt esztendő mérlegét. Így van ezzel most az »őszinte beszéd« szerkesztősege is. Visszatekintünk a megtett úton és számot vetünk önmagunkkal.

Örömmel, állapíthatjuk meg, hogy az elmúlt négy hónap adódó alkalmain át megértette egymást az »Őszinte beszéd« hallgatósága és annak egyes előadói. A válaszlevelekből sok szeretet és helyeslés árad mindazok felé, akik ezeket az őszinte beszédeket megírták és elmondották. De nem lenne teljes a számadásunk, ha meg nem szólaltatnánk azokat a kedves hallgatóinkat is, akiknek őszinte beszédük előadására nem kerülhetett sor. A sok beküldött előadásból természetesen a legjobbkat kellett kiválogatnunk. A mikrofon elé nem került előadásokban azonban sok értékes gondolatot találtunk. Ezért a mai alkalommal úgy csinálunk, mint a számadó gazda esztendő végén, sorra vesszük az asztalunkon lévő elo nem adott Őszinte beszéd előadásokat és kiválasztjuk belőlük a legértékesebb gondolatokat.

Egyik kistarcsai kereskedő hallgatónk a kereskedői pálya értékéről és hivatásszerű voltáról tesz bizonyosságot és hangsúlyozza, hogy megdobbant a szíve, amikor a mai súlyos és

felelősségteljes időkben a rádión keresztül az ország Miniszterelnöke fordult a magyar kereskedők felé és az ő lelkiismeretükre, becsületükre és jó magyarságukra bízta a kereskedelmet. Erre mindannyian büszkék lehetünk, — mondja tovább őszinte beszédében — és megnyugtató érzéssel tölt el az a tudat, hogy a keresztyén kereskedők egymásban nem ellenséget, hanem felebarátot látnak, akik közösen végzik hivatásukat a szebb magyar jövő gazdasági megalapozottságáért.

Komoly hivatásérzet tűnik ki egyik tákosi tanító Őszinte beszédéből, amikor az Isten különös szeretetének tekinti, hogy Őt a tanítópályára segítette és így a magyar nemzet dolgozó társadalmában egyik legszentebb foglalkozás kenyerét eszi. A tanító munkájának eszköze a lélek és a tanító a nemzeti lélek kiformalója és építője. Nem léleknélküli munka ez, amikor a jövő katonáit neveljük, hanem magasröptű hivatás és éppen azért az adódó nehézségek ellenére sem lehet nehéz, mert örömünk telik benne. Általában, akármilyen pályán működünk, — mondja tovább — minden pálya szép és jó, ha a munkánkban szeretet van.

A magyar gazdatársadalom képviselőjeként egy jászkíséri ezüstkalászos gazda írja őszinte beszédében büszkén és öntudatosan, hogy a mai paraszti réteg örvendetesen emelkedik ki abból a régi nemtörődömségből és elesettségből, amelyben élt. Ma már nem elégszik meg ősei egyszerű szántás-vetés módjával, állattenyésztésével és általában maradi gazdálkodásával. *A parasztság új jelszava ma: a munka és a tudás.* Hiszen a mai súlyos idők parancsa is az, hogy a parasztság a legkomolyabban vegye és teljesítse azt a hivatását, amellyel a termelés terén a nemzettel szemben vállalnia kell.

A magyar nőkérdésekről mond egy-két értékes gondolatot egyik budapesti asszony hallgatónk, amikor így szól nőtestvéréhez: »Szeretném, ha rájönnének arra a dolgozó nők, hogy a munkahelyen nem kell, sőt nem is szabad elsősorban nőnek lenni. Szerintem sokkal nagyobb érték, ha a munkahelyükön »kiváló munkaerőként« és nem »nagyon csinos nőként« emlegetnek bennünket. A munkaadókhöz fordulva pedig azt üzeni, hogy ne féljenek a magyar anyáktól mint

alkalmazottaktól, mert ha a körülmények kényszerítő ereje az anyát kisodorja a családi hivatásból és a család ellátása mellett még munkahelyre is állítja, minden bizonnyal ott is megállja tökéletesen a helyét, mert lelkét megacélozta a magyar asszonytársadalmat sokszor érintő válságok és megpróbáltatások ereje.

A lányokhoz egyik pestszentlőrinci leány hallgatónk küld ezúton egy gondolatot útravalónak: A lányoknak, akiknek a családi életben nem adódik még annyi gond és aggodalom, mint asszonytársaiknak, a mai sorsdöntő időkben oda kell állani a férfiak által elhagyni kényszerült munkahelyekre. Érzékenyebb leánylelkükkel pedig el kell végezni azt a nagy társadalmi munkát, amelyet a hadbavonultak hozzátartozóinak pártfogása, segítése és szeretettel való környezése jelent.

Egy korán megrokkant fiatal bányamunkás hallgatónk a munkástársadalom kultúrája emelésének szükségessége mellett tesz hitet. Megállapítja, hogy az a munkás, aki egy bizonyos kultúrmagaslatra felemelkedett, öntudatosabb, szélesebb látókörű emberré válik. Másképpen értékeli embertársait és önmagát, jobban megbecsüli munkáját, mert tudja, hogy a munka, legyen az bármilyen irányú is, ha a nemzeti társadalom cáljait szolgálja, nem lealacsonyító. A kulturált és öntudatos munkás sokkal jobban be tudja rendezni önmaga és családja életét, nem látja értelmetlennek és sötétnek az életet és nem lát áthidalhatatlan szakadékokat a társadalmi rétegek között, mert rájön arra, hogy ami őt eddig esetleg elválasztotta egy másik társadalmi rétegtől, az nem a munkája, foglalkozásának, lebecsülése vagy szegénysége volt, hanem a saját tudatlansága és elvakultsága. A társadalomnak ezt a kultúrszomját kielégíteni hálás és nagyszerű feladat. Helytelen az a felfogás, amely a munkásság szórakoztatására csak egészen selejtes, nivótlan dolgokat tart megfelelőnek. Miután számban nem vagyunk nagy nép, mindenképpen ennek a kultúrának emelésére kell törekednünk, mert a történelem mérlegén a nemzetek megítélésénél súlyosan esik latba az a körülmény, hogy mennyi a nemzet öntudata és kultúrája. A jövőndő mindig azoké, a nemzeteké, amelyeknek egészséges és öntudatos szellemű

fiai vannak, akik bár a jövőre ezer esztendő távlatába vetik tekintetüket, de nem hagyják figyelmen kívül az elmúlt évszázadok tanulságait sem.

Székesfehérvárról egyik kereskedősegéd hallgatónk egészíti ki gondolatával az előbbi kereskedőtársa mondanivalóját. Rámutat arra, hogy a nagy őrsváltásban minden nehézséggel szemben állva dolgozik rendíthetetlen kitartással a magyar kereskedőtársadalom. De felhívja az egész magyar dolgozók társadalmát, hogy álljunk mindannyian e mellé a szárnyát bontogató magyar kereskedelem mellé, mert csak akkor fogják tudni hivatásukat betölteni és a vevőközöniséget legmesszebbmenően kielégíteni, ha magyar és magyar a cél érdekében válllvetve állunk egymás mellett.

Egy nyíregyházi kesztyűmester őszinte beszédéből érdekes gondolat csillant felénk, amikor azt mondja, hogy: eddig mindig az volt a vélemény, hogy egy értelmiségi ember magasaabbrendűnek érzi magát a munkásnál és hogy ez a körülmény bizonyos ellentéteket teieített a különböző társadalmi rétegek között. Most a fejlődés útjára lépve, látjuk, hogy erre a különbségre szükség volt azért, hogy a munkásokat nagyobb öntudatra és nemesebb törekvésekre sarkalja, mert ha ez az érzés nem lett volna bennünk munkásokban, akkor soha nem lett volna meg nálunk a törekvés a felfelé emelkedéshez. Ha nincs társadalmi rétegződés, akkor nincs vágy a fejlődésre, nincs felemelkedés, pedig a haladás útja mindég csak felfelé vezet. Ma már megvan ez a többtudási vágy munkásságunkban és ezért kejl ezt minél gyakoribb előadásokkal és egyéb rendelkezésre álló eszközzel kielégíteni. így majd kibontakozik a munkásság szellemi vezető rétege, amelyik alkalmas lesz arra, hogy a társadalom új útjain a boldogulás révébe vezesse munkástársait.

Egyik zalaegerszegi nyomdász hallgatónk gondolatából a pályaválasztás előtti képesség vizsgálatnak szélesebb körben való kiterjesztését emeljük ki, mint a közösség megfontolásra méltó elgondolását.

Hiszzen ennek a gondolatnak a továbbfolytatása talán az a megjegyzés, amit egyik szegedi villanyszerelőmester hall-

gatónk ír, aki megállapítja, hogy sokszor tízéves segédi gyakorlat ellenére is gyenge szakembereknek bizonyulnak egyes iparossegédek, mert nem valók arra a pályára képességeiknél fogva, amelyre csak úgy véletlenül, vagy szülői kényszer folytán kerültek. Ugyancsak ez a hallgatónk állapítja meg a kisipari hitel kérdésének fontosságát az iparoséletben, és rámutat arra, hogy a keresztény kisiparnak ezen a téren nehéz feladatokat kell áthidalnia.

»Vidéki munkások egy névtelenje vagyok«, írja egyik békéscsabai hallgatónk. És azoknak táborába tartozom, akik azt vallják, hogy nem meddő az a harc, amit a magyar társadalom szellemi vezetői folytatnak a munkás megbecsülése érdekében. Igen sokan vagyunk olyanok, — írja tovább — akik látjuk már a szociális fejlődést, amely egyetlen útja a dolgozó tömegek előbbrejutásának, ha lépést akarunk tartani a technika által diktált erőteljes életiramban. Beszélhetek úgy az ipari, mint a mezőgazdasági munkástábor nevében, hiszen voltam répa-szedő munkás, aratórészes, bányász- és ma ipari munkás vagyok. Semmi más, csak egyszerű dolgozó. Mégis az összefogást hirdetem. És azt, hogy a magyar dolgozó van hivatva egyedül a saját sorsát irányítani. Ehhez azonban kultúra kell, emelkedettség kell és az, hogy a munkásság megtartsa önmaga számára értékes tagjainak azt a hányadát, amely a vezetés felelősségteljes és nagy munkáját magára vállalja és el is végzi.

Az egymásiránti szeretet hangja csendül ki egyik ceglédi asszony hallgatónk őszinte beszédéből, amikor az ember minden tevékenységének irányító rugójaként az emberi szívet jelöli meg, mint amelynek a legnemesebb munkát kell elvégeznie. Hiszen az emberi szív minden megnyilvánulásában Isten alkotásának sugarait kell hogy visszatükrözze.

A nyomdásztársadalom problémáit tárja fel előttünk egy vidéki nyomdászmester, amikor rámutat arra, hogy talán egyik szakmában sem olyan körülményes az önállósulás, mint a nyomdászoknál, hiszen a felszerelés megszerzése óriási tőkét kíván. Sürgeti a nyomdász társadalom egységét és egy nemzeti táborba állását, ahol a nagy nyomdászcsalád minden tagja szaktársi szeretettel találná meg a maga helyét.

Ugyancsak egy nyomdász hallgatónk Budapestről a munkás felemelkedés útját három irányban jelöli meg: Mégpedig a lelki felemelkedés előmozdításában, a termelés folyamatosságában és tökéletesítésében és végül a javak egyenletes elosztásában.

Íme a számadás végére jutottunk. Sok gondolat, sok magyar testvérünk problémája, amely mindannyiunk problémája is. Amikor az esztendő számadását lezárjuk és a névtelenek gondolatainak hangot adunk, előre is kell tekintenünk a jövő esztendő felé. A számadás eredménye új tervek, s a tervek véghezvitelére is kötelez bennünket. Az esztendő fordulók mindig határkövek az élet országútján, az utak pedig mindig előrevezetnek. Nekünk is mennünk kell tovább a jövő esztendőben is azon az úton, amelyen elindult az őszinte beszéd. Egyre többen és többen leszünk munkatársakká. És ez az az út, amelyik elvezethet majd bennünket ahhoz az egységes nemzeti társadalomhoz, amelyik a nagy kérdéseket segítő szemmel, jóakarattal kezeli és meg is oldja.

Az Úr Isten áldjon meg minden dolgozó magyar embert lelki és testi egészséggel és őszinte, jóakarátú magyar szívvel a ránk köszöntő új esztendőben.

**Az Őszinte beszéd
1943 január havában
elhangzott előadásai**

Őszinte beszéd az őszinteségről

Kedves Hallgatóim!

Az újesztendő első őszinte beszédjének alkalmát használjuk fel arra, hogy beszéljünk magáról az őszinteségről. Beszéljünk arról, hogy a napokban felénk áradó sok jókívánság és »boldog újév« köszöntés mennyire üres és tartalmatlan lenne, ha az az őszinteség: híjával fakadna. Csak az őszinteség az, amely kitölti tartalommal az emberi élet kereteit, és éppen ezért nem csak az újesztendő lesz tartalmasabb és boldogabb, de az egész életünk is gazdagabbá válik az őszinteség erejének, sőt kötelességének gyakorlása által.

Legyünk őszinték!

Óriási távlatokat nyit meg előttünk ez a gondolat az élet minden vonatkozásában. Szinte érthetetlen, hogy mi emberek akarva és akaratlanul mennyire húzódozunk az őszinteség útjától. Pedig tisztánlátásunk, sokszor jecvönk és boldogulásunk múlik azon, hogy vájjon tudunk-e és akarunk-e őszinték lenni.

Az őszinteség útja mindannyiunknak a saját maga életében kezdődik és talán éppen ez a legnehezebb feladat, hogy elsősorban önmagunkkal szemben kell őszintéknek lenni. Érzem és tudom magamról, hogy nem könnyű feladat bevallanom még önmagam előtt sem gyöngeségeimet vagy megállapítani azt, hogy valamit helytelenül cselekedtem. Nehéz elítélni önmagunkban a haragot és a gyűlölködést és szívesen álltatjuk magunkat azzal, hogy ezek az érzések a szívünkben nem is a haragnak vagy a gyűlölködésnek az érzései. Vájjon sikerül-e mindig megszégyeníteni önmagamban a kárörvendőt vagy megzabolázni a soha ki nem elégíthető elégedetlent. Kétség-

telenül egyike a legnehezebb feladatoknak magunkba pillantva őszintén mértéket venni önmagunkról. De meg kell tennünk, ha el akarunk indulni az őszinteség útján.

De nem nélkülözheti az őszinteséget a családi életünk sem. Az újabb idők szomorú válsággal küzdő házasságai talán éppen azért kerültek csődbe, talán éppen azért végződnek sokszor tragédiával, mert sem a házasság előtt, sem a házasság alatt nem volt őszinte a viszony a házastársak között. A fiatalság csapongó fantáziájával színes és csillogó farsangjárásnak festették a házaseletet és önmaguk is hittek ezeknek a hamis fényeknek. Amikor az élet szürke mindennapjának nehézségei megpróbálták a házastársi kötelékek erősségeit, szertefoszlott a délibáb. A fiatalok észrevették egymás hibáit, nem értették meg egymást, úgy érzik, hogy csalódtak, mert akivel most szemben állnak, az nem a házasság előtt megismert ideál többé. íme, idevezetett az őszinteség hiánya. Meghasonlás, a család életének szétesése és elrontott emberi sorsok járnak a nyomában.

A boldog, meleg családi közösségeknek pedig egyetlen összekötő anyaga az őszinteség. A szülők egymással szemben, a gyermekek a szülőkkel szemben és viszont csak úgy teljesíthetik szent hivatásukat; ha életük megnyilvánulásait az őszinteség hatja át. A szülő szeretetének, de bírálatának is őszintének kell lenni gyermekével szemben. A gyermek szertelenségeit az őszinteség kikapcsolásával nem veheti tudomásul a szülő azzal a megállapítással, hogy »jól áll a kicsikének«. Csínytevéseit ne szépítsük azzal, hogy az a gyermek »egyénisége« vagy »eredetisége«.

Még több őszinteségre kötelez bennünket a gyermeknevelés felelőssége az iskolai tanulmányok idején. A szülőknek meg kell ismerni a gyermek szorgalmi, értelmi és jellembeli képességeit, hogy érdeklődését helyes irányba tudják terelni.

Általános és majdnem minden esetben a gyermekkel szemben való Őszinteség hiányának a jele az a mentegetés, amelyet a szülő hanyag, rosszul tanuló gyermeke védelmében kieszel. Ilyenkor rendszerint nem a gyermek a hibás, a hanyag, rossztanuló, hanem a tanító vagy a tanár az, aki rosszindulatú,

meg nem értő, vagy »nem áll hivatása magaslatán«. És a szülők őszinteségük hiányában viszik gyermeküket iskoláról-iskolára addig, amíg végre sok pénzáldozat és keserűség után talán elnyer a gyermek egy bizonyítványt. Így nagyon sokszor értéktelen, boldogulásra, munkára képtelen embert nevel a szülő a társadalomnak, holott ha Őszintén gondolkoztak és cselekedtek volna és nem futottak volna látszateredmények után, talán más pályán, más életkörülmények között értékes és megelégedett ember nevelődhetett volna gyermekükből.

Az őszinteség erkölcsi értékeinek mélységei azonban talán sehol sem domborodnak ki annyira, mint a mindennapi munkánk elvégzésében. Vájjon, gondoltunk-e már őszintén magunkban arra, hogy az a munka, amit elvégzünk az alkotás legnemesebb érzéseiből fakad-e, vagy csak a mindennapi kenyér megszerzésének kényszerű robotja csupán?

Őszintén kell szeretnünk a munkát, nemcsak mint létfenntartásunk eszközét, hanem szeretnünk kell benne azt a kifejezési módot, amelynek segítségével a tetteken keresztül megnyilatkozhat a szellem és a lélek. Ha el tudunk jutni a munka örömeinek ehhez az őszinteségéhez, akkor a munkabérek nem lesznek többé verejtékszagúak. Nemcsak az anyagi javak megszerzését fogja jelenteni csupán, hanem eszközül szolgál a nemesnek és a szépnek a megszerzésére is. Azonban ne csak a magunk munkájának Őszinte öröméhez igyekezzünk eljutni, hanem segítségük ehhez munkatársainkat is. Vezessük őszintén és szeretettel azokat, akik talán önhibájukon kívül a munkában nem látnak mást, mint megalázást és kényszerű robotot.

A mindennapi munkahelyünkön találjuk meg az Őszinteség hangját nemcsak munkatársainkkal, hanem előljáróinkkal és vezetőinkkel szemben is. Ne akarjuk megkerülni őket, visszaélni jóhiszeműségükkel vagy magunk és mások hibáit eltitkolni előttük. Mondjuk el kívánságainkat és ne legyenek egymás előtt takargatnivalóink, mert a leleplezések mindig lealázók és megkeserítik a legsikerültebb munka örömét is.

Viszont vezetőinktől és feljebbvalóinktól is azt kérjük, hogy ők is legyenek velünk, egyszerű munkásemberekkel szem-

ben is őszinték. Mi munkások nagyon is hamar megérezzük és értékeljük előljáróink őszinteségét. Megérezzük amikor ember szól az emberhez és magyar a magyarhoz. Kérjük, hogy a munkaadót ez a helyzete ne tegye elbizakodottá vagy elérhetetlenné munkásai számára, hanem legyen részese annak a lelki és szellemi közösségnek, amelyen keresztül tud csak egy-egy üzemi igazi eredményeket elérni.

Különösen akkor érezzék meg az őszinte közeledést, amikor őszintén feltárt hibáinkkal állunk vezetőink elé. Inkább szemtől-szembe mondják meg a véleményüket, mint kerülő úton éreztessék rosszallásaikat. Ezzel a közös őszinteséggel végzett munka pedig jelenti majd a több értéket, a nagyobb megbecsülést a munkás szempontjából éppen úgy mint a munkaadó szempontjából.

Nagyon nehéz és sokszor bonyolult feladatokkal találjuk magunkat szemben akkor, amikor az őszinteséget társadalmi életünkben akarjuk gyakorolni. Sokszor a kellemetlenségek és sértődések egész sora származhatik az őszinteségből, mert annyira szórványos a társadalomban az őszinte hang, hogy idegenül, sőt olykor kellemetlenül érint mindannyiunkat, ha véletlenül találkozunk vele. Mindennek ellenére rá kell jönnünk arra, hogy igenis, érdemes őszintének lenni. Soha ne szégyeljük megvallani valamely vállalkozásunk eredménytelenségét és így megkíméljük magunkat egy sereg rosszindulatú kritikától. Ha valamilyen ígéretünket nem sikerül beváltani, valljuk meg őszintén és ne igyekezzünk kitérni a kérdés elől. A megújuló érdeklődések úgyis mindig csak újabb hazugságokba kényszerítenek. Sokszor megkeseríti életünket így a kérdések elől való indokolatlan bujkálás. Miért tesszük? Azért, mert nincs elegendő lelki erő ahhoz, hogy őszinték legyünk.

Ne vállaljunk olyan kötelezettségeket, amelyeknek teljesítését gondolatunkban már jó előre megtagadjuk. Sokkal kevésbé bántó az őszinte visszautasítás mint a színleg beígért, de soha meg nem történő cselekedet.

Az őszinteség hiánya társadalmi életünk szórakozásra szánt alkalmait is sokszor megkeseríti. Vannak társaságbeli események, amelyeknél úgy érezzük, hogy a meghívást elfogadni

és ott megjelenni kötelező, bár a meghívottak és a meghívók egyaránt végtelenül unják egymást. Belül dúlnak-fúlnak, de kifelé egymás szemébe mosolyognak, mert előírja számukra a társadalmi illemszabály. Hol itt az őszinteség?

Bár az őszinteség kétélű fegyver is lehet, mert lehet bántó, sőt egyenesen sértő, azonban megfelelő helyen és megfelelő formában nemcsak élhetünk vele, hanem ez mindannyiunk számára kötelesség is.

Az őszinteségnek határt egyedül csak a jóízlés és nemzetünk érdekeinek szemmeltartása szab csupán. A jóízlés állította határokat mindenkinek önmagának is érezni kell. A nemzeti érdekek által szabott őszinteség határát pedig a jó magyar szív és lélek és a józan ész szabja meg.

Mi munkások őszinte vággyal léptünk rá a felemelkedés útjára és hisszük, hogy a nemzet többi társadalmi rétegének is őszinte az az érdeklődése, amellyel kíséri és támogatja ezeket a törekvéseinket. Így majd megláthatjuk, hogy nincsenek közöttünk ellentétek és kérdéseink között olyan szakadékok, amelyeket az őszinteség és a jóakarát aranyhidjával át ne hidalhatnánk.

Mikor mi munkások őszintén beszélünk, ne várja tőlünk senki azt, hogy valaki vagy valami féle kellemetlenségeket, gorombaságokat szórunk. Mi nem rombolni akarunk csak azért, hogy újra kezdhessük az építést. Mi segíteni akarunk a már előrehaladt építésben! Délibábok varázslatát se várja tőlünk senki, nehogy később keserves kiábrándulás legyen a felébredés. Az őszinteség át kell hogy ölelje egyéni és közösségi életünk minden területét. Benne legyen a magyar szellemhez, magyar lélekhez, a magyar földhöz ragaszkodó hűség szeretete és benne a magyar munka értékelése. Hogy ehhez az őszinte szeretethez eljuthassunk, nézzünk először magunkba az újesztendő küszöbén. Ha megtaláljuk önmagunkat, akkor az őszinteség szálain keresztül megtaláljuk egymást is. Így együtt az egész nemzet biztosabban végigjárja azt az utat, amelyet az új esztendőben elébe szabott az Isten. Legyünk egymásnak ezen az úton megértő útítársai, legyünk emberek, magyarok és legyünk mindennekfelett őszinték.

Az egyke

Kedves hallgatóim!

A rádió »Őszinte beszéd« sorozatában az előadók már gyakran érintették egy-két mellékmondatnál, az egyke kérdést. Szóljon meg ez alkalommal az egyke kérdésről egy szakember, egy orvos. Bányorvos vagyok és élethivatásszerűen élek vidéken, derék kétkezi munkás emberek között. Mint orvos nagyon sok család életét ismerem, hiszen hivatásomnál fogva ott állok a bölcsőtől a sírig az ember mellett. Így hosszú esztendő tapasztalatai után szeretnék most az őszinte beszéd során őszintén beszélni az egykekérdésről, mint a nemzeti élet egyik nagy, sőt a nemzet jövője szempontjából egyik legnagyobb kérdésről.

Mint tudjuk, egyke alatt a második-harmadik és a többi gyermekek megszületésének megakadályozását értjük. Még a gondolat is, amely ilyesmire irányul, ellenkezik a természet, a vallás és az állam törvényeivel. Sokan az anyák közül életükkel fizetnek érte. De ezeken túl mindannyian vétkeznek azok is, akiknek bűneik ki nem derülnek és azokat titokban magukban hordják.

Az emberiség történetének új korában találkozunk a születés szabályozásának gondolatával először. Azoknál a népeknél hódított a gondolat, amelyek a vagyonszerzésben és az élvezetek hajszolásában és hajhászásában keresték boldogulásukat, az anyaságot és a családot fölösleges tehernek tüntették fel. Ez a felfogás birodalmak és kultúrák bukásának csíráját hordozza magában. Éppen azért jelent nagy fontosságú kérdést a magyarság jövője szempontjából is az egyke kérdés, mert látnunk kell más nemzetek példájából okulva azt,

hogy helytelen útra tévedne a nemzet, ha életében az egyke jelentené a családot.

Tudjuk azt, hogy hazánkban, mint a legtöbb országban a nők száma magasabb mint a férfiaké. Ez az arányszám a háború természete következtében még tovább eltolódik. Nem is minden házasságot áld meg az Isten gyermekáldással. Így a mai lélekszám csak akkor maradhatna állandó, ha minden házasság után legalább egy fiú és egy leánygyermek érné meg a családalapítás korát. Ha tehát a nemzet lélekszámának és egyben erejének növekedését akarjuk — pedig ez minden magyar ember lelkéből fakadó kívánság — akkor minden egyes családban az anya és apa pótlását jelentő gyermekek kivül szükség van még a harmadik, negyedik és a további magyar gyermekekre is. Hiszen ha végignézünk a történelemben a népek örök harcán, akkor azt látjuk, hogy a nagy és népes nemzetek azok, amelyek a bajokat is könnyen kiheverik, a kicsiny és életképtelen népek pedig a nagy és életfős nemzetek útjából eltűnnek.

A magyar sors kérdésein töprengő vezetők közül már a legnagyobb magyar, gróf Széchenyi István is felismerte a magyarság számbeli növekedésének fontosságát, mondván, hogy: »Olyan kevesen vagyunk, hogy még az apagyilkosoknak is meg kellene bocsájtani.« Az állam és a társadalom nagy erőfeszítéseket tettek már a múltban is és tesznek a jelenben is a magyar életek megmentése és a csecsemőhalandóság csökkentése érdekében. Az eredményekről örvendetes statisztikák számolnak be. Különösen a mai Zöldkereszt intézménye, amely elsősorban a falu egészségének védelmére létesült, valamint a vele társadalmi úton együtt dolgozó Országos Egészségvédelmi Szövetség munkája ma már szép eredményeket tud felmutatni.

A házassági kölcsönök, a családi munkabér-rendszer az Országos Nép- és Családvédelmi Alap, mind-mind a nemzeti megerősödés szolgálatában áll. Mégis gyakran találkozunk az ország egyes vidékein olyan családokkal, ahol a gyermektelenség és az egyke az úr. Nézzünk tehát szembe ezzel a nemzeti veszedelem számba menő divattal és keressük

annak okait, következményeit és tárjuk fel a kivezető utakat is.

Aki az egykés szülőket megkérdezi, hogy miért nincs több gyermekük, az mindig csak azt hallja, hogy az élet drága, a fizetés kevés, a vagyontalant csorbíthatatlanul akarják gyermekükre hagyni, azt nem engedhetik, hogy a gyermekük a saját sorsuknál szegényebb, vagy csak olyan sorsban éljen, mint amilyenben ők élnek. *A felületes szemlélő, aki ezt elhiszi, azt tartja, hogy az egyke oka gazdasági természetű, vagy egyenesen a legfőbb ok a szegénység.*

Valójában pedig azt látjuk, hogy az egyke éppen a jómódú családokban kezdődött, *mint a vagyongozdítás elleni védekezés módszere.* Innen terjedt egyes helyeken a kevésbé tehető társadalmi rétegekre is át. Ezzel szemben a legnépesebb családok, a legszegényebb, a vagyontalan rétegek, az uradalmi cselédek, zsellérek soraiból kerülnek ki. A polgárság, amelynek boldogulását a tanulás és a munka biztosította, hosszú időn át mentes volt az egykétől, mert meg volt győződve arról, hogy gyermekét a tanulás, és a munka nemcsak eltartja, hanem vagyongyűjtésre is képesíti, így sorsukat ezzel biztosítottnak látta.

Az egyke oka tehát nem a szegénység, hanem az az anyagelvű felfogás, amely az élet célját az élvezetekben, a vagyonszerzésben keresi. Ebben a törekvésben a gyermek teher számára. Attól tehát szabadulni igyekszik. Világos, hogy ez az életfelfogás a munkától való irtózás kifejezője, amely a vagyont készen akarja kapni, élvezni, érdekházassággal gyarapítani, de minden fejtörés és megerőltetés nélkül. Egyetlen gyermekének is természetesen ezt a sorsot szánja. Nyilvánvaló, hogy ez az életfelfogás nem helyes, mert a természet rendje szerint az anyagnak értéket csak a munka adhat. Minden jólét és kultúra a munka eredménye és az az állam igazán gazdag, amelynek nagyobb a munkaereje, több a munkáskeze és jobb azoknak a teljesítménye.

Két felfogás áll tehát egymással szemben: Az egyik szerint a gyermek csupán teher, a másik szerint áldás. Az egyke kérdését tehát csak az látja tisztán, aki a két felfogás

között az igazságot felismeri. Ez pedig világos, mert életünket az önfenntartás és a fajfenntartás ösztöne irányítja. Az ember utódaiban él tovább és ezzel Istentől a halhatatlanságot kapta. Minden ember egy lánc tagja. Egy szeme annak a láncnak, amely elvezet egészen az első emberpárig. A gyermektelen ember ezt a láncot megszakítja és a halhatatlanságot eldobja magától. Az egykés házaspár félig ugyanígy csinál. A gyermektelenség és az egyke tehát valósággal a jövőben elkövetett teljes vagy részleges öngyilkosság. Nyilvánvaló, hogy erre csak az életerő és az erkölcs súlyos hanyatlása indíthatja az embert, ezért vezet az egyke és az egyse a fajok és kultúrák pusztulására.

Az a felfogás, amely szerint a gyermek teher és az élet célja élvezet és vagyongyűjtés, vagy hatalomra törekvés, anyagelvű felfogás. Ezt hirdeti a marxizmus az osztályharc szükségességével. Ennek lett a következménye, hogy a marxizmus szelleme harcot indított a vallás és az erkölcs ellen és sajnos különösen a múltban az ipari munkásság közül is sokakat nyert meg ilyen alapon az egyke, vagy az egyse híveinek. Hogy az első világháború elvesztésében és az utána következő szomorú időkben milyen szerepe volt ennek a rideg materialista szellemnek, azzal ma már minden gondolkodó ember tisztában van. Az sem vitás, hogy az anyagelvű életfelfogás csak érdekeket ismer, kötelességeket kevésbé és az érdekek közül is a saját magáét állítja első helyre, tehát önző.

Az egykés család tehát anyagéi vu és önző. Ez rendesen már a házastárs kiválasztásával is megnyilatkozik, érdek-házasság formájában.

Az egyetlen gyermek nélküli a testi és szellemi fejlődésben pótolhatatlan gyermektársaságot, a felnőttek társaságában kora éretté válik, ami természetellenes dolog és a boldog gyermekkor hiányát jelenti. Egészségileg az egyke rendszerint gyengébb fizikumú, mint a többgyermekes családok tagjai. Ez következik abból az élettani tényből is, hogy az anyai szervezetet az első szülés jobban megviseli, gyakoribbak a megbetegedések. Az egykés család tehát elveszti azt a boldogságot, amit a testileg, szellemileg jobban sikerült gyermekek

a szülőknek jelentenek. Azt az örömet, amit a fiú és a leány gyermekek együtt biztosítanak a szüleiknek. Az egyke nem érzi a testvéri szeretet melegét. Azzal, hogy az egész család — beleértve a rokonokat és a nagyszülőket is — csak az egyke körül forog, minden kívánságát, szeszélyét nyomban teljesítik, elkényeztetetté válik. Küzdeni, dolgozni, kitartani, túrni, szenvedni és áldozni nem tanul meg. Pedig ezekre az értékes és hasznos tulajdonságokra úgy az egyén, mint a köz érdekében nagy szükség van, főleg a mai nehéz megpróbáltatásokkal súlyos időkben. Aki mindent megkap, az felelőtlenül követel és nincs tekintettel azokra az áldozatokra, amelyeket szülei érte hoznak. Ebből az egykés családban annál több keserűség származik, minél nehezebben nevelik a szülők gyermeküket.

Maga az egyke testi gondozása is olyan tudást és gyakorlatot kíván, amellyel a fiatal anyák alig rendelkeznek. Valósággal az első gyermek bajain tanulják meg a csecsemőgondozást és a gyermeknevelést. Ezt a tapasztalatot a többgyermekes anya a következő gyermekein hasznosíthatja, az egykés anya pedig sehol. Ugyanezt mondhatjuk anyagi vonatkozásokban is. A fényes gyermekkocsi, díszes csecsemokelengye, bútorzat, játék, amivel az egykét ma már a szegénysorban élő családok is elhalmozzák, csekély pótlással és karbantartással több gyermeket is kiszolgál. Az a túlzott testápolás, táplálás, amit az egyke sokszor az egészsége rovására »élvez«, biztosan elegendő két gyermek valóságos szükségleteinek fedezésére is. Nem igaz tehát az, hogy a szülők jövedelme csak egyetlen gyermek nevelésére elegendő. Az igazság csak az, hogy igényeik nem állnak jövedelmükkel arányban.

Az egyke korán rákap a felnőttek azon kedvteléseire, amelyek nemcsak költségesek és erkölcsrontók, hanem egészségének, lelki nyugalmanak és tanulásának is rovására mennek. Ezek az ital, dohány, szerencsejáték, éjszakázás, rossz társaság. Hogy mindez szüleinek csak költséget, bajt, gondot okoz, az természetes. Nyugodtan állíthatjuk tehát, hogy sem pénzben, sem gondban az egyke nem kerül kevesebbe, mint a több gyermek. De egészsége, tápláltsága sem jobb. Nem is boldogabb, sem az egyke, sem a családja. Ennek igazságáról is mindenki

meggyőződhet, aki a maga körében az egy-gyermekes családok sorsát az anyagiakon és külsőségeken túlmenő gonddal megfigyeli.

A magános és önző egyke azonban előbb-utóbb kikerül a szülői ház üvegházi légköréből. A társaságban elkényeztetettsége és önzése miatt nem találja meg a helyét, hiszen ott mindenkinek alkalmazkodnia kell a többihez. Ezért vagy magába zárkózik, vagy sűrűn kerül olyan összeütközésekbe, amelyek lelkében maradandó nyomokat hagynak. Gyengesége sokszor alattomosná és rosszindulatúvá teszi. Semmiképen sem közösségi lény, aki másokat megérteni, segíteni, értük küzdeni és áldozni hajlandó. Pedig a mai szociális világban ez a legfőbb érdek és kötelesség, az új Európát és abban az új szociális Magyarországot is csak ez az emberfajta teremtheti meg.

Kérdés tehát, hogy mit lehet és mit kell tennünk az egyke leküzdése, céljából. A válasz egyszerű és világos: Az anyagelevőség és az önzés ellen kell küzdeni. Be kell bizonyítani, hogy csak a pénz nem boldogít. E téren hivatkozhatunk az amerikai milliomosok között sűrűn előforduló öngyilkosságokra. De ha a vagyonok történetét kutatjuk, azt látjuk, hogy bár minden időkből voltak emberek, akik gyorsan szereztek nagy vagyonokat, azok mégis hamarosan elpusztultak az elkényeztetett, nagyigényű, tanulásra és munkára soha nem nevelt egykék kezén. Mert sokkal nehezebb a vagyont megtartani, mint megszerezni.

Be kell bizonyítanunk, mindenki számára érthető módon, hogy az embernek nemcsak teste van, hanem lélekkel is bír. Az anyagelevőség tehát, amely a lelket tagadja, csak romlásba és boldogtalanságba vihet. Erre a háború, a forradalmak és a bolsevizmus példája nagyon élesen világot vet.

Meg kell értetnünk mindenkivel, hogy életünk és egészségünk nem magántulajdon, amellyel szabadon rendelkezhetünk, hanem kötelesség, amellyel Istennek, hazánknak, elődeinknek és utódainknak egyaránt tartozunk.

Hogy mindezt elérhessük, ahhoz a szociális nevelést kell általánosabbá tennünk. Leányainkat neveljük anyaságra és munkára. Tanítsuk csecsemőgondozásra és gyermeknevelésre

és erősítsük őket az otthonteremtés művészetében. Abban a szellemben, amelynek úttörőit ma már a női munkatáborokban, vagy a Zöldkeresztes védőnők munkájában láthatjuk. Ezek az intézményesen is megindított munkák leányainkban a pusztuló családi szellemet, a gyermek utáni vágyat, az anyai ösztönt hivatnak arra a régi színvonalra visszaállítani, amely Magyarországot minden eddigi vérveszteség után talpra állította. Mert ez a természetes női hivatás: az áldozat és a munka a gyermekért és a családért.

Szilárd a hitünk, hogy ha a jövő magyar anyái tisztán látják majd sorskérdéseinket, saját hivatásukat, megtalálják a módját annak, hogy a szerény kezdő fizetésekből is otthon épüljön a kezük munkája nyomán. Gyermeket neveljenek, férjüket az otthonhoz láncolják és a családjukban életük célját, áldozataik jutalmát elnyerjék. A férfi fiatalság pedig, amelynek ma már az állam és a társadalom egyaránt intézményesen segítséget nyújt a családalapításra és gyermeknevelésre, szívesen vesz feleségül vallásos, dolgos, gyermekszerető leányokat és azokat meg is becsüli.

A keresztény házasság tiszta szelleme és a szociális nevelés tehát az a két erős fegyver, amely az egyse és egyke anyagi és erkölcsi okainak megszüntetésére alkalmas. De csak akkor, ha ez minden társadalmi rétegben egyformán érvényesül, mindenki eszerint rendezze be életét és ebben meglátja a magyarság iránti első és legfontosabb kötelességét.

A kiskereskedők kérdéseiről

Kedves Hallgatóim!

Egy keményen dolgozó kiskereskedő ül most itt a mikrofon előtt, hogy elküldje az ő egyszerű szavait és gondolatait magyar testvéreinek.

Mint kereskedő szeretném feltárni a magyar kiskereskedő küzdelmes életének egy-egy mozzanatát a mai alkalommal. Mielőtt azonban rátérnék a tulajdonképpeni mondanivalómra, bevezetésül szabad legyen elmondanom az én kereskedői pályafutásomat.

Szegény család gyermeke voltam. Nagy jövőt nem ígért számomra az élet, de nem is voltak elérhetetlenek látszó vágyaim. Már kisfiú koromban tervezgettem és színes álmokat szövögettem, hogy én boltos leszek és kiszíneztem magamban, hogy hogyan is fogok kereskedni ha megnövök.

Mikor aztán odakerültem, hogy inasnak kellett mennem és szüleim előtt egyre azt hajtogattam, hogy fűszeresinas akarok lenni, édesanyám azt mondta: »Kisfiam, nincs nekünk ahhoz pénzünk hogy fűszeresinas légy, sem pedig ahhoz, hogy üzletet nyithassunk neked.« Mert ebben az időben a szegényember fia bizony nem nagyon bírta anyagilag a kereskedői pályán való tanulást. A kereskedőinasnak ebben az időben nem adtak fizetést, élelmet és a kereskedősegédek fizetése is olyan rossz volt, hogy sokszor éltek kereskedősegédek a szüleik támogatásából. Így aztán a szegényember gyermeke számára bizony nehezen járható út volt a kereskedői pálya és segédkorban sem jelentett megélhetést.

Miután pedig szüleim olyan helyzetben voltak, hogy engem támogatni nem tudtak, ezért fájó szívvel le kellett mondanom szép terveimről. Sírva mondogattam édesanyámnak, hogy ha majd felnövök és keresni fogok, Isten segítségével mégis csak kereskedő leszek.

Így kovácsinasnak kerültem. Teljes ellátást kaptam, ami nagy könnyebbséget jelentett és ezt a szakmát is rohamosan megszerettem. Felszabadulásom után azonban nem volt valami jó kereseti lehetőségem és sokat töprengtem azon, hogy hogyan javíthatnék sorsomon. Így faluról 1925-ben Szentesre mentem, ahol több munkaalkalom kínálkozott. Szentes már akkor is szép kis város volt, jólmenő kerekedelemmel. Nekem pedig, falusi fiatalembernek soha nem látott nagy város. Munkaidő után sétálgattam a szép kirakatok előtt és fájó szívvel megint visszatért bennem a kereskedelem utáni vágy. Arra gondoltam, hogy nekem soha nem lesz talán ilyen szép üzletem.

Családi körülményeim és elkeseredésem Budapestre kergetett. Itt bekerültem egy gyárba, ahol elég jól kerestem. Elkezdtem gyűjteni a pénzt és hosszú, keserves esztendő eredményeként összegyűjtöttem munkáskézzelem annyit, hogy otthon a szülői háznál fel tudtam építeni egy kis üzlethelyiséget. Most már megvolt az üzlethelyiség, de elfogyott a pénz és nem jutott berendezésre, áru. Ráadásul abban az időben, az ipari válság idején sokat voltam munka nélkül. Ezeket az időket mint kiegészítő felhasználtam a kereskedői gyakorlat megszerzésére. Már megvolt az üzlet, a gyakorlat, már csak az iparendély és a pénz hiányzott. Így haladtam lépésről lépésre, amikor 1931-ben sikerült átvennem egy haldokló fűszerüzletet. Pénzem megint nem maradt és akármerre fordultam, segítséget sehol sem kaptam. Azért mégsem hátráltam meg. Korán reggel, a hajnali órákban elintéztem a bevásárlásokat, akkor beszerző kereskedő voltam. Aztán elmentem a gyárba, folytattam a másik szakmámat mint ipari munkás. Így tudtam kifizetni adósságaimat és összegyűjteni egy kis pénzt. Nehéz idők voltak, de nem csüggedtem el és a jó Isten megsegített. Ma már elég jömenetelű kis üzletem van, amelyből tisztességes módon megélhetek családommal együtt.

Nem volt könnyű idáig az út. Ezért arra kérem az anyákat és apákat, hogy gyermekeiket arra a pályára adják, melyhez kedvük van. Okuljanak az én történetemből, mert akkor gyermekük sok keserüségtől és nehézségtől mentesül. Az ifjúságnak pedig azt mondom, hogy ha valamit nagyon akarunk, nem szabad csüggednünk, ha nem is érjük el mindjárt a célt, mert kitartással, újabb és újabb nekilendüléssel Isten segítségével mégis csak elérjük «azt».

Bizony a kereskedelem és különösen a kiskereskedő helyzete ma sem mondható rózsásnak. Talán éppen ez az oka, hogy a kereskedői utánpótlás sem olyan, mint ahogy azt a fejlődő magyar kereskedelem megkívánná. Pedig abban már senki sem kételkedhet, hogy a magyar kereskedelemnek nagy jövője van, nemcsak országos, hanem európai szempontból is. Hiszen közvetíthet Kelet és Nyugat között. Hallunk szép tervekről is, amelyek a kereskedelem fellendítését hivatottak szolgálni. Erre azonban csak akkor kerülhet sor, ha lesz elégendő felkészültséggel rendelkező kereskedőnk. Ez pedig csak akkor valósulhat meg, ha *egy-egy* városban nem 8—10 kereskedőtanonc lesz mint ahogy ma előfordul, de sokkal több és érezni fogják, hogy szép, szabad élet vár rájuk, ahol ügyes és becsületes életmódot folytatva nagyon jól boldogulhatnak. A szülőknek sem szabad irtózni a szabadpályáktól és gyermekeik életét esetleg egy íróasztalhoz láncolni. Ha ott dolgozhat a gyermek, ahová adott-ságánál fogva vágyik, felülemelkedhet az átlagember életszínvonalán, rendkívülit alkothat, szép jövőt és lehetőségeket teremthet magának.

Most pedig hadd mondjak el egyet-mást a kiskereskedők mai életéről. Sokan nem tudják helyes szemszögből megítélni a kereskedő munkáját. Azt hiszik, hogy nincs más dolga mint az árut kiadni a vevőnek, a pénzt beszedni és élére rakni. Gondoljanak arra kedves hallgatóim, hogy amíg az az áru a kereskedő eladóasztalára kerül, de sokat kell Verejtékezni, szaladgálni és számolni annak a kis boltosnak, hogy az árut és számítását egyaránt megtalálja. Különösen a mai beszerzési nehézségekkel súlyos világban nekünk is gond az áru megszerzése. Nekünk is gyakran kell hallanunk a nagykereskedők, a gyárak

vagy a piac részéről ezt a szót, hogy »nincs«. És amellet vevőkörünket mégis csak ki kell szolgálnunk, hiszen belőlük élünk. És ha már hosszas utánjárás, ácsorgás és kilincselés után az áru megvan, mennyire kell vigyázni, hogy az ember el ne mérje vagy el ne számolja magát, hiszen a néhányfilleres haszon helyett könnyen adódhat a néhánypengős ráfizetés. Azonfelül azoknál az áruknál, amelyeknek árusítása jegyre történik, el kell tudni számolni a jegyekkel, i&iert ha nem, akkor jön a megszegyenítés, a büntetés.

Mi, magyar kiskereskedők nehéz és hősies harcot vívunk, hogy megmutathassuk, mennyire fejlődő és életképes az a magyar kereskedelem, amelyről az idegen szellemű felfogás igyekezett megállapítani az ellenkezőjét. Sokszor hallottuk emlegetni, hogy a magyar nem való kereskedőnek, nem rátermett, nem udvarias, nem mozgékony, nem találékony és nem eléggé szorgalmas. Mi, keresztény magyar kiskereskedők mindig felháborodással tiltakoztunk ez ellen a, rágalom ellen, mert vagyunk olyan jó kereskedők mint mások. Bár nagy nehézségeket kell még leküzdenünk. Ilyen például a kiskereskedő tökeszegénysége a nagykereskedővel és a gyárossal szemben, vagy a kiskereskedői hitel kérdése. A zsidó nagykereskedők „és gyárosok természetesen nem támogatták a magyar kiskereskedőket azzal, hogy részükre hitelt engedélyezzenek. Sok helyen nemcsak a hitelt szüntették meg, hanem az áruk árát a leszállítás előtt már hetekkel előbb ki kellett fizetni. Hogy ez mit jelent a kiskereskedő forgótőkéje szempontjából, azt azt hiszem külön hangsúlyozni nem is szükséges. Kicsiny forgótőkénk egy jelentékeny része ezáltal számunkra elvész. Az árura várni kell és ez nemcsak időbeli, de kamatveszteséget is jelent. Sok kereskedőnek okoz nehéz napokat és órákat a nagykereskedői és a gyári hitel elmaradása. Hiszen a keresztény kisember nem rendelkezik akkora forgótőkével, hogy már előre nagy összegeket helyezzen ki, amikor még nem is keresett semmit.

A keresztény nagykereskedelemnek és gyáriparnak össze kellene fogni a keresztény kiskereskedelemmel és már az is eredmény és segítség volna, ha az árut nem előre, hanem legalább az átvételkor kellene csak kifizetni. A magyar kiskeres-

kedelem a kereskedői hitel kérdésében szorul erőteljes támogatásra. Ha megkapjuk, akkor megtudjuk mutatni, hogy mi is tudunk jel és versenyképesen kereskedni.

Sajnos az a körülmény, hogy a kiskereskedelemben a múltban nem a keresztény magyar elem uralkodott és az a szellem, amely ebből a kereskedelemből kiáradt, nem a keresztény altruizmus szelleme volt, nagyon sokat ártott a kereskedelem hírnevének. A vásárlóközönség egy része éppen ezért el sem tudja képzelni, hogy akad még valaki, aki beéri a törvény által megengedett, vagy a kereskedői erkölcsisége által meghatározott tisztességes kereskedői haszonnal is. Valahogy mindig bizalmatlanul nézik a kereskedő tevékenységét és nagyon sok olyan vevővel beszéltem már, aki "maga is bevallotta, hogy az az érzése, amikor kijön a kereskedő üzletéből, hogy többé-kevésbé nem szolgálták ki a kötelező gondossággal.

Ezt a merőben téves és helytelen közfelfogást szeretnénk mi, keresztény magyar kereskedők, kicsik és nagyok egyformán eloszlatni és meggyőzni a közönséget, magyar testvéreinket arról, hogy a mi munkánk is éppen olyan becsületen és tisztességen felépült hasznos tevékenység, mint bármely magyar ember munkája. Szeretnénk, ha nem kételkednének ebben a törekvésünkben, amely napjainkban bizony még gyakran megtörténik.

Ha az ember ugyanis valamilyen árut nem tud kiszolgálni, nem hiszik el a vevők, hogy az csakugyan nincs raktáron, nem akarnak várni egy-két napot amíg azt be lehet szerezni, hanem nagyon könnyen kimondják az ítéletet: a kereskedő eldugta, mert feketén akarja eladni. Mások ilyenkor bizalmas mosollyal távoznak és akkor jönnek vissza, amikor a kereskedő egyedül van üzletében. És akkor jön a megértő beszélgetés. »Tudom én, hogy magának sokba került ez meg az, de hát engem ismer, mindig jó vevője voltam. Fizetek érte többet is, csak adjon.« Ilyenkor, bár az ember fulladozik a méregtől, mégis a lehető legudvariasabban visszautasítja őket. Erre ezek a vevők nem azzal a tudattal távoznak el, hogy íme egy becsületes magyar kereskedőre találtam, hanem azt gondolják, sőt mondják is, hogy biztos nem ígértem eleget neki.

Kereskedőtársaim nevében is szabad legyen arra kérnem a vevőközöniséget, magyar testvéreinket, legyenek több bizalommal és több türelemmel. Ha nem kapnak meg valamit azonnal, az nem jelenti azt, hogy már nem is fogják megkapni az árut. Hiszen ma háború van, a beszerzések és a szállítások nehézségekkel járnak, ezeket a nehézségeket pedig mindannyiunknak tudomásul kell vennünk és az áldozatból, a lemondásból legalább ilyen apró kényelmetlenségekben vegyük ki a részünket. Különbözik meg sem érdemeljük azt, hogy magyaroknak hívjanak bennünket.

Azt pedig szabad legyen ugyancsak Őszintén elmondanom, hogy a drágaságért és a *fekete piacért* legnagyobb részben a vásárlók felelősek. A hatóságok razziákkal, törvényes intézkedésekkel igyekeznek a zugkereskedelmet felgöngyöltetni. Szép eredményeket érnek el, de ezen az úton ezt a kérdést még erősebb eszközökkel sem lehet teljes egészében megoldani. Nemcsak az elárúsítók ellen szükségesek a megtorlások, hanem azok ellen is, akik a háborúval, korlátozásokkal és mások érdekeivel nem törődve, a pénz csábító erejénél és a rendelkezésükre álló lehetőségeknél fogva mindent megszereznek maguknak. Mert jegyezzük meg, ha nincs aki zugban megvegye az árut, akkor nem lehet zugkereskedő sem.

Ezeket akartam elmondani a mai »Őszinte beszéd« keretében a kereskedőről, a magyar kiskereskedelem kérdéseiről és a vevőközöniségről. Vallom azt, hogy a kereskedőnek és a vevőnek egymás iránt érzett megértése, támogatása és Őszintesége vezethet át bennünket a mai idők nehézségein. Ha pedig ezeket a nehéz időket átvészeltük, tudom és hiszem, hogy a magyar kereskedelemre nagy és szép jövő vár és a kereskedő méltán sorakozik a nemzet többi építő munkásai közé.

A takarékoságról

Kedves Hallgatóim!

Néhány héttel ezelőtt a pénzügyminiszter úr rádióbeszéde vezette be a most megindított takarékosági mozgalmat. A mozgalom igyekszik ráterelni a közönség figyelmét arra, hogy milyen nagy jelentőséggel bír az egyén és a közösség szempontjából egyformán a javakkal való célszerű és észszerű gazdálkodás.

Most egy munkásember szeretne néhány gondolatot elmondani arról, hogy tulajdonképpen a mi egyszerű életünkben hogyan lehet gyakorlati aprópénzre váltani ezt a nagy nemzeti parancsot, hogy takarékoskodjunk.

A takarékoság eddig bizony nem volt a magyar ember kenyere. Valahogyan nem tartottuk szükségesnek, hogy takarékoskodjunk. De nem is csodálkozhatunk ezen. Minek is takarékoskodtunk volna, amikor bőségesen volt mindenünk. Idegenek talán el sem tudják képzelni, hogy a magyar ember szokásos újévi kívánsága: »Adjjii Isten bort, búzát, békeséget« — a jólétnek milyen dús tárházát jelenti, ha valóra válik. És hát miért ne lett volna valóság, amikor emberséggel megdolgozott érte?

A búza, az Isten adta és Isten áldotta kenyérmag az egész világon az emberi élet alapját jelenti. Nálunk magyaroknál pedig még külön a nemzeti és gazdasági élet alapja is volt. A búzából nőtt ki közvetett úton sok minden. A kovács vasa, az asztalos fája, a szabó szövete, a kőműves téglája stb. Hiszen ezek a mesterségek adták a kezünkbe a mindennapi kenyeret.

A kenyér mellé adta az Isten a második nemzeti vagyont, a bort. Hiszen tudjuk, hogy a magyar borok némelyikét cseppfolyós aranynak is nevezik. Már pedig hol nem jelent bőséget az arany? És ha még hozzávesszük a kenyérhez és a borhoz azt, hogy állati, növényi és ásványi termékek a maguk természetes alakjában is szép számmal adódtak, akkor igazán nem lehet csodálkozni azon, hogy nem tartozott a magyar ember érényei közé a takarékosság.

Mind érre azt felelhetné valaki, hogy ezek a borból, búzából fakadó javak ma is éppen olyan bőséggel teremnek, mint eddig, miért kell tehát mégis nehézségekkel küzdenünk és takarékoskodnunk? Felelek a kérdésre *egyetlen* mondattal: Mert ma az élet minden terére kiterjed a háború hatása.

A múlt századok háborúi majdnem azt mondhatnám, elsősorban a csatasorban állók számán és azoknak vitézségén multak. Borral, búzával kevésbé kellett takarékoskodnunk, vitézség meg mindig akadt nálunk magyaroknál.

De ma ebben az általános és mindenre kiterjedő világ-égésben, amelyet sokszor a gépek, sokszor a nyersanyagok háborújának is neveznek, mindennel takarékoskodnunk kell, ami csak tulajdonunkban van. Mert hogy a miniszter úr takarékosági fölhívása nemcsak arra vonatkozott, hogy a pénzünket a bankba hordjuk, ez bizonyos. Aki teheti, tegye meg ezt is. hiszen a bankbetétek nagysága is erősíti a nemzetet: De mi kétkezi munkások, vagy akár megszabott fizetésért dolgozó szellemi munkások is ezt nemigén tehetjük ma meg. És mégis lehet, sőt kell is takarékoskodnunk. Ezt szeretném elmondani, hogy hol és hogyan?

Abban, hogy miből lehetne és miből kellene leginkább takarékoskodnunk, sorrendet tartani tulajdonképpen nem lehet. Végeredményben egyformán fontos minden jószággal való takarékoskodás. És most éppen ezért minden rendszer nélkül sorolok föl néhány dolgot, ami a mindennapi életünkben gyakran előfordul, hogy hogyan is gyarapíthatnánk az azokon való takarékoságát a nemzet erejét?

Szinte ösztönösen elsőnek kínálkozik a papír. Hiszen itt írok rajta, illetve jelenleg olvasok róla. Rendkívül nagy-

jelentőségű anyagunk. A fa ugyanis, amelyből készül, más, a nemzet szempontjából fontosabb célokra is fölhasználható, tehát okvetlenül takarékoskodnunk kell vele. Bizonyára ez az elv a közhivatalokban és nyomdáknak is, ehhez nem értek, én most csak arra mutatok rá, amit a hétköznapi életben az üzletben és műhelyekben látok. Hogy csak egy jelenséget említsek például, a csomagolópapír és a papírzacskó használatát. Akárhányszor láttam, hogy csomagolás közben az áru vigyázatlan berakása miatt kiszakadt a zacskó. Sebjaj! Bele egy másikba! Netán ez is kiszakad! Bele egy harmadikba! Ha figyelmeztetem az illetőt, azt mondja, hogy mit akarok? Nem vész ez kárba, hiszen újra papírt csinálhatnak belőle! Hát ez nagyjából igaz, de csak nagyjából. Mert nagyon sok papír elkallódik anélkül, hogy mint papírhulladék újra visszakérülne a gyárba. És különben is minden anyag újjá dolgozásához szükség van bizonyos mennyiségű eredeti jó anyagra, hogy az ismét használhatóvá legyen. Ez az anyagpocsékolás, tehát károsodás. Hol van még a munka, amivel ennek a hulladékpapírnak az összegyűjtése, a mosása, a péppémaratása, az öntése és egyéb munkafolyamata jár mindaddig, amíg ismét zacskó lesz belőle. Gondoljuk el, mennyi fölösleges kiadást jelent ez. Vagy a különféle villamos, mozi, színház és egyéb jegyek. Ne dobáljuk el az utcán azokat, hiszen ha esetleg össze is gyűjtik, az már külön munkát jelent. Láttam nem egyszer, hogy a lóversenyről hazatartók mérgükben, amiért nem nyertek, nemcsak hogy eldobták versenylapjait, de előbb még apró dirib-darabkákra is szaggatták és széjjel is szórták azt. Így ez a papírmennyiség elkallódik és még munka árán sem lesz belőle többé új papír. Hát nem hasznosabb lett volna, ha mérgüket inkább *ügy* vezetik le, hogy a lapot egészen vágják bele a hulladékgyűjtőkosárba?

Vagy a tűzgyűjtés a háznál. A gyűjtőfát előbb jól szárítsuk meg, hogy minél kevesebb papírtól meggyúljon. Ezt könnyen meg lehet tanulni. Itt a háziasszonyok lehetnek a takarékoság művészei elsősorban.

A másik anyag, ami hirtelen eszembe jut, a fa. Nagyon sok minden készül belőle, úgy polgári, mint katonai célokra.

A papírtól a puskaporig sok iparcikknek nyersanyaga a fa. Ennek pazarlására csak egy példát említek. A műhelyekben, de különösen a nagy fűtőkazánokkal dolgozó gyárakban a hulladékfát, rossz ládákat, deszkát, ha már véleményük szerint nem használható, vagy esetleg csak útban van, egyszerűen összetörik és a tűzrevaló szeméttel együtt a kazánokban eltüzelik. Hát ez nem észszerű gazdálkodás. A kazánban az a faanyag, mint fűtőenergia meg se kottyán. Semmiesetre sem pótolja a szénét. Sokkal hasznosabb fölhasználási módja lenne, ha összegyűjtve eladnák olyan üzemeknek, amelyeknek készítményeihez ezt a faanyagot fel lehetne használni.

Vagy itt van például a rongy. Vidéken azt tapasztalom, hogy a gazdaasszony felkínálja ugyan a házaló ócskásnak a rongyot, de miután ez csak pár fillért kínál érte, a gazdasszony a rongyot nem adja oda. Hányódik tovább, fűskamrában, pincegádorban, kutyaólbán, lassan megpenészedik, rothadni kezd és akkor egyszerűen kidobják a szemétkébe, vagy elássák a kertben. Így aztán elenyészik, megsemmisül anélkül, hogy a gazdájának egy fillér hasznot is hozott volna, vagy a nemzet nyersanyagszükségletét pótolhattuk volna vele.

Egy másik anyag, amellyel a takarékoskodás nagyjelentőségű, a vas. Vannak műhelyek, még ma is, ahol ha egy vasrúd hosszabb, két centivel a kelleténél, a fölösleget nem lefűrészelik, hanem lecsiszolják róla kövön. Ugyanezt teszik akkor is, ha ketté kell vágni egy vasrudat. Vagy azért, mert egy kicsit életlen a vasfűrész, vagy mert hirtelenében nincs kéznél az a fűrész, vagy pedig egész egyszerűen csak felelőtlen hanyagságból. Így a két milliméter fűrészporhulladék helyett 20—30 milliméter port csinálnak. És ha még legalább ezt összegyűjtenék! Be a szemétkébe söprik a porral és piszokkal együtt. Ezzel szemben a fűrészszel levágott minden apró darabka újra fölhasználható lenne.

Avagy itt van a minden városban, sőt községben is megtalálható háziszeméttelp és az innen kibányászható anyagok felhasználásának a kérdése. Sokszor kocsirakományszámra lehetne az újra fölhasználásra alkalmas nyersanyagokat kibányászni.

A vidéket járó ószeresek sem elég lelkiismeretesek e téren, mert azokat az anyagokat, amelyek nekik különösebb üzletet nem jelentenek, nem veszik meg, egyszerűen azzal az indokolással, hogy ez a földolgozásra alkalmatlan. A valóság pedig az, hogy az ószeres nem látott a párkilónyi anyagban nagyobb haszonlehetőséget.

Vagy kézenfekvő és mindenki által könnyen megtakarítható anyagok a víz és a villamosenergia. Hányszor látunk csurgó vízcsapokat, ahol párfilléres javítással rendbe lehetne hozni az elromlott csapot és ezáltal meg lehetne akadályozni sok hektoliternyi víznek fölösleges elfolyását. Sokan azt mondanák erre, hogy nevetséges dolog a vízzel takarékoskodni. Ezeknek csak azt tudom mondani, gondoljanak arra, hogy ha szomjaznak, milyen nagy kincs számukra egy pohár víz. És ha a sok-sok pohár víz fölöslegesen elfolyik, ez pénz- és energiapocséklást jelent. Pénzben sokat megtakaríthatunk a vízdíjon a saját zsebünk javára, energiában pedig mennyi szemet, motorolajat, munkaerőt takaríthatunk meg a nemzetnek, ha nem csöpögnek és folynak fölöslegesen a vízcsapok. Avagy a villanyáram. Hányszor felejtjük égve a villanyt azokban a helyiségekben, ahol nem tartózkodunk, csak éppen belépünk oda valamiért. Hányszor bömböl a rádió anélkül, hogy valaki is hallgatná azt és a vízállásjelentéstől kezdve a sertésvás áraráin át a legutolsó műsorszámig hány órát tudnánk elektromos áramban, a lámpák élettartamában és így pénzünkben is megtakarítani akkor, ha egy kézmozdulattal ki kapcsolnánk a gépet.

És mennyi mindent sorolhatnánk még fel, ami a mindennapi életünkben ezerszer megismétlődik és szinte észre sem vesszük, hogy pocsékolunk.

Sokan azt vethetik fel kifogásként, hogy az a dolgok örök rendje, hogy elavuljanak és elpusztuljanak azok a jószágok, amelyek már egyszer betöltötték szerepüket. Annál több kéznek adnak munkát, hiszen az új anyagok előállítására új és több munkát és ennek következtében több kenyeret és megélhetést jelent. Ez a felfogás békében meg is állta a helyét, amikor nemcsak a nyersanyag, hanem munkaerő is bőven

állott rendelkezésre. Ennek a munkástömegnek bármilyen eszköz árán munkaalkalmat kellett teremteni. De ma nemcsak az anyaggal, hanem a munkával is takarékoskodnunk kell. Hiszen ma a férfimunkaerő nagyrésze részben a harcmezőkön teljesít kötelességet, részben a kintieknek dolgozik itthon. A polgári termelés számára a munkáskezek megkevesbadtek. Tehát amilyen fontos, hogy minél kevesebb nyersanyagot használjunk fel, mindennapi szükségleteinkhez, éppen annyira fontos, hogy az elhasznált anyagok helyett minél kevesebb munkával állíthassuk elő az újat. Tehát mindenképpől a takarékoskodjunk a munkával.

És sok mindent sorolhatnék még föl, hosszú ideig beszélhetnék a takarékoság különböző módjáról, de nem az a célom. Itt csak arra akartam én a munkás példákat mondani a munkásnak, magyar testvéreimnek, hogy takarékoskodni nemcsak a pengővel, hanem sok mindennel mással is lehet. Csak a helyes megérzés dolga az, hogy mivel, hol és mikor takarékoskodjunk. Igaz, hogy ehhez a megérzéshez egy kis hajlam is kell, de erre rá is nevelhetjük magunkat. Hiszen alapjában véve ott él ez mindannyiunk lelkében és csak a felszínre kell hozni ezeket az érzéseket. Akkor majd meglátjuk, hogy a kezünkben lévő élettelen anyagból hogyan tudunk a legkisebb áldozattal hasznos életet csiholni. Nem szabad hanyag gondatlansággal elsiklanunk a dolgok fölött és szemethunyni a takarékosági lehetőségek előtt.

Ha eddig nem is tanított meg bennünket, magyarokat a szükség a takarékoságra, tanuljuk meg most. Hiszen ez nemcsak hazánk iránti kötelesség, de elsősorban egyéni boldogulásunk útja. Ha a javakkal takarékoskodunk nem szorulunk gyorsan pótlásukra és ezáltal önmagunk anyagi ereje gyarapszik. De ha nem is gyarapszik, semmi szín alatt nem csökken az. Hogy pedig ez könnyebben menjen és igyekeztünk eredményesebb legyen, ezt ne csak a háborús kényszerből tegyük kellenlenül, hanem belső meggyőződésből szívesen. Hiszen engem sem kényszerített senki és semmi arra, hogy már 8—10 évvel ezelőtt is és azóta is összegyűjtögessék minden kis papírszeletet, és minden használható dolgot. De össze-

gyűjtöttem ösztönösen, takarékosági hajlamom parancsára. És milyen jó most, hogy elővehetem a szükséges és megtakarított dolgokat. Kettős az örömöm. Az anyagot nem vonom el mások elől, magamnak pedig pénzt takarítok meg vele. És ugyanez a hajlam érvényesül nálam ma a munkahelyemen is, anyaggal és szerszámmal a kezemben egyaránt.

Munkás Testvéreim! Takarékoskodjunk mindennel és' mindenütt. Hittel és meggyőződéssel, mert hiszem, hogy ha takarékosan tudunk bánni a borral és búzával, illetőleg az ezekből fakadó minden más javakkal, akkor bizonyosan megadja nekünk a Mindenható a magyar jókivánság harmadik alkotóelemét is, nehéz harcunk után a megérdemelt, áldott békességet!

AZ ŐSZINTE BESZÉDEKET ÍRTÁK ÉS FELOLVASTÁK:

<i>Tólnay Dezső</i>	autószerelőmunkás,
<i>Pászti István</i>	vasmunkás,
<i>ifj. Bardócz Tamás</i>	műszerészsegéd
<i>Szvoboda István</i>	tanító,
<i>Takács Lajos</i>	vasesztergályos,
<i>Kúti Mihály</i>	géplakatos,
<i>Huszár Mária</i>	munkásnő,
<i>Újhelyi Tihamérné</i>	tanítónő,
<i>Mádl János</i>	szabómester,
<i>Dr. Zemplényi Imre</i>	bányafőorvos,
<i>Kiss Ferenc</i>	fűszerkereskedő,
<i>Bubon József</i>	gyári munkás